

**ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**ROMANTİK İLİŞKİDE;
İLİŞKİYE ODAKLANMA, ÇATIŞMA ÇÖZME TEPKİLERİ
VE İLİŞKİDE AFFEDİCİLİĞİN ALGILANAN EBEVEYNLİK
BİÇİMİ VE EBEVEYNE DUYGUSAL ERİŞİLEBİLİRLİK
AÇISINDAN İNCELEMESİ**

Nadide Mutlu Gözde Ceylan

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Çiğdem Yavuz Güler

İstanbul, 2017

**ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI**

**ROMANTİK İLİŞKİDE;
İLİŞKİYE ODAKLANMA, ÇATIŞMA ÇÖZME TEPKİLERİ
VE İLİŞKİDE AFFEDİCİLİĞİN ALGILANAN EBEVEYNLİK
BİÇİMİ VE EBEVEYNE DUYGUSAL ERİŞİLEBİLİRLİK
AÇISINDAN İNCELEMESİ**

Nadide Mutlu Gözde Ceylan

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Çiğdem Yavuz Güler

İstanbul, 2017

Yemin Metni

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum **“Romantik İlişkide; İlişkiye odaklanma, Çatışma Çözme Tepkileri ve İlişkide Affediciliğın Algılanan Ebeveynlik Biçimi ve Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik Açısından İncelemesi”** adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

03/10/2017

Nadide Mutlu Gözde Ceylan

ÖNSÖZ

“Annelik; Bir çocuk ve çocuğu çok seven, sahip olduğu her şeyi ona veren bir ağaç hakkındadır. Çocuğun dallarına tırmanmasına izin verir, altında oturabileceği bir gölge, yemek için elma ve ev yapabilmesi için gövdesini kesmesine bile izin verir. Sonunda ağacın sadece kökü kalır ve çocuk artık yaşlı bir adamdır. Adama dinlenebileceği bir yer verir.”

-Shell Silverstgein-

“Baba kelimesi sözlükte ‘Çatı inşaatında tam merkeze dikilen kalın ağaç’ diye başka baba tanımı daha var. Sanırım ‘babalık’ tam da böyle bir şey işte. Erkek olmayı da kalın ağaç olmayı da, çatıyı ayakta tutmayı da, merkezde olmayı da aynı anda kapsayan bir insanlık halleri silsilesi. Babalık, seyrettiğini görmeye, gördüğünü anlamaya, anladığınla ne yapman gerektiğini bilmeye başlayınca sana olan şeymiş meğer” -Ş. Gökalp Gökulu-

Araştırmamın hiçbir sayfasını yazmak, beni bu denli heyecanlandırmamış, zorlamamıştı elbette çok zorlandığım da oldu ancak şu an ki hislerimi bir yazabilsem kesinlikle her şeye değdi diyorum. Okumaktan, okullu olmaktan hiç vazgeçemediğim, pes etmediğim için bu yaşıma kadar bana eşlik eden ve edecek tüm alerjilerime saygılarımı sunuyor kendimi kutluyorum ve teşekkürün en büyüğünü izninizle alıyorum.

Öğrencisi olmaktan gurur duyduğum, tez çalışmamda bana özgürlük tanıyan, bilgilerini deneyimlerini paylaşma noktasında cömert, görüşlerine, yol haritasına hayran olduğum ve iyi ki tanıdım dediğim sevgili danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Çiğdem Yavuz Güler’e sonsuz sevgi ve saygılarımı sunarım. Bu zorlu süreçte desteğini üzerimden hiç çekmeyen ve zaman zaman ışksız kaldığımda, ne yapacağımı bilemediğimde “orada” olduğumu bildiğim saygıdeğer Çiğdem Hocam, bu süreçte bana rehber olduğunuz için çok teşekkür ederim.

Tez çalışmam süresince her fırsatta, çalışmamdaki gelişmelerle, aksaklıklarla, koyu bir muhabbetin içine çektiğim sevgili arkadaşım Elif Eşen’e sabrı, sükûneti, sevgi dolu sesi ve en çok da elindeki görünmez silgi yardımı ile kaygılarımı sildiği için, hafıflettiği için çok teşekkür ederim.

Emeklerini ödemenin pek mümkün olmadığını bilerek; sık sık sizi seviyorum dediğim ancak teşekkür etmeyi çoğu zaman ertelediğim sevgili Annem Şule Ceylan ve Babam Dinçer Ceylan’a teşekkür ederim. Sancılı sağlık problemleri yaşadığım süreçlerde küçücük yumuk elleri ile ellerimi tutup “sakın bir yere gitme, senden öğreneceğim çok şeyim var” diyen sevgili kardeşim, arkadaşım Eylül Ceylan’a asıl bana öğrettiği her şey için çok teşekkür ederim.

Her daim okumaya gönüllü, bana okumayı sevdiren Canım Dedem Yücel Yurtışığı’na varlığını, deneyimlerini samimiyetle paylaştığı için çok teşekkür ederim. Sevinçli, mutlu, gururlu, hüzünlü hiç fark etmeksizin gözyaşdı dökken, bende emeği çok olan, büyük ihtimalle bu satıları da okurken ağlayacak Canım Annem Gönül Yurtışığı’na teşekkür ediyorum. Tezimin her satırını merakla okuyup, soru yağmuruna tutacak olan teyzem Fatma Kabil ve eniştem Engin Kabil’e beni çok sevdikleri, saygı duydukları en çok da çipura yemeğe alıştırdıkları çok teşekkür ederim.

Hayatıma girdiği andan itibaren varlığı ile sınırsız destek ve güven veren, varlığı ile güç bulduğum, bulacağım; huzur ve mutluluk kaynağım, her daim hayatımda olmasını umut ettiğim sevgili Yiğit Atalay’a teşekkür ederim.

N. M. Gözde Ceylan

Ceylan, Nadide Mutlu Gözde, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul,2017
Romantik İlişkide; İlişkiye odaklanma, Çatışma Çözme Tepkileri ve İlişkide Affediciliğin Algılanan Ebeveynlik Biçimi ve Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik Açısından İncelemesi

ÖZET

Araştırmanın temel amacı; yetişkin bireylerin, ebeveynine duygusal erişilebilirliği ve çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi ile romantik ilişkide; çatışma çözme, affedicilik ve ilişkiye odaklanması arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bununla birlikte ebeveyne duygusal erişilebilirliğin ve çocuklukta algılanan ebeveynlik biçiminin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği de incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, 18-60 yaş aralığında seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenmiş romantik ilişkisi devam eden, 419 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcılara, Kişisel Bilgi Formu ile Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi, Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik, İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri, Çok Boyutlu İlişki Ölçeği alt ölçeği olan İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçekleri uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda; Katılımcıların Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik ve Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçiminin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi “Reddedicilik”; “Aşırı koruyuculuk” Anne Form, Baba Form ve Toplam Form puanları arttıkça Anne ve Baba Duygusal Erişilebilirlik azaldığı ancak “Duygusal sıcaklık” Anne Formu, Baba Formu ve Toplam Form puanlarının artması durumunda Anne ve Baba Duygusal Erişilebilirliğinin arttığı bulunmuştur. Anneye ve babaya duygusal erişilebilirlik azaldıkça affedicilik artmaktadır. Yine Anne ve Babaya Duygusal Erişilebilirlik azaldıkça Çatışma Çözme

Tepkilerinden olumsuz tepkilerin (“Bağlılık” ve “Yokmuş Gibi Davranma”) arttığı ancak olumlu çatışma çözme tepkilerinden “Konuşma” tepkisinin azaldığı bulunmuştur. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi “Reddedicilik” Anne Formu, Baba Formu ve Toplam Form puanları arttıkça İkili İlişkilerde Çatışma Çözme de “Çıkış”, “Bağlılık” ve “Yokmuş gibi davranma” tepkileri artmaktadır. Ek olarak Baba Reddediciliği arttıkça kişinin romantik ilişkisine odaklanması arttığı gibi affediciliği de artmaktadır. Anne Aşırı Koruyuculuğu arttıkça kişinin romantik ilişkisinde çatışma çözme tepkileri olarak “Yokmuş gibi davranma” tepkisi artmakta ek olarak; Annenin, babanın ve toplam form Aşırı Koruyuculuk puanları arttıkça kişinin romantik ilişkisine odaklanması arttığı gibi affediciliği de artmaktadır. Baba Formu ve Toplam Form “Aşırı Koruyuculuk” puanları arttıkça kişinin romantik ilişkisinde çatışma çözme tepkileri olarak “Çıkış” ve “Yokmuş gibi davranma” tepkisi artmaktadır. Annenin Duygusal Sıcaklığı arttıkça kişinin romantik ilişkisinde çatışma çözme tepkileri olarak “Çıkış”, “Konuşma” ve “Yokmuş gibi davranma” tepkisi de artmaktadır. Babanın Duygusal Sıcaklığı arttıkça kişinin romantik ilişkisine odaklanması artmaktadır ancak İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Konuşma” tepkisi ve Affedicilik puanları azalmaktadır. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Toplam Form Duygusal Sıcaklığı ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Yokmuş gibi davranma” tepkisi artarken “Konuşma” tepkisi azalmaktadır. Ek olarak kişinin Toplam Form Duygusal Sıcaklığı arttıkça romantik ilişkisinde Affediciliği de azalmaktadır.

Anahtar kelimeler: ebeveyne duygusal erişilebilirlik, algılanan ebeveynlik biçimi, çatışma çözme, ilişkiye ileri derecede odaklanma, affedicilik

Ceylan, Nadide Mutlu Gözde, Graduate Thesis, İstanbul,2017

Relating to Romantic; Focus on Relationship, Conflict Resolution Reactions and

Perceived Parenting Patterns of Relative Forgiveness and Parental Emotional Accessibility

ABSTRACT

The main purpose of the research; yet romantic relationship with adult individuals, emotional accessibility to parent, and perceived parenting style in childhood; conflict resolution, forgiveness and relational focus. However, whether parental emotional accessibility and childhood perceived parenting differed by sex is also examined.

The sample of the study consisted of 419 participants whose had a romantic relationship with the random sampling method between the ages of 18-60. Participants responded to the “Personal Information Form”, Egne Minnen Barndoms Uppfostran; my memories of upbringing scale, Lum Emotional Availability of Parents, (EVLN) Responses to Dissatisfaction Scale- Accomodation Instrument, The Multidimensional Relationship Questionnaire “Focus on Relationship Extremely” and “Forgiveness Scale” which was implemented by the researcher.

As a result of the research; It is determined that the participants' emotional accessibility to parenting and perceived parenting style did not significant difference according to sex. As a result of the research; Lum Emotional Availability of Parents between Egne Minnen Barndoms Uppfostran; my memories of upbringing scale sub – dimensions "Rejection"; determined "Overprotection" and "Emotional temperature" Mother Form, Father Form and Total Form scores has been determined that there are significant relationships.

Lum Emotional Availability of Parents – Mother and Father Forms increases, Egne Minnen Barndoms Uppfostran; my memories of upbringing scale sub – dimensions “"Rejection" and "Overprotection" Mother Form, Father Form and Total

Form scores decrease but "Emotional temperature" Mother Form, Father Form and Total Form scores increase. Lum Emotional Availability of Parents – Mother and Father Forms decreases, Forgiveness scores increase additionally, Lum Emotional Availability of Parents – Mother and Father Forms decreases, (EVLN) Responses to Dissatisfaction Scale- Accomodation Instrument sub-dimensions (negative reactions) “Speech” and “Pretend to be absent” scores increase.

Egne Minnen Barndoms Uppfostran; my memories of upbringing scale sub – dimensions "Rejection"; Mother Form, Father Form and Total Form scores increase, (EVLN) Responses to Dissatisfaction Scale- Accomodation Instrument sub-dimensions “Exit”, “Loyalty” and “Pretend to be absent” scores additionally, Forgiveness scores increase. Egne Minnen Barndoms Uppfostran; my memories of upbringing scale sub – dimensions "Overprotection" Mother Form, Father Form and Total Form scores increaes, (EVLN) Responses to Dissatisfaction Scale- Accomodation Instrument sub-dimensions “Pretend to be absent” respons and The Multidimensional Relationship Questionnaire “Focus on Relationship Extremely” additionally Forgiveness scores increase. Egne Minnen Barndoms Uppfostran; my memories of upbringing scale sub – dimensions "Emotional temperature" Mother Form, Father Form and Total Form scores increase, Responses to Dissatisfaction Scale- Accomodation Instrument sub-dimensions “Pretend to be absent” scores additionally, Egne Minnen Barndoms Uppfostran; my memories of upbringing scale sub – dimensions "Emotional temperature" Mother Form increases Responses to Dissatisfaction Scale- Accomodation Instrument sub-dimensions “Exit” increases but Egne Minnen Barndoms Uppfostran; my memories of upbringing scale sub – dimensions "Emotional temperature" Mother Form, Father Form and Total Form scores

increase. Responses to Dissatisfaction Scale- Accomodation Instrument sub-dimensions “Speech” responses and Forgiveness scores decrease.

Keywords: Emotional Availability of Parents, Responses to Dissatisfaction, Forgiveness, Focus on Relationship Extremely

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası.....	i
Tez Kabul Formu.....	i
Yemin Metni.....	ii
Önsöz/Teşekkür.....	iii
Özet.....	iv
Summary.....	vi
İçindekiler.....	ix
Tablolar Listesi.....	xii

GİRİŞ.....	1
I.BÖLÜM.....	16
KURAMSAL AÇIKLAMALAR.....	16
1.1 Bir Sistem Olarak Aile.....	16
1.1.1 Ebeveyn- Çocuk İlişkisi	23
1.1.2 Ebeveyn- Yetişkin Çocuk (Adulthood) İlişkisi	33
1.2 Ebeveyn Duygusal Erişilebilirliği.....	38
1.3 Romantik İlişkiler.....	41
1.4 Romantik İlişkide Çatışma Çözme Kavramı.....	44
1.5 Romantik İlişkide Affetme Kavramı.....	53
1.6 Ebeveynle Kurulan İlişkinin Romantik İlişkiye Yansımaları.....	62
II. BÖLÜM.....	66
Yöntem.....	66
2. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu	69
3. Ebeveyn Duygusal Erişilebilirliği Ölçeği (LEAP)	70
4. Çok Boyutlu İlişki Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma Alt Boyutu	72
5. İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği	73
6. Affedicilik Ölçeği	75
III. BÖLÜM.....	76
BULGULAR.....	76
3.1 Katılımcıların, Ebeveynlerine Duygusal Erişilebilirlik ve Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi puanlarının: cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığına İlişkin Bulgular.....	76
3.1.1 Katılımcıların, Ebeveynlerine Duygusal Erişilebilirlik puanlarının: cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığına İlişkin Bulgular	76
3.1.2. Katılımcıların, algılanan ebeveynlik biçimleri; cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular	77

3.2. Duygusal erişilebilirlik ile Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Arasında İlişki Olup Olmamasına İlişkin Bulgular	78
3.2.1 Anne Duygusal Erişilebilirliği ve Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimleri	78
3.2.2. Baba Duygusal Erişilebilirliği ve Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi	79
3.3. Duygusal erişilebilirlik ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçeği Arasında İlişki Olup Olmamasına İlişkin Bulgular .	81
3.3.1 Anne Duygusal Erişilebilirliği ve İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçeği	81
3.3.2 Baba Duygusal Erişilebilirliği ve İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçeği	82
3.4 Çocuklukta Algılanan ebeveynlik Biçimi ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği, İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçeği Arasında İlişki Olup Olmamasına İlişkin Bulgular	83
3.4.1. Çocuklukta Algılanan ebeveynlik Biçimi “Reddedicilik” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği, İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçeği.....	83
3.4.2. Çocuklukta Algılanan ebeveynlik Biçimi “Aşırı Koruyuculuk” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği, İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçeği..	86
IV. BÖLÜM	92
YORUM	92
IV. BÖLÜM	109
SONUÇ VE ÖNERİLER	109
KAYNAKÇA	114
EKLER	133
KİŞİSEL BİLGİ FORMU	133
ÇOCUKLUKTA ALGILANAN EBEVEYNLIK BİÇİMİ ÖLÇEĞİ	134
EBEVEYNE DUYGUSAL ERİŞİLEBİLİRLİK- Anne Formu	138
EBEVEYNE DUYGUSAL ERİŞİLEBİLİRLİK- Baba Formu	139
ÇOK BOYUTLU İLİŞKİ ÖLÇEĞİ - İLİŞKİYE İLERİ DERECEDE ODAKLANMA ALT BOYUTU -.....	140
İKİLİ İLİŞKİLERDE ÇATIŞMA ÇÖZME TEPKİLERİ ÖLÇEĞİ	141
AFFEDİCİLİK ÖLÇEĞİ	142

TABLO LİSTELERİ

- Tablo 1.** Katılımcıların Sosyodemografik Bilgilerine İlişkin Dağılım.....67
- Tablo 2.** Cinsiyetin, Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik puanları ile Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T-Testi Sonuçları.....76
- Tablo 3.** Cinsiyetin, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi puanları ile Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T-Testi Sonuçları.....77
- Tablo 4.** Anne Duygusal Erişilebilirliği ile Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları.....78
- Tablo 5.** Anne Duygusal Erişilebilirliği ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları.....79
- Tablo 6.** Baba Duygusal Erişilebilirliği ile Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları.....81
- Tablo 7.** Baba Duygusal Erişilebilirliği ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları.....82
- Tablo 8.** Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi "Reddedicilik" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Puanları Arasındaki Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları83
- Tablo 9.** Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi "Aşırı Koruyuculuk" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları.....86
- Tablo 10.** Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi "Duygusal sıcaklık" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları.....89

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmada ele alınan problem durumu tanımlanmış, araştırmanın amaçları ve önemi ifade edilmiş, sayılıları ortaya konulmuş ve araştırmayla ilgili temel kavramların tanımları açıklanmıştır.

Problem

Toplumsal bir varlık olan insanın, ilk karşılaştığı topluluk ailedir. Bireyin biyolojik, fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik ihtiyaçları açısından aile büyük önem teşkil eder. Ailenin çocuk için önemini detaylandırmak gerekirse; aileyi oluşturan bireyler ve bireylerin rolleri, birbirleri ile kurdukları ilişkiler de çocuğun ihtiyaçları açısından önemlidir. Aile fertlerinin birbirleri ile olan ilişki biçimleri çocuğun gelişim evrelerine de etki etmektedir.

Bireyin sağlığı kadar aile sağlığı kavramı geçerli olmakla birlikte, bireylerin ve ailenin değerlerini, ilkelerini, uygulamalarını, kurallarını anlamak için ailenin yaşam tarzını bilmek gerekir (Hallaç ve Öz, 2014). Tam da bu noktada; ailenin kompleks bir yapısının olduğundan bahsetmek doğru olacaktır. Aile, alt sistemlerden oluşmuştur ve bir amaca sahiptir. Her ailenin tamamlaması gereken amacı ve görevleri mevcuttur, bu görevleri yerine getirmek için de her ailenin kendine özel stratejileri vardır (Sabatelli ve Bartle, 1995).

Aileyi bir sistem olarak incelediğimizde iki temel boyut göze çarpmaktadır (Anderson ve Sabatelli, 1991). Bunlar; her ailenin kendine özel, yapısı ve görevleridir. Ailenin bileşimi (yapısı), basitçe aileyi oluşturan bireyleri ifade etmektedir. Ailenin görevleri; ortak ve temel sorumlulukları içerir. Tüm ailelerin toplum ve aile üyeleri için yerine getirmeleri gereken görevleri vardır (Anderson ve Sabatelli, 1991). Her bir aile,

yapısal olarak karmaşıktır. Aile üyelerinin içinde de daha geniş sosyal sistemler arasında da karşılıklı ve birbirine bağımlı ilişkiler vardır (Anderson ve Sabatelli, 1991).

Aile üyeleri arasında iletişimin yetersiz ya da çok yoğun olma durumu olabileceği gibi aile üyeleri arasındaki iletişimin kopuk olması da mümkündür. Kopuk ailelerde, aile üyeleri, ihtiyaç duydukları sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını aile içinde karşılayamadıkları gibi diğer aile üyelerinin de ihtiyaç duydukları sosyal ve duygusal ihtiyaçlara cevap veremediği bildirilmiştir. İç içe ailelerde ise, sınırlar belirsizdir (Frude,1991). Aile etkileşimi yoğun ve yakındır ancak bu durum diğer aile üyelerinin yaşamına çok fazla karışmaya neden olmaktadır. Bu da çocukların bireysellik ve özerkliklerinin tehlikede olduğu anlamına gelmektedir (McWhirter ve ark. 1993).

Bowlby'e (1980; akt. Deniz, 2006) göre, anne-baba ve çocuk arasındaki iletişimin doğası, yaşamı boyunca çocuk tarafından kurulacak olan sosyal ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Aile içerisinde kazanılan iletişim, etkileşim örüntüleri kişinin yetişkin olduğu dönemlerde kurduğu ilişkilere de yansımaktadır. Bu bilgiden yola çıkarak, kişinin çocukluk döneminde benimsediği aile içi iletişim ve etkileşim örüntüleri gelecek yıllarda evlenip kendi ailesini kurduğunda da tekrarlanmaktadır.

Aile sistemlerini açıklayan sistem bakış açısına göre, anne-baba rolündeki fertlerin aile işlevlerini etkilediği ve aile içinde tüm bireylerin gelişimini etkilediği bilinmektedir (Shaw ve Bell, 1993).

Çocuğun duygusal ve sosyal gelişimine etki ettiği düşünülen etmenlerden biri, ebeveynlerin duygusal erişilebilirliğidir. Bağlanma kuramının temelini oluşturan duygusal erişilebilirliği kavramını ilk olarak Mahler, Pine ve Bergman (1975; akt., Biringen, 2000) ebeveynlerin bebek ve çocuğun ayrılma ve bireyselleşme dönemindeki "yol gösterici" rolünü tanımlamak için bir metafor olarak kullanmışlardır. Mahler, Pine

ve Bergman (1975) duygusal erişilebilirliği, çocuğun keşfetme ve bireyselleşmek için attıkları adımlar sürecinde, annenin destekleyici varlığına vurgu yapmak için kullanmışlardır. Anne, çocuğun keşif denemelerine olanak sağlamakta ve annenin duygusal erişilebilirliği çocuk için bir güvenlik temeli (security base) oluşturmaktadır. Emde ve Easterbrooks (2012) bu kavram ve yapıyı, kuramsallaştırmıştır. Ve duygusal erişilebilirlik kavramını, “etkileşim içerisinde bulunan bireylerin birbirlerine duygularını ifade etmesi ve bireyin diğerinin ya da diğerlerinin duygularına yanıt vermesi” olarak tanımlamışlardır. Aynı çalışmada ebeveynlerin çocuğun başarılarına gösterdikleri gurur ve hoşnutluk duygularının duygusal erişilebilirliğe ilişkin işaretler olabileceğine değinmişlerdir. Bu noktadan hareketle, yalnızca fiziksel varlığın değil, ebeveynlerin duygusal anlamda da erişilebilir olmasının bebeğin kendilik ve duygusal ifadesine katkıda bulunduğu söylenmektedir (Sorce ve Emde, 1981; akt. Biringen, 2000).

Sağlıklı ebeveyn- çocuk ilişkisine ayna olmada önemli bir köprü olduğu düşünülen (Lum, Phrase, 2005) duygusal erişilebilirlik temelde fiziksel varlıktan çok daha farklı olarak, duygusal açıdan “orada olma” kavramına değinmektedir. Duygusal erişilebilirliğin çocuğun psikolojik sağlığı, uyumu ve işlevselliği ile yakından ilişkili olduğunu işaret eden çalışmalar (örn., Easterbooks, M., Bureau, J. F., ve Lyons-Ruth, K., 2012; Steinberg ve Davila, 2008); (Bringen ve Robinson,1991) mevcuttur. Fiziksel varlık ile duygusal erişilebilirlik kavramlarının ele alındığı deneysel bir çalışmada (Field, 1986; akt. Lum ve Phares, 2005) bebeğin, anneden fiziksel olarak ayrılması ile annenin duygusal olarak erişilebilir olmadığı durumlar karşılaştırılmış ve bebeğin, annenin duygusal olarak erişilebilir olmadığı durumlarda daha fazla psikolojik sıkıntı yaşadığı bulunmuştur. Başka bir çalışmada ise (Zeanah ve ark. 1997), çocuğun duygusal ve

gelişimsel ihtiyaçları karşılanmadığı takdirde, olumsuz ve yetersiz duygusal etkileşimlerin psikopatolojiye yol açabileceği söylenmiştir.

Flouri ve Buchanan (2003) yılında yayınladıkları çalışmalarında baba ile daha yakın ilişki içinde olan çocukların; psikolojik olarak daha uyumlu, benlik saygılarının daha yüksek, okulda daha iyi fonksiyon gösterdiğini, okul dışı faaliyetlere daha fazla zaman ayırdıklarını, daha az antisosyal davranışlar gösterdiklerini ve ikili ilişkilerde daha başarılı olduklarını bildirmişlerdir. Çalışmaların önemli bir kısmı biyolojik babalarla yapılmıştır ancak Flouri ve Buchanan, çocuk açısından daha anlamlı olan duygusal ve davranışsal babalığı diye ek bir bilgi paylaşmışlardır.

Yakın iletişim kuran, çocuğun bilişsel gelişimine yakından destek olan ve özerkliğini kazanması için yanında olan (fiziksel ve psikolojik) babaların çocuklarının; mutlu, bağımsız, kolay ilişki kurabilen, arkadaş ilişkileri daha iyi olan, daha uyumlu, liderlik özelliklerine sahip, araştırmacı oldukları bulunmuştur. Babaları ile az zaman geçiren çocuklarla yapılan çalışma sonuçlarında ise, babaları ile daha fazla zaman geçiren çocuklar arasında farklılıklara ek olarak; otoriteye karşı gelme, ilişkilerde başarısızlık, uyum problemleri ve marihuana kullanımı gibi davranışların görülme sıklığının oldukça az olduğu bulunmuştur (Zimmerman ve ark. 1995).

Her iki ebeveynin çocukla kurduğu iletişimin ve etkileşimin önemli bir yönü olan duygusal erişilebilirliğin ebeveynin cinsiyetine göre farklı sonuçları olabildiği bulunmuştur. Örneğin, Lum ve Phares'in (2005) çocuk ve ergenler ile yaptıkları çalışmasında, her iki ebeveynin duygusal erişilebilirliği ile çocuğun işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Ancak annenin duygusal erişilebilirliği ile çocuğun işlevselliğinin, babanın duygusal erişilebilirliği ile çocuğun işlevselliğine göre daha güçlü ilişki gösterdiği gözle çarpılmaktadır. Bu çalışmada yer alan çocuk ve ergen örnekleminde,

ebeveyn duygusal erişilebilirliği azaldıkça duygusal ve davranışsal problemlerin arttığı ve ebeveynin duygusal erişilebilirliği ile çocuk ve ergenin iyi oluşunun ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Bu çalışmada ebeveyne duygusal erişilebilirlik kavramı ile yetişkinlerin (kişinin mevcut yaşında) ebeveynlerine duygusal erişilebilirliği keşfedilmektedir.

Aile bireyleri arasındaki bağlılık değişen düzeylerde devam ediyor olmasına rağmen ebeveyn- çocuk arasındaki etkileşim ve ilişkinin yaşam boyu değişen bir yapıda olduğu düşünülmektedir (Birditt ve ark. 2008). Anne ile doğum sonrasında ilk temasla başlayan bağlanma serüveni insanın tüm yaşamı boyunca, yaşamının her alanında (romantik ilişkisinde, iş yaşamında ya da eğitimsel yaşamında vb.) kendisini belli edecektir (Solmuş, 2010). İlişkide yaşanan anlaşmazlıklar ve çatışmaların bu değişkenlerin başında geldiği söylenebilir.

Evlilik (romantik ilişki) çatışması, kardeşler arasındaki çatışma, ebeveyn-çocuk çatışması gibi durumlar, aile içi problemlerle ilişkilidir (Fincham ve Beach 2005). Değişen durum ve kişiler karşısında sıklıkla çatışma (lar)da söz konusu olur. Çatışmalar, iki kişi arasındaki farklı amaç, beklenti, değer ya da algı uyumsuzluklarından kaynaklanan anlaşmazlıklardır ve genellikle bireyin kendine duyduğu saygıya yönelik tehditler karşısında ortaya çıkar. Çatışma aşama aşama gelişir; her iki taraf da birbiri ile daha az iletişime girmesi ile başlayan sürecin, çatışmadaki taraflarda savunuculuk göstermesine de neden olduğu düşünülmektedir (Solmuş, 2010). Solmuş (2010); “Kaçınma” ve “Uyma” aşamalarında davranış şekilleri olarak: kaçınma; durumunda kişi, kenara çekilir, kadere bırakma, olumsuz bir şey duymak istememe olarak tanımlanmıştır. Uyma ise taraflardan birinin eşinin tüm isteklerini kabul edip çatışmayı çözüme kavuşturup uzlaşmayı seçmesi olarak tanımlanmıştır. Bazı çalışmalar, çatışma çözmede kadınların

erkeklerle oranla daha işbirlikçi, erkeklerin ise kadınlara oranla daha rekabetçi olduklarını belirtmektedir (Rubin ve Brown, 1975; Thomas ve Kilmann, 1975). Çatışma çözme yeteneği, başarılı bir romantik ilişkinin anahtar belirleyicisidir ve ilişkinin ömrünü uzatabilmektedir (Neff ve Karney, 2007).

Bireyler kişilerarası ilişkilerinde kendi çıkarları doğrultusunda; ödülü yüksek, bedeli düşük tutmaya çalışırlar (Gefen ve Ridings, 2002). İlişkideki ödüller ve bedeller arasındaki fark olumlu (ödülleri yüksek, bedeller düşük) ise kişi ilişkiyi sürdürüme, aradaki fark olumsuz (ödülleri düşük, bedeller yüksek) ise ilişkiyi sonlandırma eğiliminde olacaktır (Thibaut ve Kelley, 1959).

Çatışma çözme tepkileri ya da çatışma çözme stilleri ile yapılan alan çalışmaları incelendiğinde yakınlık ihtiyacı sebebi ile ilişkiyi sürdürmek için hızlı affetme/ erken affetme ya da özveri göstermede isteklilik kavramları ilişkiyi sonlandırmamak adına birey tarafından kullanılıp kullanılmadığı düşünülmüştür ve literatür bu bakış açısı ile incelenmiştir.

Enright ve arkadaşları (1992) affetmeyi; bireyin kendisini derin şekilde inciten kişiye karşı mücadele etmekten vazgeçip, onu koşulsuz olarak kabul etmesi şeklinde açıklamıştır. Akhtar (2002) ise affetmedeki patolojik durumları ele almıştır. Erken (zamansız) affeden bireylerin yaşadıkları durumu affetmek için hazır olduklarını belirtmiştir. Yine erken (zamansız) affeden kişilerin, sağlıklı bir biçimde kızgınlık yaşama kapasitelerinin olmadığını, aşırı affetme davranışının mazoşist bireylerin özelliği olduğuna vurgu yapmaktadır. Kendilerine yapılan haksızlıkları ve yaşamış oldukları travmaları sürekli affeden bu bireylerin, kendilerine eziyet eden kişilere bağımlı olduğunu ifade etmektedir. Sahte ya da sözde affetme (pseudoforgiveness) ise, olumsuz duyguların üstesinden gelmeden birey, diğerlerini affetmektedir. Affetmeyi aşırı istemenin ise,

bilinçaltında bulunan ahlaki olarak kötü olma duygusunu bastırmak için kullandığını belirten Akhtar, bununla ilişkili olabilecek diğer durumun ise, affetmeyi kabullenmede yetersizlik durumu olduğunu eklemiştir. Burada, büyük küçük tüm zararlarda bireyin, kendini sürekli suçlu hissetmesi ve zarar sonrası affetse bile bunu yeterli görmemesi söz konusu olduğuna vurgu yapmıştır.

Psikodinamik literatürde affetmenin ortaya çıkması, öfkeden ve kızgınlıktan vazgeçmek olarak ifade edilmektedir. Affetme, 'gitmesine izin verme' becerisidir. Terapide kişinin, olumsuz duyguları değiştirilmekte ve yeni bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu bakış açısı, zarar verene karşı daha olumlu ve hatta sevgi dolu duyguları içermektedir (Scobie & Scobie, 1998).

Literatürde affetme kavramı ile yapılan bazı çalışmalar; Affetme ile özellikle kişilerarası çatışmaların çözümünde bir başa çıkma yolu olarak görülmektedir. Green, Decourville ve Sadava (2012) affetmeyi başa çıkma mekanizması olarak kullanan kişilerin, kullanmayanlara göre günlük yaşamlarında daha az stres yaşadıklarını belirtmektedirler. Katz, Street ve Arias (1997) düşük benlik saygısına sahip kadınların daha az affedici olacağını (Akt. Cardi ve diğ., 2007) ifade ederken Türkiye'de yapılan bir çalışma sonucunda (Alpay, 2009) yüksek düzeyde kurulan empatinin ve yüksek benlik saygısının algılanan incinme derecesinin çok olmasının affetmeyi güçleştirebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Özveri göstermede isteklilik kavramı bir diğer ilişkiyi sürdürmek için kullanılan bir kavramdır. Rusbult ve ark. (2004) tarafından özveri göstermede isteklilik; bireyin eşinin ve ilişkisinin iyilik halini geliştirebilmek amacıyla kendi kişisel ilgileri ve isteklerinden vazgeçme/cayma olarak tanımlanmaktadır. Özveri göstermede isteklilik ile ilişki bağlanımı aralarında olumlu ilişki olduğu tespit edilen çalışma sayısı oldukça

fazladır (Rusbult ve Buunk, 1993; Agnew ve ark., 1998). Impett, Gable ve Peplau (2005) ise özverili davranışlar ile yaşam doyumu ve ilişki niteliği arasında olumlu ilişki bulmuşlardır ancak ilişki çatışma arasında olumsuz ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Flört edenlerin, evli ve sözlü-nişanlı olanlara oranla, seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirdikleri gözlenmektedir (Sprecher, 1988; Hovardaoğlu, 1996; Büyükşahin, 2006). Flört edenlerin ilişki doyumu ve ilişki yatırımı diğer gruplara göre daha düşük bulunmuştur (Sprecher,1988; Büyükşahin,2006).

Ülkemizde, Yatırım Modeline ilişkin sınırlı sayıda çalışma mevcuttur. Büyükşahin'in (2006) çalışmasında, yatırım modelinin üç alt boyutu mevcuttur. Bunlar sırasıyla; ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişki yatırımıdır. İlişki doyumu alt boyutunun, ilişkinin niteliğini olumlu değerlendirme, ilişkide güvende hissetme, ilişkiye bağlılık gibi değişkenleri pozitif yordadığı gözlenmişken; ilişkinin niteliğini olumlu değerlendirmenin de ilişkide güvende hissetme, ilişkiye bağlılık, ilişki bağlanımı, ilişkide güvende hissetme, ilişki doyumu, ilişkiden korkma ve kaygılı olma değişkenlerini negatif yordadığı sonucuna varmıştır. Yatırım modelinin esasını oluşturan ilişki yatırımının ise, ilişkiye bağlılık, ilişki süresi, ilişkinin devam etmesine ilişkin beklenti, ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma ve bağımlılık gibi değişkenlerle ilişkili olduğu sonucuna varmıştır.

Kişinin çocukluk döneminde benimsediği aile içi iletişim ve etkileşim örüntüleri gelecek yıllarda evlenip kendi ailesini kurduğunda da tekrarladığı olgusundan yola çıkarak kişinin çocukken maruz kaldığı ilişki paterninin onun ilerdeki ilişki yatırım dinamiklerini oluşturabileceği ve aile sisteminde yeri olan benliğinin de yansımalarını görebileceği düşünülebilir.

Ebeveyn kabul veya reddi ile psikolojik uyum arasındaki ilişkide affetmenin aracı rolünün olabileceği hipotezi; bireylerin sahip olduğu affetme eğilimlerinin düşük ya da yüksek olmasında, çocukluk yıllarında algılanan ebeveyn tutumlarının ve ebeveynlerle kurulan ilişkinin kalitesinin etkili olabileceği varsayımını esas almaktadır (Hill, 2001; Vitz ve Meade, 2011).

Bebeğin gelişiminde, fiziksel temasın öneminin büyük olduğunu ancak bununla birlikte anne-bebek ilişkisi için tek etmen olmadığı düşünülmektedir. Annenin bebeğe duyarlılık göstermesi büyük önem taşımaktadır. Yapılan çalışmalar sonucunda edinilen bilgiye göre; bebekler kendilerine dokunmadan (fiziksel temas kurmadan) uzaktan sadece gülümseyip oyuncak gösteren yabancıyı onları sadece kucağında tutup ama yüzlerine bakmayan yabancıya tercih etmişlerdir (Hortaçsu, 2003).

Psikolojik gelişim teorilerinde baba çoğu zaman unutulmuştur hatta annelik kavramı/ anne olma kavramı ile karşılaştırıldığında literatürde babanın önemi ve babalık kavramı uzun süre üzerinde durulan bir konu olmamıştır (Parke, 1981). Sıklıkla yapılan çalışmalar sonucunda annenin öneminden, babanın çocuk gelişimine etkisinin direkt olmadığından dolayı olarak etkisinin olduğu varsayılmıştır. Ancak çocukların gelecek yaşam dönemlerinde iyi, sağlıklı olmalarında (fiziksel, psikolojik) baba sevgisinin, yakınlığının, anne sevgisi ve yakınlığı gibi önemli olduğu belirten çalışmalar mevcuttur (Barnett ve ark., 1992a).

Yakın iletişim kuran, çocuğun bilişsel gelişimine yakından destek olan ve özerkliğini kazanması için yanında olan (fiziksel ve psikolojik) babaların çocuklarının; mutlu, bağımsız, kolay ilişki kurabilen, arkadaş ilişkileri daha iyi olan, daha uyumlu, liderlik özelliklerine sahip, araştırmacı oldukları bulunmuştur. Babaları ile az zaman geçiren çocuklarla yapılan çalışma sonuçlarında ise, babaları ile daha fazla zaman geçiren

çocuklar arasında farklılıklara ek olarak; otoriteye karşı gelme, ilişkilerde başarısızlık, uyum problemleri ve marihuana kullanımı gibi davranışların görülme sıklığının oldukça az olduğu bulunmuştur (Zimmerman ve ark., 1995).

Anne-baba ve yetişkin çocuklar arasındaki çatışma çözme tepkileri benzerliğini incelemek amacıyla boşanmış ya da evliliği devam eden anne-babalar ile farklılaşp farklılaşmadığına bakılmıştır (Joakim, 2012). Anne-babayla çocukların tepkileri benzeşirken, boşanmış olmanın ya da evliliğin devam etmesinin tepki benzerliğinde bir fark yaratmadığı görülmüştür.

Sıklıkla anne-baba tutumunda ortaya çıkan yüksek eleştirel düşünme yatkınlığı olan kişilerin, karar verme stratejileri sayesinde ilişki sorunlarını daha etkili biçimde ele aldıkları ileri sürülmektedir (Çırakoğlu ve Tezer, 2010). Çırakoğlu ve Tezer'e göre, eleştirel düşünme etkin tepkileri (çıkış, konuşma) yordamakta olup konuşma üzerinde olumlu, çıkış üzerinde ise olumsuz bir etkisi bulunmaktadır.

Rusbult ve Buunk (1993), ilişkiyi sürdürmeyi sağlayan ve arttıran bağlanma kavramının beraberinde affetmeyi de getirdiğini düşünmektedirler. Yakın ilişkilerde bir ilişkiyi sürdürme isteğini bağlanma kavramıyla ilişkili olarak; ilişkilerine bağlı olan kişiler işlenen bir suçun sonucunda tehlikeye giren ilişkilerini sürdürme eğilimi göstermekte ve ilişkiye bağlanım ve ilişki doyumunun daha yüksek olduğu bireylerde affetme daha fazla görülmektedir.

Araştırmalar affetmenin; aile, arkadaş ve romantik ilişkiler gibi kişilerarası ilişkilerin kalitesini ve doyumu yükselttiğini göstermektedir (Berry ve Worthington, 2001; Fincham ve Beach, 2002; McCullough, Fincham ve Tsang, 2003).

Literatürde birbirinden ayrı yerlerde duran; çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi ve ebeveyne duygusal erişilebilirlik, buna bağlı olabileceği düşünülen

affediciliğin, affediciliğin de ilişki yatırımı, ilişkiyi sürdürme ve çatışma çözme kavramlarıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Tüm bunlardan hareketle, bağlanma paterninin boylamsal bir yansımını görebilmek için, romantik ilişkide; ilişkiye odaklanma, çatışma çözme tepkileri ve ilişkide affediciliğin algılanan ebeveynlik biçimi ve ebeveyne duygusal erişilebilirlik açısından incelemesinin; alana katkı sağlayacağı, çalışmalara yeni bilgiler kazandıracığı ve yeni çalışmalara referans olabileceği düşünülmektedir.

Amaç

Araştırmanın temel amacı; bireyin, ebeveynine duygusal erişilebilirliği, ebeveynlik biçimi ile romantik ilişkide; çatışma çözme, affedicilik ve ilişkiye odaklanması arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bununla birlikte yetişkin bireyin, ebeveynine duygusal erişilebilirliği ve çocuklukta algılanan ebeveynlik biçiminin cinsiyete, göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymak da amaçlanmıştır. Buna göre çalışmada aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaktadır;

1. Katılımcıların, ebeveynlerine duygusal erişilebilirlik ve algılanan ebeveynlik biçimleri puanları: cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
2. Katılımcıların, ebeveynine duygusal erişilebilirlik puanları ile çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Katılımcıların, ebeveynine duygusal erişilebilirlik puanları ile ilişkiye ileri derecede odaklanma, ilişkide çatışma çözme tepkileri ve affedicilik puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

4. Katılımcıların, çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi puanları ile ilişkiye ileri derecede odaklanma, ilişkide çatışma çözme tepkileri ve affedicilik puanları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Önem

Kişinin yetişkinlikte ebeveynine duygusal erişilebilirlik kavramı literatürde yeni çalışılmaya başlanmış bir kavramdır. Ebeveyne duygusal erişilebilirliğin, kişinin hayatının her evresinde psikolojik, sosyolojik ve davranışsal olarak etkili olduğu düşünülmektedir ancak araştırma alanında yapılmış kayıt sayısı oldukça azdır. Var olan kayıtlarda yurtdışı literatürüne aittir. Bu noktadan çıkışla ülkemizde bu araştırma alanına katkı sağlamak büyük önem taşımaktadır.

Bebeklik döneminde benliğe ve başkalarına ilişkin gelişen zihinsel temsiller, yaşamın diğer dönemlerinde de etkisini sürdürmektedir. Bireylerin romantik ilişki, eş ve benlik değerlendirmelerinde de belirleyici işlevi vardır. Çocukluk dönemlerinde aileleriyle sıcak ve sevgi dolu ilişkiler geliştirmiş olan yetişkinler güvenli bağlanma biçimi ile reddedici, kaçınan ilişkiler geliştirmiş yetişkinler ise kaçınan bağlanma biçimi geliştirirler. Çocukluk dönemlerinde aileleriyle ilişkileri bazen sevgi dolu, sıcak bazen de reddedici olan yetişkinler ise kaygılı/kararsız bağlanma biçimi geliştirirler (Hazan; Shaver 1987).

Literatürün de yol gösterici olduğu gibi duygusal erişilebilirlik kavramı çocukluğa işaret etmektedir ancak alanda çalışan profesyonellerin de aktarımları doğrultusunda çocuklukta kurulan bağ(lar) bireyin tüm ilişkilerini şekillendirmekte ve referans olmaktadır. Bu araştırma; duygusal erişilebilirlik kavramı ile algılanan anne-baba biçiminin romantik ilişkide; ilişkiye odaklanma, çatışma çözme tepkileri ve

affediciliğın ilişkisinin incelenmesi olup, alanda çalışılan ilk araştırma olma özelliğini taşımaktadır.

Çocukluk dönemi bağlanmasının, romantik ilişkide bağlanma ve ilişki örüntülerini etkilediği birçok araştırma tarafından ortaya konmuştur. Ancak çocukluk döneminde çocuğun ebeveynine duygusal erişilebilirliğinin romantik ilişkide olası etkisini inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Bireylerin yaşamlarında romantik ilişkiye odaklanmalarını, ilişkide kullandıkları çatışma çözme tepkileri ile çocukluk dönemindeki ebeveynle olan ilişkisini algılama biçimlerini ve yetişkinlerde ebeveyne duygusal erişilebilirliğin ilişkili olup olmadığını araştıran bir çalışma yoktur.

Çalışma, romantik ilişki ile ilgili olabilecek çatışma, ilişkiye ileri derecede odaklanma, affetme kuramlarını hem çocukluk hem de yetişkinlikteki ebeveyne duygusal erişilebilirliği aynı anda inceleme açısından da önemlidir.

SAYILTILAR

Kullanılan ölçme araçlarının ilgili oldukları özellikleri ölçtüğü varsayılmaktadır. Araştırmaya katılan gönüllü katılımcıların, uygulanan veri toplama araçlarına içtenlikle ve objektif cevap verdikleri düşünülmektedir.

TANIMLAR

Ebeveyne Duygusal erişilebilirlik: Emde ve Easterbrooks (1985; akt., Biringen, 2000), duygusal erişilebilirliği, “etkileşim içerisinde bulunan bireylerin birbirlerine duygularını ifade etmesi ve bireyin diğerinin/diğerlerinin duygularına yanıt vermesi” olarak tanımlamışlardır. Aynı çalışmada ebeveynlerin çocuğun başarılarına gösterdikleri gurur ve hoşnutluk duygularının duygusal erişilebilirliğe ilişkin işaretler olabileceği söylenmiştir. Dolayısıyla, yalnızca fiziksel varlığın değil, ebeveynlerin duygusal anlamda erişilebilir olmasının da bebeğin kendilik ve duygusal ifadesine katkıda bulunduğu söylenmektedir (Sorice ve Emde, 1981; akt. Biringen, 2000). Bu çalışmada ebeveyne duygusal erişilebilirlikten, yetişkin bireyin ebeveyne duygusal erişimi kastedilmektedir.

Affetme: Affetme, bireyin hata yaptığı düşünülen kişiye karşı geliştirdiği öfke, kızgınlık ve öç alma gibi olumsuz duygulardan bilerek ve isteyerek vazgeçmesi/caymak ve bu tepkilerin yerine cömertlik, merhamet ve yardımseverlik gibi olumlu tepkiler geliştirmeye çaba sarf etmesi olarak tanımlanmaktadır (Enright ve Fitzgibbons, 2000).

Romantik İlişki: Hendrick ve Hendrick, (2006) romantik ilişkileri; içerisinde flört etme, beraber yaşama, evlilik ve diğer uzun süreli beraberlikleri kapsayan kişilerarası ilişki biçimi olarak tanımlanırken Sternberg ise (1986), romantik ilişkileri; erkek ve kadın arasında gelişen bağlılık, tutku ve yakınlığın bileşiminden oluşan bir ilişki olarak tanımlamaktadır.

Çatışma: İki kişi arasındaki farklı beklenti, niyet ve algı farklılıklarından doğan bir anlaşmazlık olarak tanımlanmakla birlikte bir davranışın başka bir davranış ile karıştığı, bir davranışı durdurduğu/bozduğu veya etkisiz hale getirdiği uyumsuzluktur (Messman ve Mikesell,2000). Çatışma kavramına ilişkin başka bir bakış açısı ise taraflardan birinin kendi işini, diğer tarafından engellediğini fark ettiği zaman başlayan bir süreç olarak tanımlanmışlardır (Greef ve Bruyne, 2000).

Çatışma Çözme Tepkileri: Volkema ve Bergmann (1995) da bireyin çatışma durumu söz konusu olduğunda verdiği tepkiler olarak tanımlamaktadır. Çatışma çözüm stillerinin, bireyin ilişkide herhangi bir çatışma çıkması durumunda bir başkasına nasıl tepki verdiğinin açıklanmasını sağlamaktadır şeklinde belirtmişlerdir.

I.BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR

1.1 Bir Sistem Olarak Aile

Bireyin, toplum hayatına hazırlık yaptığı ilk yer aile kurumudur (Ceylan, 2016). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin aile kurumu ilgili 16 maddesi (3. Fıkrası) şöyle der: "Aile, toplumun doğal ve temel ögesidir. İnsan topluluklarının toplum haline gelmesi, üyeleri arasındaki ilişkilerde bir düzen ve hiyerarşinin oluşması ile gerçekleşmektedir (Bertalanfly, 1950).

Aile, en genel anlamda, toplumu oluşturan en küçük sosyal yapıdır. Bu yapının insan hayatının her evresinde ömrü boyunca önemli bir yeri vardır. Bireylerin ruh ve beden sağlıklarını korumaları/ sürdürmeleri açısından gerekli sevgi, şefkat ve bakımı bulabilecekleri en doğal ortamdır aile.

Bireyin sağlığı kadar aile sağlığı kavramı geçerli olmakla birlikte, bireylerin ve ailenin değerlerini, ilkelerini, uygulamalarını, kurallarını anlamak için ailenin yaşam tarzını bilmek gerekir (Hallaç ve Öz, 2014). Tam da bu noktada; ailenin kompleks bir yapısının olduğundan bahsetmek doğru olacaktır. Aile, alt sistemlerden oluşmuştur ve bir amaca sahiptir. Her ailenin tamamlaması gereken amacı ve görevleri mevcuttur, bu görevleri yerine getirmek içinde her ailenin kendine özel stratejileri vardır (Sabatelli ve Bartle, 1995).

Aile süreçlerini üç başlık altında inceleyen Olson, Russell ve Sprenkle (1980) ailede bağlılık, uyum ve iletişimin önemli olduğunu vurgulamıştır. Aile bağlılığından söz ederken aktarılmak istenen, bireyin aile sisteminden ayrılmış olma ya da aile sistemine bağlı oluyor olma derecesi ile ilgili olup aile üyelerinin birbirlerine karşı duygusal bağları da bu başlık altında incelenir şeklinde belirtmişlerdir. Bir diğer önemli başlığın ise aile

uyumu olduğunu belirten Olson, Rusell ve Sprenkle, aile sistemi içindeki esnekliği, değişime olan direnci ve değişebilme yeteneğinin derecesine odaklanmaktadır şeklinde belirtmişlerdir. Son olarak ise aile iletişimidir. Aile üyelerinin birbirleri ile olan etkileşim düzeyinin/düzeylerinin incelenmesi aile süreçlerini anlamakta gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Kağıtçıbaşı üç aile modeli üzerinde durmaktadır ve bunlar; bağımlılık modeli, bağımsızlık modeli ve psikolojik/ duygusal bağıllık modelidir. İlk olarak, Bağımlılık modeli; karşılıklı bağımlılığı içerir ve ataerkil aile yapısına sahip toplumlarda görülür. Bu model, insan ve aile ilişkilerinin sıkı olduğu geleneksel toplumlarda rastlanır. İkinci aile modeli ise, Bağımsızlık modelidir. Sanayileşmiş Batı toplumlarında görülen tipik aile modelidir. Bu modelde bireycilik ön plandadır. Üçüncü modelde ise, Psikolojik/Duygusal bağıllık modeli olarak adlandırılmıştır ve sosyo-ekonomik gelişmelerle birlikte ortaya çıkmıştır. Bağımlılık modelinde maddi ve duygusal bağımlılık; bağımsızlık modelinde maddi ve duygusal bağımsızlık hâkim iken psikolojik/duygusal bağıllık modelinde duygusal alanda bağıllık görülürken, maddi alanda bağımsızlık görülür. Kağıtçıbaşı'nın Aile Değişim Modeli'ne göre ülkemizde bağımlılık modelinden psikolojik/duygusal bağıllık modeline geçiş olduğunu belirtmektedir (Kağıtçıbaşı, 2012).

Aileyi bir sistem olarak incelediğimizde iki temel boyut göze çarpmaktadır. Bunlar; her ailenin kendine özel, yapısı ve görevleridir. Ailenin bileşimi (yapısı), basitçe aileyi oluşturan bireyleri ifade etmektedir. Ailenin görevleri; ortak ve temel sorumlulukları içerir. Tüm ailelerin toplum ve aile üyeleri için yerine getirmeleri gereken görevleri vardır. Her bir aile, yapısal olarak karmaşıktır. Aile üyelerinin içinde de daha geniş sosyal sistemler arasında da karşılıklı ve birbirine bağımlı ilişkiler vardır (Anderson ve Sabatelli, 1991).

Aile sistemlerini açıklayan sistem bakış açısına göre, anne-baba rolündeki fertlerin aile işlevlerini etkilediği ve aile içindeki tüm bireylerin gelişmişinde büyük katkısı olduğu bilinmektedir (Shaw ve Bell, 1993; Yaman ve Akdeniz, 2011). Sistem kuramı, sistemin içinde bulunan bileşenlerin (üyelerin/ alt sistemlerin) herhangi birinde olan değişikliğin tüm aile içinde farklılaşmaya neden olduğu ve mevcut farklılaşmanın nasıl olduğunu açıklamaktadır. Değişen bir bileşen (üye/alt sistemler) dahi olsa tüm sistemin dengesinin bozulmasına sebep olduğu gibi her bileşenin de yeni denge bulmak adına değiştiğinden bahseder (Yaman ve Akdeniz, 2011).

Aile, alt sistemlerden oluşur. Ailenin kendisi de daha üst sistemlerin parçası olduğu gibi kendisi de sistemlerin bir parçasıdır. Her ailenin kendine özgü bir sistemi vardır ve anlamak için sistemin bileşenleri arasındaki etkileşimi ve etkileşimin süreçlerini anlamak gerekir. Buna göre ailenin düzeni ve etkileşimini ve etkileşim süreçlerinden bahsederken alt sistemleri, sınırları, hiyerarşileri, kuralları ve koalisyonları bilmek, tanımak gerekir. Alt sistemler aile içinde cinsiyet, yaş, ilgi alanları gibi ortak özellikler temelinde bir arada yaşanan küçük birimlerdir. Örneğin; kardeşler arasındaki alt sistem, karı-koca alt sistemi, ebeveyn – çocuk alt sistemleri, birey alt sistemi gibi her bir alt sistemin kendine özgü işleyişi, özellikleri vardır (Minuchin ve ark. 2006).

Sınırlar da (Ünal, 2013) sistemi, diğer sistemlerden ve alt sistemlerden ayırır. Aile üyelerinin kendi içlerindeki ilişkileri, daha üst sistemle olan ilişkilerini ve dış dünya ile olan ilişkilerin sınırlarını belirleme de işe yarar. Sınırları dört temel başlıkta toplamak mümkündür; gevşek sınırlar, çok iç içe geçmiş aile üyeleri arasındaki ilişkiyi kapsar. Bu şekilde iç içe geçmiş ilişki söz konusu olduğunda sınırlar belli değildir bu da kontrolsüzlüğe neden olmaktadır. Kesin sınırlar, ailenin kendi sistemi dışından gelen gereksiz müdahalelere izin vermeden alt sistemlerin işleyişlerinin bozulmasına izin

vermez. Kesin sınırların hâkim olduğu aile sisteminde “ait olma” duygusu güçlendiği gibi aynı zamanda özerklik kazanılması da desteklenir. Katı sınırlar, alt sistemler arasındaki iletişimi en aza indirger ve alt sistemler arasında kopukluk yaşanmasına neden olur. Kesin sınırlara sahip ailede, aile üyeleri arasında duygusal uzaklık söz konusudur. Katı sınırların hâkim olduğu aile sisteminde de özerklik oldukça yüksektir ancak “ait olma” duygusu düşüktür. Son olarak Ünal (2013), uygun sınırlar da ise, aile içindeki hiyerarşinin güçlenmesi sağlanır. Aile alt sistemleri dışında dışardan gelen müdahaleler engellenmektedir şeklinde belirtmiştir.

Becvar ve Becvar’a (1982) göre, aile sistemi oluştuğu zaman üyeler arasında davranış alışverişi başlar. Her ailenin kendine özgü alt sistemleri olacağından ne şekilde davranılacağı ne tür davranışların revize edileceği, nasıl kurallar konulacağı belirlenir. Kuralların açık olması sağlıklı ailenin temelini oluşturur. Aile üyelerinin bireysel amaç ve gereksinimleri, sistemin amacına uygun olmalıdır. Amaç ve gereksinimlerdeki farklıklar söz konusu olduğunda sistemde sorunlar yaşanmaya başlar. Yetkiyi/gücü elinde tutma isteği birden fazla aile üyesinin yapmaya çalıştığı bir tutum haline gelirse gerilim ve rekabet oluşacaktır bu durumda sistemin zarar görmesine belki de dağılmasına sebep olabilecektir. Bir başka kavram ise hiyerarşidir (Sabatelli ve Bartle, 1995).

Aile üyelerinin kendi içlerinde otorite ve güç dağılımının nasıl olduğunu tanımlar. Normal ailelerde, anne-baba alt sisteminin yönetici pozisyonunda olması ve çocuklardan oluşan alt sistemlere göre hiyerarşinin daha üstünde olması beklenir. Ek olarak başka önemli bir kavram ise, üçgenler, ittifak ve koalisyonlardır. Üçgenler, iki kişi arasındaki ilişkiyi dengede tutmaya çalışan üçlü etkileşim birimine verilen addır ve duygusal sistemde blok(lar) oluşmasını sağlar (Ünal, 2013). Aile sistemi içinde bir işi yerine getirmek için kısa süreli ya da uzun süreli olarak iki ya da daha fazla aile üyesinin bir

araya gelmesi gerekebilir. Bu bir araya gelme durumunda aile üyeleri arasında etkileşim söz konusu olur ve bu etkileşime de ittifak denir. Mevcut güce ortak olmak için zayıf üyenin güçlü üye ile ittifak yapma durumu da koalisyondur (Ünal, 2013).

Jackson'a göre (1965) aile sistemi ve aile sisteminin önemli kavramlarından bahsetmek; aile üyelerinin birinde görülen bir ruhsal belirti, diğer aile üyelerinin eylemlerine bir tepki olarak gelişmektedir ve bu şekilde sistemin örüntüsüne dahil olur.

Ailenin bazı temel fonksiyonları mevcuttur. Bu temel fonksiyonlar insan neslinin devamlılığını, çocuğun yetişmesini, sevgi, gelişme ve aile üyelerinin bakımını sağlamak ve elbette disiplini sağlamak, destekleyici bir çevre oluşturmak için kullanılır denilebilir. Ek olarak değerlerin yeni kuşaklara aktarılması, korunması ya da değiştirilmesi ve problem çözme becerileri gibi faaliyetlerinde olmasını olanak sağlar (Kut,1994).

İdeal aile nasıl olmalıdır ya da nasıl olmamalıdır sorusunun cevabı bulunamamıştır ancak "sağlıklı" aile özellikleri oluşturulmaya çalışılmıştır çünkü "sağlık" kelimesi ile anlatılmak istenen sadece patolojinin olmama durumu değildir. Bundan yola çıkarak Frude, (1991) sağlıklı ailelerin; fonksiyonları çok iyi yerine getirebildikleri, aile için iletişimin aile üyelerinin tarafından memnun düzeyde olması, psikolojik olarak da aile üyelerinin ayrı ayrı sağlıklı olduğunu belirtmiştir. Sağlıklı ailelerin çatışma yaşamadıklarını değil mevcut çatışmalar ile başarı biçimde baş edebilirler ve krizler karşısında da çabuk şekilde kendilerini toplayıp gelişimsel değişikliklere uyum sağlayabilir diye ekleyen Frude; ek olarak, sağlıklı ailelerde yetişkinler kendi özellikleri koruyabildikleri gibi hayatlarındaki sorumlulukları da taşıyabilmektedirler diye belirtmiştir.

Sağlıklı ailelerde rollerin aile üyelerinin yaşına, cinsiyetine, kültürel ve geleneksel değerlere uygun olduğunu belirten yazar (Textor 1989; akt. Nazlı, 2014). Ebeveynlerin,

çocuklarının ihtiyaçlarının (zihinsel, bilişsel, duygusal, fiziksel, sosyal) karşıladığı bir aile ortamında rollerin açık, belirgin ve birbirini tamamlayan yapıda olduğunu belirtmiştir. Sağlıklı ailelerde bireyler başkalarının özerkliğine zarar vermeden etkileşim içinde olurlar ve bu etkileşimin içten, duygusal olması söz konusudur. Ve sağlıklı ailelerde etkileşimin esnek, ihtiyaç halinde değişime kolaylıkla uyum sağlayabileceklerini aktarmıştır (Textor 1989; akt. Nazlı, 2014).

Nystul'e (1993) göre; sağlıklı ailelerin fonksiyonlarına değinmek gerekirse aile üyelerinin birbirilerine karşı olumlu ya da olumsuz duygularını hisleri doğrultusunda açıkça ifade edebilmekte ve her aile üyesinin diğer aile üyesi tarafından anlaşıldığı duygusu hakimdir. Aile üyeleri, ilgi ve sevgi ile etkileşimde bulunurlar. Sorunları genellikle demokratik şekilde çözüp, aile sorunlarını çözmeye çalışırken kimseyi incitmeden baş etme becerilerine sahiptirler. Yaşamlarını sürdürebilmek için gerekli olan temel yiyecek, giyecek ve barınma gibi ihtiyaçları temin ederler. Her aile üyesi ailenin fonksiyonlarını gerçekleştirebilmek için kendi üzerine düşen görevleri yapmak için gönüllü olup iş birliğine de açıktır.

Sağlıklı aileler dengede durmayı başarabilirken, sağlıksız ailelerde bu mümkün değildir. Sağlıksız aile kavramı yerine Frude, fonksiyonelsiz aile kavramından bahsetmiştir. Buna göre ailenin fonksiyonelsizliği ya aile üyelerinin birbirleri arasındaki ilişkinin çok iç içe (enmeshment) ya da birbirlerinden kopuk (disengagement) olabileceğini vurgulamıştır. Fonksiyonelsiz ailelerde, aile ortamı çatışmalı ve düzensiz ya da aile üyelerinin birbirleri ile olan etkileşiminde fiziksel/psikolojik semptomların görülmesi mümkündür (Frude,1991). Fonksiyonelsiz ailelerde, iletişim yetersiz olması ile aile üyeleri arasındaki iletişimin kopuk olması mümkündür. Kopuk ailelerde, aile üyeleri, ihtiyaç duydukları sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını aile içinde karşılayamadıkları

gibi diğler aileyelerinin de ihtiyaç duydukları sosyal ve duygusal ihtiyaçlara cevap veremediği bildirilmiştir.

İç içe ailelerde ise, sınırlar belirsizdir. Aile etkileşiminin yoğun ve yakındır ancak bu durum diğler aile üyelerinin yaşamına çok fazla karışmaya neden olmaktadır bu da çocukların bireysellik ve özerkliklerinin tehlikede olduğu anlamına gelmektedir (McWhirter ve ark. 1993).

Aile yapısının, birtakım gereksinimlere yanıt verdiğini savunan Meray (1982), aile yapısını üç ana grup belirlemiş ve şu şekilde açıklamıştır; 1) eşlerin duygusal ve cinsel gereksinimlerine yanıt verir. Eşler arasında karşılıklı olarak duygusal ve cinsel gereksinimlere cevap vardır. Bununla birlikte doyum söz konusudur. 2) Aile üyeleri ortak inanç(lar), amaç(lar) ve kurallar ile birbirlerine bağlıdırlar. 3) Çocukların fiziksel olarak korunması, bakım verilmesi, büyütülmesi, beslenmesi, eğitim verilmesine olanak sağlar. Çocukların yaşlarına uygun gereksinimleri; ailenin yapı ve gelişen sürece göre iş birliği içinde ailede karşılanır. Gelişmiş toplumlarda, ekonomik etken ailenin oluşumunda küçük ve dar gelirli topluluklardaki kadar önem teşkil etmez. Ek olarak cinsel ve duygusal gereksinimler ne kadar önemli ise çocukların doğması, çocuklara bakılması, çocukların yaşlarına uygun gereksinimlerinin sağlanması da o denli önemlidir. Sıralananlar toplumdaki topluma değişiklik gösterse de değişmeyen bir şey vardır o da ailenin temel bireyleridir. Ailenin temel bireyleri ise anne, baba ve çocuk(lar) dan oluşur.

Ebeveyn kabul veya reddi ile psikolojik uyum arasındaki ilişkide affetmenin aracı rolünün olabileceği hipotezi; bireylerin sahip olduğu affetme eğilimlerinin düşük ya da yüksek olmasında, çocukluk yıllarında algılanan ebeveyn tutumlarının ve ebeveynlerle kurulan ilişkinin kalitesinin etkili olabileceği varsayımını esas almaktadır (Hill, 2001; Vitz ve Meade, 2011).

Alanyazınında yer alan araştırma bulguları da ebeveynlerle kurulan yakın bağın kalitesine göre şekillendiği kabul edilen güvenli veya güvensiz bağlanma ile ruminasyon arasında anlamlı bir ilişkinin bulunduğunu göstermektedir (Burnette ve ark.,2009; Lanciano ve ark., 2012; Turan ve Erdur-Baker, 2010).

Bu noktadan çıkışla bireyin aile sistemi içinde edindiklerini, yetişkin dünyasındaki yansımalarına bakmak için ilerleyen başlıklarda; ebeveyn-çocuk ilişkisi, ebeveyn yetişkin-çocuk ilişkisi ve ebeveynle kurulan ilişkinin romantik ilişkiye yansımalarına ilişkin literatür ele alınacaktır.

1.1.1 Ebeveyn- Çocuk İlişkisi

Kültüre özgü aile modellerinin incelendiği çalışmalarda görüldüğü üzere (Kağıtçıbaşı, 2010) ilişkisellik temelinde sürdürülen ilişkiler, kültürün etkisi ile aile bireyleri arasında duygusal bağlılığın devam ettiğini ileri sürmektedir. Çocuğun, hayatının ilk yılında bebeğin psikososyal görevi; güvenmeyi tanımak, anlamak ve öğrenmektir. Bu nedenle gelişimi için önem arz eden evrelerden görülen ilk yılın önemi büyüktür (Hortaçsu, 2003). Bebeğin bu ilk yılında en önemli kişi annedir. Anne, bebeğin davranışlarına duyarlı ise bebek anneye güvenle bağlanmaktadır ancak bebeğin anne ile etkileşime girme isteği reddediliyorsa bebek güven duygusundan yoksun kalmaktadır (Yavuzer, 2010). Tam da bu noktada annelik kavramı önem taşımaktadır. Kadının anneliği benimseyebileceği “duygusal olgunluk” ve “ebeveynlik bilinci” ne sahip olmak gerekir. Ek olarak anne olabilmek “anneliğe hazır olmak”, “annelik olgunluğuna sahip olmak” gerekir (Yavuzer, 2016).

Aydoğdu, (2010) ise annelik kavramını, bebeğin fiziksel olarak doğması gibi annenin de psikolojik olarak doğması gerektiği şeklinde tanımlamışlardır. Ancak bu

psikolojik doğum bir bebeğin doğumu ile kadın; artık hem anne hem de annesinin kızıdır ancak bir annenin kızı olma durumu geçmişte kalacaktır. Bir kimliğin kaybedilip yeni bir kimliğin kazanılma durumuna ek olarak anne olmak için üç aşamalı bir süreçten bahsedilmektedir. İlk olarak “Anne Olmaya Hazırlanmak” bir kadının anneliğe hazırlanırken yaptığı zihinsel çalışmanın çoğunu kapsadığı gibi dokuz aylık hamilelik sürecini de içine alır. İkinci aşama ise “Bir Anne Doğuyor” bebeğin doğumu ile takip eden aylar içinde yaşanan deneyimlerle ilgilidir. Bebek ve annenin eve geldikten sonra beslenme, büyüme ve bakım işleri ile ilgilenmeye başladıktan sonra anneliğe zihinsel olarak hazırlık aşaması şekil almış olur. Bu evrede anne fark eder ki bebeğin hayatta kalması en temel sorumluluğudur ve bu sorumluluk ile baş edebileceği noktasında korkuları olan annelerin doğum sonrası depresyonu yaşamaları yüksektir. Son olarak ise “Anne Uyum Sağlıyor” aşamasıdır. Bu aşamada anne olmanın zihinsel çalışmasını tamamladıkları gibi ek olarak artık hayatlarının geri kalanı ile bu yeni kimliği (anne olmak) bütünleştirmişlerdir (Aydoğdu, 2010).

Kadının anneliğe hazır olma durumu sonrasında anne- bebek arasındaki ilişkinin, bebeğin anne karnında bebeğin varlığının bilmesinden itibaren kurulduğu söylenebilir. Ancak bu ilişkinin şekli ve süresinin farklılaşması bebeğin büyümesi ile değişmektedir. Örneğin, sağlıklı gözlere sahip bebekler ilk aylarda 20-25 cm uzağı görebilmektedirler. İnsan yüzünü tanıyabilme becerisine sahip doğmasalar da annenin bebeği emzirme sürecinde; bebekle konuşması, yüzünü görmesi dört aydan büyük bebeklerin şekil olarak insan yüzüne benzeyen cisimlere tepki vermelerini sağladığı anlaşılmıştır. Ek olarak, anneler farkında olmadan bebekleri ile iletişimi kolaylaştırıcı bazı davranışlarda bulunurlar. Bunlardan birisi abartılı davranışlar (az şaşırılmış olmasına rağmen çok fazla şaşırılmış gibi görünmek). Ek olarak, konuşurken anne, sesini alçaltıp yükseltir, soru sorar

ve cevap için yetişkine verdiği süreden daha fazlasını bekler tüm bunları önceden alınmış eğitim olmadan yapan anne, çocuğu ile iletişim bağının kurulması için büyük atmış olur. Anne- bebek ilişkisinde büyük önem arz eden tüm bu durumlar bebeğin etrafı güvenli, rahat ve sıcak bir ortam olarak anlamlandırmasına yardımcı olmaktadır (Pawbly, 1981).

Çocuğuyla sağlık ve mutlu bir ilişki kuran ve ilişki kurmaya istekli annelerin çocukları; yaşama dair olumlu bakış açısına sahip, iletişim kurabilme, arkadaş edinme ve sürdürme, başkalarının duygularına ve ihtiyaçlarına duyarlı bireyler olmayı öğrenirler. Ancak doğumu travmatik bir deneyim olarak yaşayan ya da doğum sonrası depresyona giren annelerin çocuklarını bu yaşadıkları olumsuz yaşantıdan sorumlu tutabileceği gibi reddedici/ bir tutumda sergilemeleri nedeni ile çocuklukta depresyon, uyku bozuklukları, yeme bozuklukları görülebildiği gibi yetişkinlikte de ilişkilerini başlatma, sürdürme gibi uyum problemleri yaşamaktadırlar (Solmuş, 2012).

Bebekle ilişkinin gelişmesi en önemli etmenlerden biri, yakın temastır. Annenin de bebeğin de fiziksel temas ile daha güvenli, daha rahat ve sıcak bir ortam hissetmeleri sonucunda annenin de bebeğin de davranışlarını etkilediğini bildiren Maccoby, buna ek olarak; anne- çocuk ilişkisinde önemli etmenlerden birinin fiziksel temas olduğunu ifade etmiştir. Her gün sıcak ve rahat olamayan bebeklerin, hastane ortamında bulunması söz konusu olduğunda, anne ve bebeğin (çıplak olarak) en az bir saat fiziksel temasla iletişim kurulması ile anne- bebeğin etkileşim kurmasının, annenin emzirme sırasında konuşması, sevecen davranması, doktorların muayene esnasında; annenin gülümsemesi, okşaması gibi durumların kendiliğinden gelişmesine sebep olduğu görülmüştür. Buna kıyasla tüm bunlar yapılmadığında ise yani doğum sonrasında anneden ayrı kalmak zorunda bebeklerin annelerinin, bebekleri ile daha az göz teması kurdukları, daha az okşadıkları ve daha az gülümsedikleri gözlemlenmiştir (Maccoby, 1980).

Fiziksel temasın önemi büyüktür ancak bununla birlikte anne-bebek ilişkisi için tek etmen değildir. Annenin bebeğe duyarlılık göstermesi büyük önem taşımaktadır. Yapılan çalışmalar sonucunda edinilen bilgiye göre; bebekler kendilerine dokunmadan (fiziksel temas kurmadan) uzaktan sadece gülümseyip oyuncak gösteren yabancıyı onları sadece kucağında tutup ama yüzlerine bakmayan yabancıya tercih etmişlerdir (Hortaçsu, 2003). Ek olarak işitme engelli çocuklara, işitme engelliler öğretmenlerinin dil öğretmesi yerine ilk önce annelerinin işaret dilini öğrenmeleri ardından çocuklarına öğretilmelerinin önemine vurgu yapan Hortaçsu; çocukların, ilişkiyi sürdürmeyeceği birisine (işitme engelliler öğretmeni) bağlanıp sonrasında o ilişkiyi yitirmekten duyacağı derin üzüntüyü ortadan kaldırmak için ilk önce işitme engelli çocuğun annesinin işareti dilini öğrenmesi ardından çocuğa öğretmesi tercih edilmiştir. Elbette bu yol, çocukların işaret dilini daha geç ve daha uzun bir eğitim ile öğrenebilmesine neden olacaktır ancak çocuğun yaşayacağı üzüntü göz önünde bulundurulduğunda bu durum, işitme engeli olan çocuklara dil öğretme konusunda böyle bir yol izlenmenin anne- bebek ilişkisinde, annenin duyarlılığı ile birlikte, fiziksel temasa ek olarak, ilişkideki etkileşimde büyük önem taşıdığına dair kanıt niteliğindedir (Hortaçsu, 2003).

Anne- çocuk beraberliğinde fiziki temas büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda yaptığı çalışmalar sonrasında Hortaçsu (2012); annenin kokusu, ısı, çocuğu alış biçimi bu iletişim içinde büyük önem taşıdığına vurgu yapmış ve özellikle 0-3 yaş arasında bu yakın ilişkinin gerçekleşmemesi (gerçekleşmemesi) çocukta “duygusal yoksunluk” gerek zihinsel gerekse duygusal ve sosyal gelişim gerilemesine ve gecikmesine sebep olabileceğini bildirmektedir.

Anne- bebek ilişkisinde en büyük etkileşim zamanı ise bebeği emzirilmesidir. Bebeğin emzirilmesi sadece beslenme işlevi görmemektedir aynı zamanda da bebeğin

ihtiyacı olan duygusal besiyi almasına olanak sağlamaktadır. Winnicott'a göre çocuğun, bütünleşmiş şekilde kendini algılaması ve kendilik duygusunu geliştirebilmesinde annenin bebeğe sağladığı kucaklayıcı ortam sayesinde olmaktadır (Yavuzer, 2016).

Bebek ile annesi arasındaki ilişkiden doğan güven duygusu, çocuğun gelecekte kuracağı bireylerarası ilişkilerin temelini oluşturmaktadır (Yavuzer, 2016)

Sigmund Freud başta olmak üzere birçok psikanalist, anne ve annelikle ilgili birçok kavram ve yaklaşımlar geliştirmişler bunlardan bazılarından söz etmek gerekirse; cinsel nesne olarak anne: Freud, anneyi ilk ve en önemli cinsel nesne olarak ifade etmiştir. Dürtünün ilk nesnesi meme, dolayısıyla annedir. Melanie Klein'in kuramının önemli kavramlarından olan eskil (arkaik) anne, skizo-paranoid dönemdeki yeni doğanın ilk ay düşlemlerinde yer alan anneyi tanımlamaktadır. Fallik anne olarak adlandırılan düşlemsel olarak annenin bir penise sahip olması ifade edilir. Annesel bakım işlevi- analık kavramı da annenin bebeği ile kurduğu ilişkinin niteliğini tanımlayan bir kavramdır. Bowlby "bağlanma" (attachement), Stern "akort etme" (attenuement) ve Winnicott'un ise "yeterince iyi anne" kavramları ile annesel bakımın niteliği belirlenmeye çalışılmıştır (Parman, 2007).

Psikolojik gelişim teorilerinde baba çoğu zaman unutulmuştur hatta annelik kavramı/ anne olma kavramı ile karşılaştırıldığında literatürde babanın önemi ve babalık kavramı uzun süre üzerinde durulan bir konu olmamıştır (Parke, 1981). Ancak zamanla alan uzmanları tarafından, babalık kavramı ve babanın önemi konusu üzerine araştırmalar yaygın hale gelmiştir.

Literatür, annenin önemi noktasında oldukça fazla çalışmaya sahip olsa da babanın önemi çalışılmaya devam etmektedir. Son yıllarda çocuk gelişiminde ebeveynin rol ile ilgili çalışmalar anne üzerine odaklanmıştır. Sıklıkla yapılan çalışmalar sonucunda

anneninin öneminden, babanın çocuk gelişimine etkisinin direkt olmadığından dolayı olarak etkisinin olduğu varsayılmıştır. Ancak çocukların gelecek yaşam dönemlerinde iyi, sağlıklı olmalarında (fiziksel, psikolojik) baba sevgisinin, yakınlığının, anne sevgisi ve yakınlığı gibi önemli olduğu belirten çalışmalar mevcuttur (Barnett ve ark., 1992b).

Karabekiroğlu'nun (2015) aktardığına göre; 2012 'de Los Angeles'ta 13. Ulusal Babalık ve Aile Konferansında çarpıcı bilgiler paylaşılmıştır; Babasız yetişen bireylerin, babası ile yaşayan bireylerle karşılaştırıldığında; hapse girme olasılıkları 8 kat, intihar etme olasılıkları 5 kat, davranış sorunları geliştirme riskleri 20 kat , evden kaçma riskleri 32 kat, madde kötüye kullanımı 10 kat, okulu bırakma olasılıkları 9 kat, ciddi bir istismara uğrama riskleri 33 kat, ölümle sonuçlanan bir istismara uğrama riskleri 73 kat daha fazladır. Elbette sıralanan çarpıcı istatistiksel rakamlar tek başına babanın önemini yansıtmayabilir ancak çocuk gelişiminin büyük bir parçası olarak görülen babalık kavramına dikkat çekilmek istenmişti. Literatüre göre; annenin varlığı, ilk dış dünya algıları oluşumu açısından nasıl vazgeçilmez ise, ikinci yıldan itibaren babanın önemi de giderek artmaya başlar. Örneğin ilgi çekici bir araştırma sonucu, Johnson (1969) konuyu teorik olarak ele almış ve annelerin, çocukların cinsiyetlerine uygun davranışlardan daha çok, onların bakımı ve memnun edilmeleriyle ilgili oldukları sonucuna varmıştır buna ek olarak; babaların, dış dünyayı aileyi tanıtmaya ve daha iyi olmaları gerektiği gibi konularda kız ve erkek çocuklarına farklı ilişki biçimleri seçtikleri, savını ileri sürmüştür.

Pleck (2007) ise, babanın çocuk için önemli olduğuna dair birçok çalışma olmasına rağmen, nasıl ve hangi mekanizma ile önemli olduğuna dair teorik modeller anneler ile ilgili yapılan çalışmalarla kıyaslanınca oldukça azdır bilgisini paylaşmış ve 3 teorik model üzerinde durmuştur. İlk olarak; Bowlby'nin Bağlanma Kuramı'na göre, özellikle birinci bakım verici (anne) ile bebeğin ilişkisinin vurgusu

yapılır. Ancak çocukların babaları ile de bir bağlanma ilişkisi kurdukları ve bunun da çocuk için ayrı bir önemi olduğu vurgulanabilir. İkinci olarak; Coleman'ın Sosyal Sermaye Kuramı'na göre ise babanın çocukları için iki tür sermaye (finansal ve sosyal) sağladığı söylenir. Sosyal sermaye de ikiye ayrılır aile ve toplum olarak. Bu kurama göre baba, çocukları ile daha geniş bir toplumsal hayatta köprü görevi görmektedir. Son teorik model olarak Zaruri Baba Kuramı'ndan bahsetmek gerekirse; özellikle cinsel yönelim ve cinsel kimlik gelişiminde hem kız hem de erkek çocuk için babanın varlığı zaruri bir durum olarak görülür. Pleck'in 2007 yılında yaptığı çalışmada belirttiği üç teorik modelleme sonunda varılan sonuç; annenin varlığının önemi kadar babanın da önemli olduğudur.

Babanın yokluğunun hissedildiği (hem fiziksel hem de duygusal) bir ev ortamında; maddi sorunları olan bir evde olma ihtimali olacağı gibi, psikolojik sorunları olan annenin varlığı ya da babaya sahip olma, kötü çevrede yetişme gibi riskleri de beraberinde getirebilmektedir. Ek olarak çocuğun; dünyayı güvenli, yaşanılabilir, adapte olunabilir bir ortam gibi görebilmesini sağlayan tek kavramın annelik kavramı olmadığı da istatistiksel olarak ele alınmıştır. Tam da bu noktada, doğumdan sonra tıpkı annede olduğu gibi, babanın da çocukla duygusal ilişki kurabilmesi için bebekle fiziksel temasa ihtiyacı vardır. Bunun içinde çocuğun beslenme ve oyun faaliyetlerinde babanın aktif olması gerekmektedir. İlk iki yılda anne-çocuk ilişkisinin önemi babanın rolü azaltıyor gibi görünse de babanın varlığı, anneyi desteklemesi, oyun ve beslenme vakitlerinde temasa geçiyor olması büyük önem taşımaktadır (Yavuzer, 1995).

Psikanaliz literatürüne göre, insanı tanımak için psikolojik belirtilerin niteliğini (içeriğini) anlamak için ihtiyaç duyarız. Son yıllarda insanı tanımak için psikolojik belirtilerin sadece niceliğini (şiddetini/varlığını) anlamaya çalışan alan yazarları olsa da

psikanalitik yaklaşımında önemine de vurgu yapılmaktadır. Habip'e (2012) göre bebeğin yaşamının ilk aylarında baba, anne olmayı temsil etmektedir ve babanın varlığı olumsuzlukla aynı değeri paylaşır. Zaman içerisinde her şey yolunda giderse baba, olumsuz figür olmaktan anneden farklı olan diye bebekte kodlanacaktır. Erdem de (2012) Freud'un kuramında baba işlevinin, çocukta üst-benliğin gelişmesine, vicdan duygusunun ortaya çıkmasına ve ahlaki değerlerin içselleştirilmesine köprü görevi gördüğünü belirtmiştir.

Freud'a göre anne kaybolmuş cenneti temsil etmektedir. Babanın, çocuğun dünyasına girmesi ile çocuğun cennetten kovulması olarak bağdaştırılır. Freud, anne ile bebek arasında bağımlı bir ilişki varsaymaktadır hatta bu bağımlı ilişkinin doğal olduğundan da bahseder ancak bebeğin büyümesi ve hala anne ile bağımlı bir ilişki (sembiyozise) sürerse patolojik bir durum meydana gelir diye belirtmekte olup babanın rolünün, bu bağımlı ilişkiye ket vurup, bebeği topluma, ailenin dışı ile tanıştıran bir figür olarak tanımlar (Habip, 2012). Aslında Habip'in babanın rolünün, anne ve bebek arasındaki bağımlı ilişkiye ket vurma olarak adlandırdığı kavramı, Erdem (2012) tarafından, babanın işlevi anne ile bebek arasına girerek, ruhsal doğumun gerçekleşmesini sağlamaktır şeklinde ifade edilmiştir.

Nesne ilişkileri kuramına göre, dürtüler bir ilişki içinde belirlenir ve ikisi de birbirinden soyutlanamaz. Klein'in kuramında "meme", "penis" gibi organ isimleri yer almaktadır ancak "iyi meme" doyuran, ihtiyaçları gideren anneye (temel bakım veren kişi) yapılan bir atıftır. "Penis" de, yaşamı yeniden yaratma potansiyeli olan ve elinde ki güçle diğerlerini kontrol etme şansı daha yüksek olan babaya atıftır. Erkek çocukta da kız çocukta da heteroseksüel ilişki geliştirilebilmenin temelinde kendi cinsinden ebeveyni ile kurulan olumlu ilişki yatmaktadır bu nedenle Klein çocuğun gelişimi açısından "meme"

nin (temel bakım veren kişi sıklıkla anne) de “penis” in (babanın) de önemine vurgu yapmıştır (Geçtan, 2002).

Geçmişte yapılan çalışmalara göre babaların, “ahlak bekçisi, ailenin geçimini sağlayan kişi, cinsiyet rolü modeli” gibi çeşitli rollerinin olduğu kabul edildiği görülse de kültürler arası farklarla genel olarak her kültürde ortak olarak “koruyuculuk, eğitim olanakları sağlama, ev için gerekli malzemelerin temini, güven ve otorite” gibi kavramları temsil ettiği görülmektedir (Erdoğan, 2004).

Balkan’a (2012) göre ise baba, coşku, haz ve keşif duygularının hayata geçmesini sağlayan nesnedir. Baba ile oynanan koşma, zıplama, atlama gibi oyunlar çocuğun kas sistemini harekete geçirir ve çevreyi keşfetme arzusunu desteklemektedir ve tam da bu noktada babanın varlığı ile, çocuk dünya ile aşk ilişkisine girer. Halifeoğlu (2012) ise Bion’un bakış açısına göre anne ruhsal besinleri sindirip, çocuğuna sağlıklı bir ruhsal gıda olarak gönderirken baba ise bu süreçte “ek gıdadır”.

Tanık ve Sivri (2012) ise babalık kavramı ile ilgili şunları söylemektedir; yeterince iyi baba demek aslında: bebek ile anneyi birbirinden ayırır (mecaz anlamda göbek bağına kesmek), bebeğin ruhsal özgürlüğünü kazanması için gerekli alanı sağlar ve sınırları belirler, üst benliğin gelişimini sağlar, enstest ilişki yaşasını uygular ve öğretir; tüm bunları yaparken de ergenlikte genç kızın dişiliğinin de oluşumuna tanıklık eder ve destekleyici bir konum alır.

Flouri ve Buchanan (2003) yılında yayınladıkları çalışmalarında baba ile daha yakın ilişki içinde olan çocukların; psikolojik olarak daha uyumlu, benlik saygılarının daha yüksek, okulda daha iyi fonksiyon gösterdiğini, okul dışı faaliyetlere daha fazla ayırdıklarını, daha az antisosyal davranışlar gösterdiklerini ve ikili ilişkilerde daha başarılı olduklarını bildirmişlerdir. Çalışmaların önemli bir kısmı biyolojik babalarla

yapılmıştır ancak Flouri ve Buchanan, çocuk açısından daha anlamlı olan duygusal ve davranışsal babalıktır diye ek bir bilgi paylaşmışlardır.

Yakın iletişim kuran, çocuğun bilişsel gelişimine yakından destek olan ve özerkliğini kazanması için yanında olan (fiziksel ve psikolojik) babaların çocuklarının; mutlu, bağımsız, kolay ilişki kurabilen, arkadaş ilişkileri daha iyi olan, daha uyumlu, liderlik özelliklerine sahip, araştırmacı oldukları bulunmuştur. Babaları ile az zaman geçiren çocuklarla yapılan çalışma sonuçlarında ise, babaları ile daha fazla zaman geçiren çocuklar arasında farklılıklara ek olarak; otoriteye karşı gelme, ilişkilerde başarısızlık, uyum problemleri ve marihuana kullanımı gibi davranışların görülme sıklığının oldukça az olduğu bulunmuştur (Zimmerman ve ark., 1995).

Güngörmüş-Özkardeş (2010), bilhassa 1970'lerden sonra babanın da çocuk bakımına aktif olarak katılımının olağan sayıldığını bildirmektedir. Olağan sayılan bu durumun "aktif ebeveynlik" (co-parenting) olarak adlandırıldığını ve içeriğinin; ev işleriyle ilgilenmek, çocuklarıyla (daha fazla) ilgilenmek, her konuda eşi (karısı) ile iş birliği yapmak gibi "yeni baba" bir imajın geliştiğinden söz etmektedir. Aslında sosyolojik kuramlara göre babalık kavramı; 18.yy.-19.yy. başlarında; ahlak öğretmeni babalar, 19.yy. başları- 20.yy. ortalarında; evinin ekmeğini kazanan babalar, 1920-1965 yılları arasında çocuğun cinsel kimliğini kazanmasına yardımcı olan babalar, 1965'ten günümüze ise çocuklarına bakan, çocuklarının gelişiminde önemli rollerinin olduğunun farkında babalar olarak sınıflandırmak mümkün demektir.

Babalar, çocuğu "yarışmacı", "bağımsız olmaları" açısından destek verirken bunu; oyuna ve fiziksel uyarıcı etkileşimlerine annelere oranla daha fazla zaman ayırarak yapmaktadırlar (DeKlyen ve ark., 1998).

Yapılan araştırmalar, sıcak anne-çocuk ilişkisi ile birlikte destekleyen ve sorumluluğu paylaşan babaların varlığının önemine vurgu yapmaktadır (Yavuzer, 2016). Baba ile yakın ilişki içinde çocukların psikolojik olarak daha uyumlu, benlik saygılarının daha yüksek, okula uyum sorun yaşamadıkları, akademik başarının daha yüksek olduğu, daha az antisosyal davranışlar sergiledikleri ve ikili ilişkilerde daha başarı oldukları ortaya konmuştur (Flouri ve Buchanan, 2003). Bebeklerin sıklıkla teselli ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak için annelerini tercih etse de (son yıllarda farklılık göstermeye başlamıştır) yaşamlarının ikinci yılında anneyi tercih etme de düşüş gözlenir bu durumun; babaların bebek bakımına katılmış olması düşünölmektedir ancak daha çok küçük çocukların oyun oynamak için babalarını tercih etmeleri olarak açıklanmaktadır (Clarke-Stewart, 1978).

Araştırmalarda hem kız hem de erkek çocuğun cinsel kimlik gelişiminde anne ve baba rolünün önemine vurgu yapılmaktadır ancak anneye nazaran baba ile kurulan ilişkinin daha fazla önem kazanmaktadır (Lamb, 1977; Basow, 1992).

Babaların ergenlerle sadece akşam yemekleri sırasında ya da nadir yapılan ev dışındaki aktivitelerde bir araya gelmelerinin yeterli olmadığı, kaliteli, etkileşimi yüksek göz göze vakit geçiriyor olmanın gencin gelecekteki hayatında hissedeceği tatmin duygusu açasından önemli olduğu saptanmıştır (Young ve ark., 1995).

1.1.2 Ebeveyn- Yetişkin Çocuk (Adulthood) İlişkisi

Aile bireyleri arasındaki bağlılık değişen düzeylerde devam ediyor olmasına rağmen ebeveyn- çocuk arasındaki etkileşim ve ilişkinin yaşam boyu değişen bir yapıda olduğu düşünölmektedir. Yaşamın ilk yıllarında ebeveynler daha çok çocuklarının her türlü gelişimlerini desteklemekte ve gelişimlerine rehberlik etmek ile meşguldürler.

Yaşamın ilk yıllarının ardından gelen evre ise çocuğun ergenlik dönemidir. Ergenlikten yetişkinliğe gelindiğinde ise ebeveyn- çocuk ilişkisi çocuğun gelişimini destekleme ve bu gelişimine rehberlik etme rolünden uzaklaşmış artık iki yetişkin arasındaki daha eşit, her iki tarafında birbirlerini desteklediği aslında iki yetişkin arasındaki ilişkiyi temsil eden bir ilişki rolüne değişkenlik göstermektedir (Birditt ve ark., 2008).

Anne ile doğum sonrasında ilk temasla başlayan bağlanma serüveni insanın tüm yaşamı boyunca, yaşamının her alanında (romantik ilişkisinde, iş yaşamında ya da eğitimsel yaşamında vb.) kendisini belli edeceği düşünülmektedir. Tam da bu noktada annenin rolü, insanın kendisi ile dış dünya arasında köprü kurmasıdır. Bu bağlanmadaki ilk adım olan anne – çocuk ilişkisi zamanla diğer ilişkisel alanlarda da kendini göstermektedir. Bağlanma meselesinin temelinde yakınlık duygusu vardır. Yakınlık duygusu zamanla insanın kendisine ilişkin en derin özellikleri; acılarını, kayıplarını, mutluluklarını ya da korkularını koruyucu ve kabul edici bir kişiyle paylaşması olarak adlandırdığımızda zamanla yakınlık duyduğumuz kişiler değişir (Solmuş, 2010).

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş döneminde, akran ilişkilerinin bireyin sosyal gelişimi açısından büyük önem taşıdığı belirtilmektedir. Araştırmacılar, bireylerin bu ilişkilerinin gelişmesi ve korunması noktasında önemli faktörleri keşfetmeye başlamış ve bu faktörlerden en önemlisinin anne-babalık davranışları ve anne-baba-çocuk arasındaki etkileşim olduğunu belirtmişlerdir (Gaylord, Kitzmann ve Coleman, 2003; Isley, O'Neil, Clatfelter ve Parke, 1999). Anne-baba-çocuk arasındaki belirli kalıpların önceki kuşaklardan kopya edilmiş olabilmıştır ve gelecek nesil tarafından da tekrarlanacaktır şeklinde vurgulayan Bowen (1981) ailenin dikkatli bir şekilde özgeçmişinin alınması durumunda geçmiş kuşaktaki / kuşaklardaki kalıpların tekrar edildiğini görmek mümkündür diye eklemiştir.

Goldenberg ve Goldenberg'e göre (1996) birey, evlilik seçimlerinde ve diğer tüm etkileşim gerektiren ilişkilerde kişi kendi ailesinden öğrendiği kalıplarla hareket eder ve bu kalıpları çocuklarına aktarırken; çocuklar, kişilerarası ilişkilerde nasıl davranmaları gerektiğini anne ve babalarını gözlemleyerek öğrenebilmektedir (Bandura, 1989; Akt., Grych ve Fincham, 1990). Çocuklar, anne ve babalarını gözlemleyerek edindikleri davranışları kendilerinden daha güçlü ve büyük olan anne-babalarına değil, daha sıklıkla akran gruplarıyla olan etkileşimlerinde sergilemektedirler şeklinde vurgulamaktadırlar.

Evirgen (2010)'e göre bireylerin, yaşlıları ile ya da anne-babalarıyla yaşadıkları çatışmaları önlemek veya bu çatışmalarla baş etmek üzere geliştirdikleri stratejiler farklı olmamaktadır. Çocuklar aile yaşantıları içerisindeki sosyal ilişkilerinin aynası olmakta ve daha sonrasında bunları akranlarıyla kurdukları ilişkilere yansıtmaktadırlar. Araştırmalar anne-baba davranışlarının iki temel boyutu olduğunu belirtmektedir. Bunlardan ilki anne-babaların çocuklarına karşı sergiledikleri sıcaklık ve duyarlılık, diğeri ise çocuklar üzerindeki kontrolleridir. Çocuklarına karşı sıcak ve duyarlı olan anne-babalar, çocuklarıyla ilgilenmekte, onların duygusal gereksinimlerine cevap verebilmekte, onlarla vakit geçirebilmektedirler. Ancak sıcaklık- duyarlılık boyutunun diğer ucunda olan anne-babalar, çocuklarıyla hiç ilgilenmemekte ve hatta zaman zaman onlara karşı düşmanca davranışlar sergileyebilmektedirler.

Davies ve Cummings (1994)'e göre bireylerin, duygusal açıdan iyi olma hali ve yaşamdaki zorluklar karşısında duyguları düzenleyebilme kapasitesi "duygusal güven" in temelini oluşturmaktadır. Ebeveynleri ile olan ilişkilerinde duygusal bir güven hissederek çocuklar, her zaman psikolojik veya fiziksel ihtiyaçlarından ötürü anne-babalarına ulaşabileceklerinden emin olmaktadır. Böylelikle, aile içi yaşanan sorunların fiziksel veya psikolojik iyi olma hallerine bir zarar verebileceğine dair düşünceleri olmamaktadır.

Çocukların ebeveynleri ile etkileşimlerine, anne-babalık uygulamalarına tanık olmaları kadar, diğer aile üyeleri ile olan etkileşimleri de “duygusal güven” geliştirmelerine önemli katkıda bulunmaktadır.

Aile içindeki ilişkilerinin (iletişimin/etkileşimin) çocuğun sosyal-duygusal gelişimini etkilediğine dair başka bir kanıt ise, aile ilişkilerinin doğrudan çocuğun yakın ilişkilere dair inançları ve beklentilerini biçimlendirmesidir (Grych, Wachsmuth-Schlaefel ve Klockkowitz, 2002). Bowlby (1980; akt. Deniz, 2006), çocukların aile içi ilişkilerine dair deneyimleri ile sosyal-duygusal gelişimleri arasındaki ilişkiyi en iyi açıklayan kuram bağlanma kuramıdır.

Bowlby’ye (1980; akt. Deniz, 2006) göre, anne-baba ve çocuk arasındaki iletişimin doğası, yaşamı boyunca çocuk tarafından kurulacak olan sosyal ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Aile içerisinde kazanılan iletişim, etkileşim örüntüleri kişinin yetişkin olduğu dönemlerde kurduğu ilişkilere de yansımaktadır. Bu bilgiden yola çıkarak, kişinin çocukluk döneminde benimsediği aile içi iletişim ve etkileşim örüntüleri gelecek yıllarda evlenip kendi ailesini kurduğunda da tekrarlamaktadır.

Çocukluk çağında baba ile yakın ve pozitif ilişkinin ergenlikte kız ve erkek çocukları fark etmeksizin eğitim düzeyleri, iş hayatları, psikososyal ve yakın ilişkilerdeki uyumda pozitif etkisi olduğunu bildirmiştir (Amato, 1994). Baba-kız ilişkisinde sağlıklı bir şekilde kurulmuş olan bağ, kızlarının gelecekte bir erkekle uyumlu birliktelik sağlaması için temel oluşturmaktadır. Bir kızın babasına dair izlenimleri bir dişi olarak kendisini, eş ve baba olarak erkekleri ve kadın-erkek ilişkilerini anlamlandırmasını belirler. Kızlar babalarını gözlemleyerek, erkeklere nasıl davranmaları gerektiğini, nasıl yaklaşmaları gerektiğini ve erkeklerin de kendilerine nasıl karşılık vereceklerini öğrenirler (Heinowitz, 1998).

Babaların ergenlerle sadece yemeklerinde ya da sinema gibi etkinliklerde zaman geçirmesinin yeterli olmadığı, kaliteli, yüz yüze geçirilen zamanın gencin ilerideki hayatında (özellikle romantik ilişkilerinde) büyük öneminin olduğu saptanmıştır (Young ve ark., 1995). Küçük yaşlardan itibaren babanın varlığı; çocuğun bakımına, hayatının katılmasına desteğinin ergenlik dönemindeki duygusal ve davranışsal sorunlara karşı koruyucu olduğu (Flouri ve Buchanan, 2000) bildirilmiştir.

Sosyal-bilişsel model, çocukların anne ve babalarının bakımla ilişkili davranışlarını içselleştirerek zihinsel yapılar oluşturduklarını, bunların da sosyal ortamlarda çocukların duygusal ve davranışsal tepkilerini biçimlendirdiğini öngörmektedir (Crick ve Dodge, 1994).

Laible (2006) tarafından yapılan başka bir araştırma da ise, bağlanma, annenin duygularını ifade ediş tarzı, çocukların ilişki temsilleri ve sosyal davranışları arasındaki ilişkileri olup olmadığına bakılmıştır. Araştırma sonucunda, annenin duygularını ifade etme biçimi ve çocukla kurduğu bağlanma ilişkisinin çocuğun ilişkilerine yansımaları ve sosyal davranışı ile bağlantılı olduğu tespit edilmiştir.

Çocukların erken dönemdeki yaşlıları ile olan ilişkilerindeki uyumlu davranışların, ebeveynleri ile kurdukları etkileşimler ile doğrudan ilişkili olduğu belirtilmiştir. Çocuklarıyla olan etkileşimlerinde olumlu bir duygulanım sergileyen, sert ve cezalandırıcı disiplin uygulamalarından kaçınan, duyguların ifade edilmesine olanak sağlayan duyarlı ve destekleyici anne ve babaların çocukları akranlarıyla olan ilişkilerinde daha uyumlu davranışlara sahiptir (Cummings ve ark., 2006). Ek olarak, anne-baba ve çocuk arasındaki ilişkide var olan duygusal temas, karşılıklı ilgi ve destek, doğrudan çocuğun erken dönemdeki sosyal ilişkileriyle de bağlantılı bulunmuştur.

Hazan ve Shaver (1994)'ın yaptığı çalışmada, güvenli bağlanmayı gerçekleştiren kişilerin hem romantik ilişkileri hem de çocukluk yaşantısında ebeveynleriyle kurdukları ilişki incelenmiş ve araştırma sonucunda güvenli bağlanma yaşayan kişilerin romantik ilişkilerinde daha fazla olumlu inancıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1.2 Ebeveyn Duygusal Erişilebilirliği

Çocuğun duygusal ve sosyal gelişimine etki ettiği düşünülen etmenlerden biri, ebeveynlerin duygusal olarak erişilebilir olmalarıdır. Bağlanma kuramının temelinde olan duygusal erişilebilirliğin ilk olarak Mahler, Pine ve Bergman (1975; akt., Biringen, 2000) tarafından ebeveynlerin bebek ve çocuğun ayrılma ve bireyselleşme dönemindeki “yol gösterici” rolünü tanımlamak için bir metafor olarak kullanılmıştır. Mahler, Pine ve Bergman (1975) göre; duygusal erişilebilirliği, çocuğun keşfetme ve bireyselleşmek için attıkları adımlar sürecinde, annenin destekleyici varlığını belirtmek için kullanmışlardır. Anne, çocuğun keşif denemelerine olanak sağlamakta ve annenin duygusal erişilebilirliği çocuk için bir güvenlik temeli (security base) oluşturmaktadır. Emde ve Easterbrooks (1985; akt., Biringen, 2000) bu kavram ve yapıyı kuramsallaştırmış ve duygusal erişilebilirliği, “etkileşim içerisinde bulunan bireylerin birbirlerine duygularını ifade etmesi ve bireyin diğerinin ya da diğerlerinin duygularına yanıt vermesi” olarak tanımlamışlardır. Aynı çalışmada ebeveynlerin çocuğun başarılarına gösterdikleri gurur ve hoşnutluk duygularının duygusal erişilebilirliğe ilişkin işaretler olabileceği söylenmiştir. Bu noktadan çıkışla, yalnızca fiziksel varlığın değil, ebeveynlerin duygusal anlamda erişilebilir olmasının da bebeğin kendilik ve duygusal ifadesine katkıda bulunduğu söylenmektedir (Sorce ve Emde, 1981; akt., Biringen, 2000).

Bu noktada araştırılması gereken önemli noktalardan biri de duygusal erişilebilirlik kavramıdır. Ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin niteliğine ayna olan (Bringen ve Robinson, 1991) ve sağlıklı ebeveyn- çocuk ilişkisine ayna olmada önemli bir köprü olduğu düşünülen (Lum, Phrase, 2005) duygusal erişilebilirlik temelde fiziksel varlıktan çok daha farklı olarak duygusal açıdan “orada olma” kavramına değinmektedir. Tam da bu kavramdan yola çıkarak çocuğun psikolojik sağlığı, uyumu ve işlevselliği ile yakından ilişkili olduğunu işaret eden çalışmalar mevcuttur (örn., Easterbooks, M., Bureau, J. F., ve Lyons-Ruth, K., 2012; Steinberg ve Davila, 2008). Bağlanma kuramı temelinde türetilen bir kavram olan duygusal erişilebilirlik temelde ebeveyne ait tepkiler, duyarlılık ve duygusal katılım alanlarına odaklanmaktadır (Biringen, 2000). Bu kavram ayrıca, sağlıklı ebeveynliği yansıtan, ebeveyn- çocuk arasındaki etkileşim ve ilişkinin niteliğini temsil eden önemli bir bileşen olarak görülmektedir (Lum ve Phares, 2005). Fiziksel varlık ile duygusal erişilebilirliğin ele alındığı deneysel bir çalışmada (Field, 1986; akt. Lum ve Phares, 2005), anneden fiziksel ayrılma ile annenin duygusal olarak erişilebilir olmadığı koşullar karşılaştırılmış ve bebeğin, annenin duygusal olarak erişilebilir olmadığı durumda daha fazla psikolojik sıkıntı yaşadığı bulunmuştur.

Bretherton, (1990); Akt.: Laible ve ark., (2004) çocuğun bakımını üstlenen kişi ya da kişilerin, çocuğun ihtiyaçlarına cevap verebilecek duyarlılıkta olması, çocuklar kendilerine ilişkin sevildikleri ve değerli oldukları yönünde içsel çalışan modeller geliştirmesini mümkün kılar ve diğer kişilere de sıcak ve sevgi dolu bir yaklaşımda bulunmalarını sağlayacaklardır. Tam tersinin olduğu durumda ise, bakımı üstlenen kişi ya da kişilerin çocuğun güvende olma ve keşfetme gereksinimlerine duyarsız olması durumunda, çocuklar zihinlerinde değersizlik ve güvensizlik duyguları temelli içsel çalışan modeller oluşturacak, sosyal ilişkilerinde de reddedici tavırlar sergileyebilecekleri

tespit edilirken, McHale, Johnson ve Sinclair'in yaptığı çalışmada, duygusal temasın az olduğu ailelerde yetişen çocuklar, aile içi ilişkilerinde saldırgan ve öfkeli temalar dile getirmişlerdir. Bu çocukların okulda akranlarıyla kurdukları ilişkilerde de dışsallaştırılmış davranış sorunları ile karşı karşıya kaldıklarını bildirilmektedir. Mevcut araştırmada, bu ilişkiler yalnızca erkek çocuklar için geçerlidir. Dolayısıyla tartışmanın yüksek, destekleyici davranışların az olduğu ailelerde yetişen çocuklar, öfke ve saldırganlık içeren şemalar geliştirerek başka ortamlarda diğer çocukları yok sayan ya da olumsuz etkileşimler içeren tavırlar gösterdikleri bulunmuştur (McHale, Johnson ve Sinclair, 1993).

Ebeveynliğin cinsiyet ile ilgisi yoktur. Çok sayıda araştırma göstermiştir ki istekli babalar da bebeğin davranışlarına karşı anneler gibi duyarlı olabilmektedir. Ebeveyn olmanın cinsiyetle alakası olmadığını belirten Heinowitz (1998) sevgi ve anlayış göstermenin önemine vurgu yapmaktadır ancak ebeveyn olmayı kabullenme, bağlılık hissetmenin ilişki kurmanın temelini oluşturduğundan bahsetmektedir.

Anne veya babası tarafından ihmal edildiğini düşünen çocukların akranlarıyla olan ilişkilerinde daha saldırgan davranışlar sergiledikleri bulunmuş olup, çocukların olumsuz anne-baba-çocuk ilişkisi temsilleri, çatışmalı akran ilişkileri ile bağlantılı bulunmuştur (Cassidy, Kirsh, Scolton ve Parke, 1996). Ebeveyn ilişkisi ve akran ilişkilerindeki bağın araştırıldığı başka bir çalışma da ise, bağlanma ile çocukların akran ilişkisi arasındaki bağı ele almışlardır. Çocuklar, anneleriyle olan ilişkilerinde deneyimledikleri yardımseverliği, duyarlılığı, diğerleriyle olan ilişkilerine de taşımaktadırlar. Bunun sonucunda kimsenin ona kasıtlı bir şekilde zarar verebileceği düşüncesi geliştirmemekte akranlarına yönelik olarak olumlu düşünceler geliştirmektedirler (Cassidy, Kirsh, Scolton ve Parke, 1996). Ek olarak aynı gruptaki

çocukların, belirsiz durumlarda akranlarının onlara ne niyetle yaklaştıklarına ilişkin olumlu çıkarsamalarda bulunmuşlardır.

Clark ve Ladd (2000), okul öncesi dönemdeki çocuklarla yapmış oldukları çalışmada, anne ve babalarıyla yakınlık içeren ve özerklik tanıyan ilişki kuran çocukların akranlarıyla olan ilişkilerinde daha fazla prososyal davranışlar gösterip göstermediklerini incelemişlerdir. Ebeveynleri ile yakınlık kuran çocukların daha fazla prososyal davranışlar gösterdikleri, çok daha fazla yakın arkadaşına sahip oldukları, akranlarıyla olan ilişkilerinde de daha uyumlu oldukları bulunmuştur. Ek olarak aynı çalışmada, yine akranları tarafından daha fazla kabul gördükleri tespit edilmiştir.

1.3 Romantik İlişkiler

İnsan sosyal bir varlıktır ve ilişkiler insan yaşamının çok önemli bir parçasını oluşturur (Terzi ve Özbay, 2016). Hendrick ve Hendrick (2006) romantik ilişkileri; içerisinde flört etme, beraber yaşama, evlilik ve diğer uzun süreli beraberlikleri kapsayan kişilerarası ilişki biçimi olarak tanımlanırken Sternberg (1986) ise, romantik ilişkileri; erkek ve kadın arasında gelişen bağlılık, tutku ve yakınlığın bileşiminden oluşan bir ilişki olarak tanımlamaktadır. Kalkan ve Yalçın (2012) da yakın ilişkiler çatısı altında olan romantik ilişkiler kavramının ilk olarak akla aşk kavramını getirdiğini ancak bu kavramın bağlanma, ait olma, destek gibi öğeleri de kapsadığından söz etmektedir.

Topkara (2015), ise ilişki kelimesinin sözlük anlamına bakıldığında; iki şey arasında karşılıklı oluşan ilgi, bağ, münasebet, temas ya da bağlantı şeklinde bir tanım ile karşılaşılmaktadır. İlişki nedir sorusunun cevabı birçok kaynakta sadece kadın erkek arasındaki cinsel ilişkiyi kapsamaktadır. Sıklıkla karşılaşılan tanımla arasında “evlenmek”, “flört etmek” ya da “çıkılmak” da vardır ancak bunlar bir rol tanımlamamızı

sağlar. Sonuç olarak ilişki, bunların hiçbiri değildir. Kavramın önemi sebebi ile ilk olarak ilişkinin ne olmadığından bahsetmenin önemine vurgu yapan Topkara (2015), ilişki; iki cinsin (kadın ve erkek), birbirlerine temas etmesi olarak algılanır. Ek olarak kadın ve erkeğin arasında karşılıklı olarak bir bağın kurulması olarak tanımlamaktadır.

Romantik ilişki kavramı ile çalışılan alan yazınlarında romantik ilişki aşk kuramları açıklanmıştır; Hatfield'in Kuramı: Arkadaşça ve Tutkulu Aşk, Rubin'in Kuramı: Hoşlanma ve Aşk ve Sternberg'in Üçgen Aşk Modeli.

Hatfield (1988)'e göre arkadaşça aşk ve tutkulu aşk kavramını birbirinden ayıran en önemli etmen yakınlık kavramıdır. Bu bağlamda yakınlık, bireylerin diğeri ile içten olabilmeye çalışma sürecidir. Moss ve Schwebell (1993) romantik ilişkileri, bağlanma, duygusal yakınlık, bilişsel yakınlık, fiziksel yakınlık ve karşılıklılık olmak üzere beş faktörle ifade eder.

Aşk kavramının üç temel öğeden oluştuğunu içeren Rubin'in Kuramı: Hoşlanma ve Aşk; yakınlık: yoğun bir kurmayı içerir. Gözetme: kişi, kendi mutluluğunda daha çok karşısındakinin mutluluğunu önemsemeyi içermektedir. Son olarak ise bağlanma: bir arada olma isteği ve karşısındaki kişiden duygusal destek almasıdır (Rubin ve Brown, 1975).

Sternberg'e göre, aşk üç farklı öğeden oluşmaktadır ve ilişkide üçgen oluşturduğunu varsayarak Üçgen Aşk Modelini geliştirir (1988). Bu üç öğe; tutku bileşeninin fiziksel çekicilik, cinsellik, beğenme gibi duygulardan (güdüsel) oluşmaktadır. Yakınlık bileşeni ise kişinin kendini açması, kişinin aşk ilişkisindeki paylaşımları, bağlılık ve yakınlık gibi olguları içermektedir. Son öğe ise karar ve bağlılık öğesidir. Uzun dönemli olan aşkı sürdürmede kararlı olmak; kısa dönemli olanın ise kişinin diğeri kişiye âşık olduğu kararıdır.

Aşk kavramı ile ilgili tanımlamalar için geliştirilen çalışmaların ortak noktası “yakınlık” kavramıdır. Bu bağlamda yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkinin tıpkı çocuklukta birincil bakıcılarla olduğu gibi eşe karşı da geliştirilen bir bağ olduğu savunulmaktadır (Johnson, 1996; Bowlby, 1980 akt. Deniz, 2006; Hazan ve Shaver, 1987). Yetişkin bağlanması geliştirilirken, çocukluk yaşantılarının büyük etkisinin varlığını yadsımayan Hazan ve Shaver (1987) buna ek olarak romantik ilişkinin kendisinin de yetişkin bağlanmasını geliştirirken etkin olduğunu belirtmişlerdir.

Romantik ilişkiler genel olarak; kişilik özellikleri ile romantik ilişkilerde algılanan istismar (Öngün, 2016); bireyin eğitim düzeyi, memleketi ve aile yapısının (Karaoğuz,2016); cinsiyet (Tunç,2015); ilişki başlatma yetkinlikleri ile zihin okuma bilişsel çarpıtmaları (İlhan, 2016); romantik ilişkilerde şiddet davranışıyla benlik saygısı ve anne-baba tutumları (Yıldız, 2016); Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri ile uyum, doyum, yakınlık ve ilişkiye yatırım (Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Hazan ve Shaver, 1994); romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi ile benliğe yönelik belirsizliği (Gürcan,2015); romantik ilişkilerinde sorun çözmeleri ile anne-babaya bağlanma biçimleri, arkadaşlarına bağlanma biçimleri, yaş, cinsiyet, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi (Çetin, 2015); romantik ilişkileri başlatma, sürdürme ve bitirme nedenlerinde cinsiyetin (Gülden, 2011); romantik ilişkilere yönelik inançlar ile cinsiyet, romantik ilişki yaşayıp yaşamama durumu (Küçükarslan, 2011); dışadönüklük, deneyime açıklık, öz disiplin, yumuşak başlılık kişilik özelliklerine sahip bireyler ile ilişki başlatma ve sürdürme, ilişkide doyumunu (Aydoğdu, 2010); Bağlanmanın kaygı alt boyutu romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlara dair aşırı beklentiler, zihin okuma, farklı düşünmek, fiziksel yakınlık ve cinsiyet (Sarı, 2008); romantik ilişkilerdeki

reddedilmeye duyarlılık ile bilişsel değerlendirme (Erözkan, 2004) gibi değişkenler ile çalışılmış ve ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Romantik ilişkiler çatısı altında adı geçen ve sıklıkla romantik ilişki türü olarak evlilik kullanılmaktadır bu noktada genel olarak çalışılan konular şöyledir; evlilik uyumu ile beş faktör kişilik özelliklerinden deneyime açıklık ve yumuşak başlılık (Tuzcu, 2017); evlilik uyumunun yüksek olanların çatışma eğiliminin düşük (Polat, 2006); yüksek bağlanım ile de ilişkili olduğu belirtilmiştir (Chaney, 2006).

İlişki doyumunun birlikte çalışıldığı kavramlar; benlik saygısı (Hendrick ve Hendrick, 2006) yüksek olan bireylerin ilişkilerine daha fazla yatırım yaptıkları, Le ve Agnew (2003) ilişkilerin sona ermesine karar vermede ilişkiden sağlanan doyumun yordadığı, Chaney (2006) evli çiftlerde yüksek bağlanımın; beş faktör kişilik özelliklerinden yumuşak başlılığın (Tuzcu, 2017); flört ilişkilerinde yatırım miktarı ile bağlanım, alternatiflerin niteliği ile bağlanım, yatırım miktarı ile bağlanımın ilişkili olduğu belirtilmiştir (Kurdek, 1995).

Yakınlık, ilişkinin süresi, özgünlüğü, cinsel ilişkinin ilişki istikrarını güçlü bir şekilde yordadığı görülmüştür (Simpson, 1987).

1.4 Romantik İlişkide Çatışma Çözme Kavramı

Çatışma iki kişi arasındaki farklı beklenti, niyet ve algı farklılıklarından doğan bir anlaşmazlık olarak tanımlanmakla birlikte bir davranışın başka bir davranış ile karıştığı, bir davranışı durdurduğu/bozduğu veya bazen etkisiz hale getirdiği uyuşmazlıktır (Messman ve Mikesell, 2000). Çatışma kavramına ilişkin başka bir bakış açısı ise taraflardan birinin kendi işini, diğer tarafından engellediğini fark ettiği zaman başlayan bir süreç olarak tanımlanmışlardır (Greef ve Bruyne, 2000).

Troupe'e (2008) göre ilişkilerde meydana gelen çatışma(lar) genelde bütün ilişkilerde mevcuttur ve kaçınılmaz bir durum olarak kabul edilmektedir. Gottman (1993) da ilişki devam ederken, tarafların gerçek yakınlığı sağlayabilmesi için çatışmanın yaşanması gerektiğini belirtmektedir. Ek olarak ikili ilişkilerde çatışma ile yapıcı başa çıkma tarzları kullanılırsa bunun, ilişkiyi olumlu yönde etkileyeceğine dair vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda, bireylerin ilişkilerinde, gerçek yakınlık kurabilmek için sağlıklı bir şekilde çatışmaları çözebilmesi büyük önem taşımaktadır.

Her çiftin kendilerine özgü çatışma tarzları (tepkileri) vardır. Kimi çift kavgadan kaçınırken, kimi çift çatışmanın başlamasını/sürmesini/şiddetlenmesini sağlayacak tepkiler gösterir. Kimi çift ise bireysel farklılıkları konusunda konuşabilir, seslerini yükseltmeden anlaşabilirler yani orta yol bulma yolunda tepkiler gösterirler diye ifade eden Adler ve Baeder, Higginbotham ve Lamke (2004), çatışmanın var olup olmamasına ya da çatışmanın sıklığına odaklanmayıp, çiftlerin çatışmayı nasıl çözdükleri üzerinde durmuşlar ve çatışmayı çiftlerin nasıl çözdüğünün, ilişki için önemine vurgu yapmışlardır.

Gottman ve Levenson (1992), çatışmayı sağlıklı bir şekilde çözümlenmenin; kişilerin görüş farklılıklarını bütünüyle ortadan kaldırmaktansa, çatışma sürecinde çatışmayı iyi yönetme, bu süreç içinde bireylerin gösterdikleri davranışlar ve yapılabilen anlaşmalardan oluştuğundan bahsetmektedirler.

Çatışma çözüme kavramından bahsetmek gerekirse, iki ya da ikiden fazla tarafın arasındaki uyuşmazlık ya da anlaşmazlık halini sonlanması olarak tanımlanmaktadır (Gottman, 1993). Volkema ve Bergmann (1995) da bireyin çatışma durumu söz konusu olduğunda verdiği tepkiler olarak tanımlamaktadır. Çatışma çözüm stillerinin, bireyin

ilişkide herhangi bir çatışma çıkması durumunda bir başkasına nasıl tepki verdiğinin açıklanmasını sağlamaktadır şeklinde belirtmişlerdir.

Geleneksel bakış açısına göre ilişkide çekicilik, doyum, aşk gibi olumlu etkilerin ilişkinin kalıcılığını sağlamakta ancak geleneksel bakış açısından çıkılarak bakıldığında birçok doyumsuz/çatışmalı ilişkinin sürdüğü görülmektedir. Bu durum yakın ilişkiyi etkileyen başka ya da pek çok etmenin olabileceğini düşündürmüştür. Bu nedenle araştırmacılar, ilişkiyi devam ettirme etmenlerinde önemli iki kavram tespit etmişlerdir bunlar; bağlanım ve karşılıklı bağımlılık kavramlarıdır (Rusbult, 1983; Rusbult, Kumashiro, Coolsen and Kirchner, 2004).

Bağlanımın kapsamlı kuramsal analizini yapan sosyolog Johnson (1991, 1999) bağlanımı, ilişkiyi korumanın öznel ve kişisel kararı şeklinde tanımlamıştır. Johnson bireyin ilişkiyi sürdürme kararında üç farklı tip bağlanımın etkili olduğunu ileri sürmüştür. Bunlar sırasıyla: kişisel bağlanım, ahlaksal bağlanım ve yapısal bağlanımlardır. Kişisel bağlanım, kişinin o ilişkiyi devam ettirmek için kişisel isteği ifade ederken ahlaksal bağlanım ilişkinin devam etmesi gerekliliğine ilişkin duyguyu içermektedir. Son olarak ise yapısal bağlanımdan bahseden Johnson, ilişkinin devam ettirilmesi zorunluluğuyla ilgili bireysel algıların bu bağlanımı içerdiğini belirtmiştir. Devam eden bölümlerde detaylıca ele alınacak olan; Rusbult'ın psikolojiye kazandırdığı Yatırım modelinde ise, ilişkiye son verme ve devam ettirme kararı üç bileşene bağlı olarak verilmektedir. Bu bileşenler; ilişkiden sağlanan doyum düzeyi, seçeneklerin nitelikleri (alternatif ilişkilerin değerlendirilmesi) ve ilişkiye yapılan yatırımların boyutlarıdır (Rusbult, 1980, 1983). Rusbult'a göre istikrarı belirleyen bu üç bileşenin tamamına bağlanım (commitment) adı verilmektedir.

Kişilerarası somut veya soyut ilişkilerin nasıl geliştiğini vurgularken ödül ve bedel kavramlarının sosyal ilişkinin kurulmasında/sürdürülmesinde önemli rolü işaret eden Sosyal Mübadele Kurumları da mevcuttur. Sosyal mübadele kuramları da bağlanımı açıklamışlardır. Bunlar: Karşılıklı Bağımlılık Kuramı (Thibaut ve Kelley, 1959) ve Yatırım Modelinden (Rusbult; 1980,1983) bahsetmek gerekmektedir.

Bireyler kişilerarası ilişkilerinde kendi çıkarları doğrultusunda; ödülü yüksek, bedeli düşük tutmaya çalışırlar. Bu durumda; bedellerin yüksek ancak ödüllerin düşük olması söz konusu olduğunda birey ilişkiyi sonlandırma yoluna gitmektedir. Ancak bedeller düşük, ödüller yüksek ise birey, ilişkiyi devam ettirmektedir. Özetlemek gerekirse, sosyal mübadele kuramları kişilerarası ilişkileri ödül-bedel kavramları üzerinden değerlendirmektedir (Gefen ve Ridings, 2002).

Literatürde bahsedilen sıklıkla Sosyal Mübadele Kuramı, Karşılıklı bağımlılık kuramıdır. Bu kuramın, temel bileşenini, etkileşim oluşturmaktadır. Etkileşim içerisinde olan çiftlerin, bireysel olarak var olan ilişkilerine gereksinim derecelerini, ilişki içinde bulunmaktan aldıkları doyumunu, mutluluk düzeylerini ve son olarak çiftlerin ilişki içindeki bağımlılık düzeylerini belirlemektedir (Agnew, Van Lange, Rusbult, Langston, 1998; Le ve Agnew, 2003).

Etkileşim kavramını Thibaut ve Kelly (1959); bireylerin ilişkide, birbirleri ile iletişim içinde olmaları, beraber ortak davranışlarda bulunmaları ve birbirleri için bir şeyler yapmaları (üretmeleri) olarak tanımlamaktadırlar.

Bireyin ilişkiden elde ettiği doyum ve haz ilişkinin ödülleri sayılmaktadır. Kişinin ilişki içinde yaşadığı stres, kaygı ve ilişki için gösterdiği çaba ise bedel olarak adlandırılmaktadır (Thibaut ve Kelley, 1959; Rusbult ve Buunk, 1993). İlişkideki ödüller ve bedeller arasındaki fark olumlu (ödüller yüksek, bedeller düşük) ise kişi ilişkiyi

sürdürüme, aradaki fark olumsuz (ödülleri düşük, bedeller yüksek) ise ilişkiyi sonlandırma eğiliminde olacaktır (Thibaut ve Kelley, 1959; Binici ve Hovardaoğlu, 1996). Bireyler ilişkideki etkileşimlerini anlamlandırmak amacı ile (ilişkiyi sonlandırmak/ ilişkiyi sürdürmek) bazı ölçütleri kullanmaktadırlar. Elbette kişi sadece ilişkisindeki etkileşimi, ilişkiyi sonlandırmak ya da sürdürmek için kullanmayabilir, ilişkinin kalitesini ya da niteliğini de değerlendirmek isteyebilir. Bu nedenle iki farklı kavram çıkmaktadır. Bunlardan ilki; Karşılaştırma düzeyi: bireyin önceki ilişki (lerindeki) deneyimleri sonucunda oluşturduğu standartlar ya da bireyin daha önce herhangi bir romantik ilişkisi olmamış ise gözlemleri, başka tür ilişkilerden elde ettiği deneyimleri gibi etkenler karşılaştırma düzeyinin oluşumunu sağlamaktadır. Bu ölçüt bireyin mevcut ilişkisindeki sonuçların yeterliliği konusunda karar vermesini sağlayacaktır. Kısacası bireyin mevcut ilişkisinden elde ettiği sonuçlar, belirlemiş olduğu standartların üstünde ise doyum yüksek, standartların altında ise ilişkisini doyumsuz olarak değerlendirecektir. Bireyin ilişkideki etkileşimlerini anlamlandırmak için kullandığı bir diğer ölçüt ise; Seçenekler için Karşılaştırma Düzeyi: bireyin mevcut ilişkisini devam ettirme ya da ilişkiyi sonlandırması için kullanacağı ölçüttür (Thibaut ve Kelley, 1959; Rusbult ve Buunk, 1993). Thibaut ve Kelley'e (1959) göre seçenekler için karşılaştırma düzeyi mevcut ilişkiden başka (alternatif) bir seçeneğin getirebileceği etkileşimin sonuçlarını ile ilgili öngöründe bulunmasını içerir. Rusbult, Martz ve Agnew (1998) de bunlara ek olarak; bireyin mevcut ilişkisinden başka bir ilişki olabileceği gibi; arkadaşlar, aile üyeleri, kişinin hobileri ya da kendi başına kalmak da seçenekler arasına girmektedir.

Rusbult (1980) ilişkideki doyumunu açıklamak için karşılaştırma düzeyi, ilişki bağlanımını açıklarken de seçenekler için karşılaştırma düzeyinin; bağlanımı açıklayamayacağını ileri sürmüştür. Çünkü Rusbult (1983)'a göre yatırımlar, bağlanımı

arttırır. Bireyin ilişkisini sürdürmesi için mevcut ilişkisinden doyum alması, kişi için başka alternatiflerin olmaması ve kişinin yüklü bir biçimde yatırım yapmış olması gerekmektedir. Bu bağlamda Karşılıklı Bağımlılık Kuramı'na ek olarak ilişki bağlanımı açıklamak için Rusbult (1980, 1982) ek olarak yatırımlardan bahsetmektedir. Rusbult (1980, 1982) bireylerin zaman, duygusal çaba, kendini açma, ortak arkadaşlar/arkadaşlıklar, ortak anılar gibi yatırımları, bağlanımı ya da diğer bir ifadeyle ilişkiyi sonlandırma ya da sürdürme kararı almada belirleyici olarak vurgulamıştır.

Rusbult, Zembrodt ve Gunn (1982), çiftlerin ilişkilerinde çatışma olması durumunda; çatışma yönetiminde etkinlik/ edilgenlik (activity/ passivity) ve yapıcılık/ yıkıcılık (constructiveness/ destructiveness) boyutlarının varlığını belirtmişlerdir. Bu boyutların belirlenmesinin ardından Rusbult ve Zembrodt (1983), çok boyutlu bir ölçeklendirme yöntemi kullanarak çatışmalı durumlar karşısında verilen tepkileri dört farklı yaklaşımda incelemişlerdir. Çatışmalı durumlar karşısında verilen tepkileri ise Hirschman'ın (1970) örgütsel tipolojisini temel alarak belirlemişlerdir.

Hirschman'ın tipolojisinden bahsetmek gerekirse (1970) “çıkış” tepkisi etkin olarak ilişkiyi yok etmekte, “konuşma” tepkisi ise etkin ve yapıcı biçimde koşulları iyileştirmeye çalışırken, “bağlılık” tepkisiyse de iyimser ve yapıcı, ama edilgen olarak koşulların kendiliğinden düzelmesini beklemek olarak tanımlanmıştır.

İlişkisel çatışmaya Hirschman'dan (1970) farklı olarak dördüncü bir tepkisel yaklaşımı ekleyerek, çatışma çözme tepkileri ölçeğini geliştirilmiştir (Rusbult ve Zembrodt, 1983). Bu sistem geliştirilirken hedef alınan; yakın ilişkilerde sorunlarla başa çıkma tarzlarını belirlemek olmuştur. Başa çıkma tarzları olarak geliştirilen sistemde tepkiler ise şöyledir: etkinlik/ edilgenlik ve yapıcılık/ yıkıcılık boyutunu kesiştirerek oluşturulmuştur. Çatışma çözme tepkileri ölçeğine göre: “çıkış” (exit- çatışmayı ve

partneri terk etme, ortak yaşanan bir evden ayrılma, boşanma ya da ayrılmakla tehdit etme davranışlarını içeren etkin ve yıkıcı bir tarzdır); “konuşma” (voice- odağı problem çözümü içine çekme, problem üzerinde tartışma, bir arkadaş ya da terapistten yardım alma, çözümler önerme bağlamında etkin ve yapıcı bir tarzdır); “bağlılık” (loyalty- çatışmadan kaçınma fakat partnere bağlı kalma, sıkıntının iyileşmesini umut ederek bekleme, iyileşme için dua etme edimleriyle edilgen ve yapıcı bir tarzdır); ve “yokmuş gibi davranma” (neglect- partneri ve çatışmayı görmezden gelme, partnerle az zaman geçirme, problem üzerinde tartışmaktan kaçınma, partnere kötü davranma, konuyla ilgisiz konularda partneri eleştirme davranışlarıyla edilgen ve yıkıcı bir tarzdır).

Çatışmayı etkin biçimde yönetememenin ilişkiye zarar vereceğini belirten Gottman ve Levenson (1992) hatta ilişkinin bitmesine yol açabileceğine vurgu yapmışlardır. Bu bağlamda (Rusbult ve Zembrodt, 1983) yıkıcı eylemlerden (çıkış ve yokmuş gibi davranma) titizlikle kaçınmak, yapıcı eylemleri (konuşma ve bağlılık) en üst düzeye çıkartmaya çalışmaktan çok daha önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Uzun süreli, uyumlu bir birlikteliğin sağlanması ve korunması için gerekli olan unsurlardan biri olarak çatışmaya tepkiler ve çatışma çözüm stilleri ele alınmıştır (Christensen ve Shenk, 1991). Bu bilgi ışığında romantik ilişkide çatışma çözme tepkileri ile ilgili yapılan yurtdışı çalışmalarından bazıları şöyledir; Rusbult, Johnson ve Morrow (1986b), Uzun süreli ilişkilerde etkin tepkilerden (çıkış, konuşma) çok, “bağlılık” tepkisi ve “yokmuş gibi davranma” tepkilerinin gözlendiğinden bahsetmiş olup ek olarak benzer biçimde evli çiftlerde de etkin tepkilerden (çıkış, konuşma) çok “yokmuş gibi davranma” gözlendiğini tespit etmişlerdir.

İlişkilerinde mutsuz olan çiftlerin, olumsuz problem çözme eylemleri daha çok gösterdiği, ortak yapılan etkinliklere daha az zaman ayırdıkları, eleştirel ya da reddedici

bir tavır sergiledikleri ve sıkça olumsuz iletişim kurdukları (Cordova ve ark, 1993; Gottman ve ark., 1976) bulunmuştur.

Kadınlar, ilişkiyi koruma yönünde olan yapıcı tarzları, erkekler ise yıkıcı tarzları kullanma eğilimi göstermektedirler (Rusbult ve ark., 1987). Kadınlarla karşılaştırıldığında, erkekler daha fazla bağlılık tepkisi vermektedirler. Gottman (1993), çatışmaya kadınların ve erkeklerin psikolojik tepkilerinde biyolojik olarak cinsiyet temelli farklılıklar olduğunu iddia etmektedirler ki bu da kadın tarafından çatışma konusu ortaya çıkarıldığında erkeğin geriye çekilmesinin daha olası olduğu bulgusunu açıklayabilmektedir (Faulkner, Davey ve Davey, 2005).

Romantik ilişkide çatışma çözme tepkileri ile ilgili yapılan yurtiçi çalışmalarından bazıları şöyledir: Sosyal öğrenmeye sebebi ile anne-baba tutumlarına dayandırılan kontrol odağı gibi olguların bireye anne-babasından geçtiği varsayımıyla, çatışmalara karşı verilen tepkilerin de anne-baba ile benzeceği düşünülmüştür. Bu bağlamda anne-baba ve yetişkin çocuklar arasındaki çatışma çözme tepkileri benzerliğini incelemek amacıyla bu benzerliğin boşanmış ya da evliliği devam eden anne-babalar ile farklılaşp farklılaşmadığına bakılmıştır (Joakim, 2012). Anne-babayla çocukların tepkileri benzerirken, boşanmış olmanın ya da evliliğin devam etmesinin tepki benzerliğinde bir fark yaratmadığı görülmüştür.

Sıklıkla anne-baba tutumunda ortaya çıkan yüksek eleştirel düşünme yatkınlığı olan kişilerin, karar verme stratejileri sayesinde ilişki sorunlarını daha etkili biçimde ele aldıkları ileri sürülmektedir (Çırakoğlu ve Tezer, 2010). Çırakoğlu ve Tezer'e göre, eleştirel düşünme etkin tepkileri (çıkış, konuşma) yordamakta olup konuşma üzerinde olumlu, çıkış üzerinde ise olumsuz bir etkisi bulunmaktadır.

Başka bir çalışma ise kontrol odağı olgusunun çatışma çözüme tepkileri üzerinde etkisinin olup olmadığının bakıldığı çalışmadır (Çırakoğlu, 2006). Bu çalışmaya göre, kontrol odağı dışsal olanların; “çıkış” ve “yokmuş gibi davranma” puanlarının, kontrol odağı içsel olanların ise, “konuşma” puanlarının yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Demirtaş (2004) ise kıskançlıkla baş etme yollarına uyarlanması ile yapılan çalışmasında; evlilerin evli olmayanlara göre daha sık yapıcı tepkilere başvurduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada ek olarak evli olmayan çiftlerin ise evlilere göre daha sık yıkıcı tepkilere başvurduğu bulunmuştur.

Uğurlu (2003) çatışmalar karşısında erkeklerin olumsuz-etkin, kadınların ise olumsuz edilgen tarzı kullandıklarını ileri sürmektedir. Bir başka çalışmada ise kadınların kıskançlıkla başa çıkmada erkeklere göre daha çok yapıcı yöntemlere (Çimen, 2007; Demirtaş, 2004), erkeklerin de kadınlara kıyasla daha sık yıkıcı yöntemlere başvurduğu tespit edilmiştir. Büyükşahin ve Demirtaş-Madran (2008) kıskançlık ile ilgili yaptıkları çalışmalarında, kadınların erkeklere kıyasla daha fazla “konuşma”, erkeklerin ise kadınlara göre daha fazla “çıkış” başa çıkma yöntemine başvurduğu elde edilen sonuçlar arasında yer alırken cinsiyetler arasında farklılaşmanın tespit edilemediği çalışmalarda mevcuttur (Canary, Cunnigham ve Cody, 1988). Ek olarak, Hovardaoğlu'nun (1996) karşılıklı bağımlılık kuramını temel alarak yaptığı; evliliğe yönelik beklentilerde cinsiyetler arası farklılık bulunmadığı ortaya konmuştur.

Ülkemizde bağlanım belirleyicilerinin (ilişki doyumu- ilişkiye yapılan yatırımlar ve seçeneklerin karşılaştırılma niteliği) bir bütün olarak ele alınarak yapılan çalışma sayısı az sayıdadır ancak bağlanım belirleyicilerinden biri olan ilişki doyumuyla ilgili yapılan çalışmalar sayıca daha fazladır. Bu çalışmalardan bazıları: Katılımcıların ilişki türlerinin (evli, bekar) farklılığına göre (Hovardaoğlu, 1996), (Hasta ve Büyükşahin,

2006) bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inançlar (Sığırcı, 2010); ebeveyn algıları, otomatik düşünceleri ve bağlanma stilleri (Sarı, 2012), anne baba tutumları (Yıldız, 2013), iletişim çatışmaları (Baran, 2013); iş-aile çatışması, psikolojik semptomlar ve ebeveynlik yeterlilik algısı (Çulha, 2015) ve problem çözme (Karney ve Grauer, 2010) ile pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilen çalışmalardır.

İlişkide bağlanım ve doyum ile ilgili yapılan birçok araştırmada, kadınların erkeklere oranla, ilişkilerinden daha fazla doyum aldıkları (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998; Le ve Agnew, 2003; Sacher ve Fine, 1996); ilişkiye daha fazla bağlandıkları (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998; Le ve Agnew, 2003; Sacher ve Fine, 1996; Fitzpatrick ve Sollie, 1999) ve ilişkiye daha fazla yatırım yaptıkları (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998; Fitzpatrick ve Sollie, 1999; Sprecher, 1988) gözlenmiştir. Erkeklerin ise, seçeneklerin niteliğini kadınlara göre daha yüksek değerlendirdiği görülmektedir (Rusbult, Martz ve Agnew, 1998; Le ve Agnew, 2003; Fitzpatrick ve Sollie, 1999; Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005; Hasta ve Büyükşahin, 2006; Büyükşahin, 2006). Ayrıca, çatışma çözme tepkilerinin (çıkış, konuşma, bağlılık ve yokmuş gibi davranma) benlik ve ilişkiyle ilgili belirsizliği anlamlı olarak yordadıkları görülmüştür (Gürcan, 2015).

1.5 Romantik İlişkide Affetme Kavramı

Affetmenin uzun yıllar boyunca felsefe ve din bilimleri çerçevesinde ele alındığı ve bu sebeple felsefi ve dini bir kavram olarak literatürde yer bulduğu görülmektedir (Davis, Worthington, Hook ve Hiil, 2013). Affetme 'bağışlamak', 'hoşgörü ile karşılamak' gibi tanımlarla açıklanmaktadır. Affetme kavramı psikoloji, din ve felsefe alanlarında farklı şekillerde incelenmiştir.

Affetme kavramını inceleyen alanlar içinde ilk çalışmaların din alanında olduğu görülmektedir. Din alanlarında çalışan kişiler insanları affetme durumlarından daha fazla suç durumlarını affetme hakkında çalışma yapmışlardır (Thorosen, Luskin, Harris, 1998) Fromm (1956; akt; Geçtan, 2002) göre affetme eşittir sevgidir. Affetmenin tanımını kendini ve diğerlerini kabul etmeyi sevmek olarak görmektedir.

Affetme ve affetme sürecini manevi bir uygulama olarak görmüştür (Hope, 1987). Affedicilik ile ilgili diğer tanımlara baktığımızda yeni başlangıçlar (Smedes, 1984); bir süreç (Norris, 1983); derinleşmiş öz-farkındalık süreci (Cunningham, 1985); sevgi (Pastor, 1986); Tanrı'nın krallığının içerisinde bir keşif (Patton, 1985); başa çıkma becerisi ve sosyal bir beceri (Droll, 1984); yaşanan zarar verici olay sonucunda intikamcı davranışlarından bilinçli bir karar olarak vazgeçmesi (Scobie ve Scobie, 1998); zarar içeren eylem ve tepki kavramlarıyla çok boyutlu bir yapı olarak gördükleri affetmeyi olumsuz tepkileri dönüştürme ve bunlara eşlik eden üzüntü ve uyumsuzluğu çözme yoluyla zarar verici eyleme yönelik bir yöntem olarak (Thompson ve ark., 2005) gibi ifadeler ortaya çıkmıştır.

Alpay (2009) affetme kavramının tam olarak manasının anlaşılması için diğer kullanılan kavramları açıklamakta fayda olacağını belirtmiştir. Aşağıda affetme kavramı olmayan affetme kavramının yerine çokça kullanılan kavramlar sırasıyla açıklanmıştır.

Unutmak (forgetting): affetme ile aynı değildir. Unutma durumunda kişiye rahatsızlık yaratan sorun çözülmez fakat affetme durumundaki olayda sorun düşünülmeden çözülme durumu meydana gelmemektedir (Fincham, Hall ve Beach, 2005). Affetme durumunda kişi affetme sürecinin aktif bir şekilde merkezindedir ve yaşanmış olan olumsuz olayı ya da olayları kabul etmektedir (Taysi, 2007).

Affetme durumu ile göz yumma (condoning) da aynı değildir. Çünkü göz yummada bir suç durumu sonrasında bastırılmış bir öfke ve kızgınlık duyguları devam etmektedir, affetmede ise bu duyguların olmadığı söylenmiştir (Hepp-Dax ve Helene, 1996) bu nedenle zarar gören kişinin zarar eylemini reddetmesi ve bu yüzden herhangi bir özür veya itiraf beklememesi mümkün değildir. Affetmede; ortaya çıkan kızgınlık inkâr edilmiş ya da bastırılmış bir duygu yoktur ve kişi ilişkiye devam etmektedir (Scobie & Scobie, 1998). Son olarak ise pardon kavramı ile affetmek aynı değildir. Yasal olarak haklılıktan vazgeçme olarak gösterilen pardon'dan ayrı bir kavramdır. Birçok araştırmacı affetme davranışının suçlu kişinin suçlu davranışının sonucunda bu davranışının sonuçlarından özgür bıraktırmayı gerekli olarak görmemişlerdir (Thompson ve ark., 2005).

Murray (2002) uzlaşma ve affetme konusunda, eğer affetme durumu gerçekleşmez ise uzlaşmanın olabileceği mümkün olmadığı belirtilmiştir.

Psikoloji alanında, affetme ve affedicilik kavramları ile ilgili çalışmaların yaygınlık kazanması, pozitif psikoloji akımıyla son çeyrek asırda gerçekleşmiştir. Teolojik alanda; Tanrı'nın insanları affetmesi mevcuttur ancak felsefede Tanrı'nın affediciliğinin yanı sıra kişilerarası affediciliğin imkânı ve ahlâkî boyutu da tartışılmıştır (Ayten, 2009). Konuyla ilgili araştırmalar, 1980'lerde hız kazanmış, 2000'li yıllarda ise affetme/affedicilik konusu, psikolojide en çok çalışılan konulardan birisi haline gelmiştir (Bono, McCullough ve Root, 2007).

Worthington'a (1998) göre ise affetme, incitilen bireyin; inciten bireye karşı hissettiği öfke, olumsuz duygu, intikam veya misilleme duygusundan kaçınma güdüsüdür. McCullough (2000) de affetme kavramını, bireyin, kendisine ve çevresine zarar veren olumsuz duygulardan vazgeçerek, zarar gören ilişkiyi düzeltmek amacıyla

öfke ve intikam alma gibi olumsuz duyguları, hoşgörü ile değiştirme süreci olarak tanımlamaktadır. Bir başka tanım ise affetmenin ilişkisel doğasını vurgulayarak, affetmeyi bozulan bir ilişkide kaybedilen güvenin yeniden kurulması ya da yeniden geliştirilmesi olarak tanımlamakta ve affetmeyi, hata yapan kişiye karşı olan kızgınlık, incinme ve öç alma duygusunu bırakarak, ilişkileri yeniden tamir etme, içsel duygusal yaraların iyileşme süreci olarak görmektedir (Hargrave ve Sells, 1997).

McCullough (2000) da zamanla affetme konusunun, din ve felsefe ile olan bağlarından ayrılarak; sosyal psikoloji, klinik psikoloji, psikoterapi, gelişim psikolojisi ve aile terapisi gibi alanlarda da çalışmaya ihtiyaç duyulan bir konu haline geldiğini belirtmiştir. Macaskill (2004) affetmenin önemini ruh sağlığı alanında hizmet veren tüm bilimler çeşitli şekillerde uzun yıllardır çalışıyorlar. Örneğin; travma, suçluluk duygusu, öfke, utanma, cezalandırma güdüsü gibi. Ancak kavramın adını affetme olarak tek bir başlık altında çalışmayınca ruh sağlığı alanında çalışanların affetme kavramını önemsemediği ya da çalışacak denli önemli olmadığı kanısı yaratmıştır oysa yıllardır farklı konular içinde affetme kavramı çalışılmaktadır şeklinde ifade etmiştir.

Onal ve Yalçın'a (2017) göre kişilerarası ilişkilerin etkileşim yoluyla kaçınılmaz bir hal aldığı günümüzde; kişiler, incinme ya da incitme yaşantıları ile karşı karşıya kalarak; intikam, üzüntü, öfke, suçluluk gibi duygular hissedebilmektedir. Affedememe olumsuz duyguların bireyin yaşamında önemli bir stres kaynağı olabilmektedir. Affetme ise bireyin bu stresli durum(lar) ile baş etme mekanizması olarak kabul edilmektedir. Affetme, bireyin hata yaptığı düşünülen kişiye karşı geliştirdiği öfke, kızgınlık ve öç alma gibi olumsuz duygulardan bilerek ve isteyerek vazgeçmesi ve bu tepkilerin yerine merhamet, cömertlik ve yardımseverlik gibi olumlu tepkiler geliştirmeye çaba sarf etmesi olarak ele alınmaktadır (Enright ve Fitzgibbons, 2000).

İnsan, sosyal bir varlıktır, bu nedenle gün içinde etkileşimde bulunduğu bazı durumlarda kendisine yapılan veya kendisinin yaptığı durumu hata olarak düşünebilmektedir. Bunun sonucu olarak hata yapan kişiye ya da hatanın kendisine veya sonuçlarına yönelik olumsuz düşünceler, duygular ya da davranışlar oluşturabilmektedir. Bu noktadan çıkışla, kişinin kendisini haksız yere inciten bir başka kişiye karşı hissettiği intikam ve öfke duygularını (başkasını affetme); herhangi bir kişi sebebi gerçekleşmemiş ya da kontrol edilemez bir doğaya sahip olumsuz yaşam olaylarına (doğal afetler, hastalık vb.) yönelik isyankâr duyguları (durumu affetme); geçmişte kendi yaptığı hatalara dair hissettiği suçluluk ve utanç duygularını (kendini affetme) terk edebilmeyi başarmasıdır (Thompson ve ark., 2005).

Thompson ve ark. (2005) nın yaptığı affetme tanımı sonrasında literatürde affetme kavramına ilişkin; başkalarını affetme ve kendini affetme kavramları oluşmuştur. Taysi (2007) kendini affetme durumunun kişinin yaptığı hatayı kabul etmesi ve davranışın sorumluluğunu almasıyla gerçekleşebileceğini belirtmiştir. Eğer davranışın sorumluluğu alınmaz ve de kabul edilmez ise bunun sonucunda sahte affetme davranışı ortaya çıkar. Bu sahte affetme (pseudoforgiveness) kavramına aynı zamanda sözde affetme diyen başka bir yaklaşım sahibi Akthar (2002) ise, olumsuz duyguların üstesinden gelmeden birey, diğerlerini affetmektedir şeklinde ifade etmektedir.

Başkalarını affetme; Hall ve Fincham (2005) göre kişiler arasında meydana gelen affetme ile kendini affetme arasında görülen ilk farklılık, kişiler arası affetme durumunda suçun başkasının hatalı bir davranışı iken; kendini affetmede bireyin kendine ait hatalı davranışları, duyguları ve arzuları affetmesi gerekmektedir. Empati kişiler arası affetme durumunda affetmeyi kolaylaştıran bir faktör olarak görülüyor iken; kendini affetme durumunda engelleyici bir faktör olarak görülmüştür. Kişiler arası affetmede kişi suç

işlediği kişiden uzaklaşır iken; kendini affetmede kişi yaptığı suçtan kaçmaya çalışmaktadır. Bu durumda son ve en önemli durum ise, kişilerarası ilişkilerde affedici olmama durumu olduğunda orta düzeyde olumsuz sonuçlar ortaya çıkarken; kendini affetmeme durumu gerçekleşince aşırı düzeyde olumsuz sonuçlar çıkabileceğidir.

Durumu affetme: Affetme durumu başka bir kişiyi, kişinin kendisini ya da bireyin kontrolünün dışında oluşan durumların affedilmesi şeklinde ifade edilmiştir. Hayat süreci boyunca yaşamış olduğumuz birtakım durumlar sonucunda olumsuz duygu, düşünce ve davranışlara doğru bir değişim yaşayabiliriz. Bu nedenle böyle durumlarda olumsuza dönüşen duygularımızı olumluya ya da nötre dönüştürüp, bu gibi durumları affetme beklenmektedir (Thompson ve ark., 2005).

Bireyler anne babasının davranışlarını iyi ve kötü olarak kurallaştırıp, bu davranışları takip eden ödülleri ya da cezalarıyla birlikte çocukluk algılarını temele alarak bir içsel kurallarla dolu bir sözleşme oluştururlar. İşte bu içsel sözleşmelerin yapılmadığı zamanlarda affetme meydana gelir. Çocukların yaptıkları bu içsel sözleşmeler katıdır ve çocuklar bu sözleşmelerin herkes tarafından kabul edildiğine inanır. Eğer herhangi bir nedenden dolayı sözleşmelerinde bulunan kurallardan dolayı başarısızlık yaşayan kişilerde sinir, alınganlık ve kendini beğenme; biliş, davranış ve duyguları affetmeme davranışı meydana gelebilmektedir.

Rusbult ve Buunk (1993), ilişkiyi sürdürmeyi sağlayan ve arttıran bağlanma kavramının beraberinde affetmeyi de getirdiğini düşünmektedirler. Yakın ilişkilerde bir ilişkiyi sürdürme isteğini bağlanma kavramıyla ilişkili olarak; ilişkilerine bağlı olan kişiler işlenen bir suçun sonucunda tehlikeye giren ilişkilerini sürdürme eğilimi göstermekte ve ilişkiye bağlanım ve ilişki doyumunun daha yüksek olduğu bireylerde affetme daha fazla görülmektedir.

Psikoloji alanında affetme kavramının nasıl tanımlanacağı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Enright ve arkadaşları (1992) affetmeyi; bireyin kendisini derin şekilde inciten kişiye karşı mücadele etmekten vazgeçip, onu koşulsuz olarak kabul etmesi şeklinde açıklamıştır. McCullough, Hoyt ve Rachal (2000) affetmeyi değerlendiren ölçme araçlarını sınıflandırdıkları çalışmalarında, affetme ölçeklerini üç gruba ayırmıştır. Birinci gruptaki ölçme araçları, bireyin belirli bir suç karşısında, belirli bir kişiyi affetme davranışını değerlendirmektedir. İkinci gruptaki ölçme araçları bireyin tek bir ilişki içindeki pek çok suçu genel olarak affetme düzeyini belirlemeye yöneliktir. Üçüncü gruptaki ölçme araçları ise affetmeyi bir özellik olarak ele almakta ve bireyin kişilerarası ilişkilerinde karşı karşıya kaldığı zarar verici davranışları affetme yönündeki genel eğilimini değerlendirmektedir.

Çatışma çözme tepkileri ya da çatışma çözme stilleri ile yapılan alan çalışmaları incelendiğinde yakınlık ihtiyacı sebebi ile ilişkiyi sürdürmek için hızlı affetme/ erken affetme ya da özveri göstermede isteklilik kavramları ilişkiyi sonlandırmamak adına birey tarafından kullanılıp kullanılmadığı düşünülmüş ve literatür bu bakış açısı ile incelenmiştir.

Akhtar'a göre, erken (zamansız) affetme diye bir kavram söz konusudur. Erken (zamansız) affeden bireylerin yaşadıkları durumu affetmek için hazır olduklarını belirtmiştir. Yine erken (zamansız) affeden kişilerin, sağlıklı bir biçimde kızgınlık yaşama kapasitelerinin olmadığını, aşırı affetme davranışının mazoşist bireylerin özelliği olduğuna vurgu yapmaktadır. Kendilerine yapılan haksızlıkları ve yaşamış oldukları travmaları sürekli affeden bu bireylerin, kendilerine eziyet eden kişilere bağımlı olduğunu ifade etmektedir.

Özveri göstermede isteklilik kavramı bir diğer ilişkiyi sürdürmek için kullanılan bir kavramdır. Rusbult ve ark. (2004) tarafından özveri göstermede isteklilik; bireyin eşinin ve ilişkisinin iyilik halini geliştirebilmek amacıyla kendi kişisel ilgileri ve isteklerinden vazgeçme/cayma olarak tanımlanmaktadır. Özveri göstermede isteklilik ile ilişki bağlanımı aralarında olumlu ilişki olduğu tespit edilen çalışma sayısı oldukça fazladır (Rusbult ve Buunk, 1993; Agnew ve ark.,1997). Impett, Gable ve Peplau (2005) ise özverili davranışlar ile yaşam doyumu ve ilişki niteliği arasında olumlu; ilişkisel çatışma arasında olumsuz ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Benlik saygısı yüksek kişilerin affedeceğini gösteren çalışmalar olmakla birlikte, benlik saygısı düşük kişilerin daha affedici olacağını kanısında olan araştırmacılar mevcuttur. Öte yandan benlik saygısı yüksek kişilerin affedici olacağını belirten araştırmacılar, benlik saygısının kişileri olumsuz olaylara karşı daha dirençli kılarak affetmeyi kolaylaştırdığını öne sürmektedirler (Droll, 1984; Johnson, 1999). Benlik saygısı düşük kişilerin daha affedici olabileceğini söyleyen araştırmacılar ise bu kişilerin olumsuz yaşantılara karşı direncinin az olabileceğini, bu nedenle ilişkilerini sürdürmek için affetmeyi tercih edebileceklerini belirtmektedirler. Böylece ilişkilerine devam edebileceklerine vurgu yapmışlardır. Katz, Street ve Arias (1997) özellikle düşük benlik saygısına sahip kadınların kendilerini daha çok diğerleri ile olan ilişkileriyle tanımladığını, bu nedenle ilişkilerinden feragat etme konusunda daha az istekli olacaklarını söylemişlerdir (Akt. Cardi ve ark., 2007). Ancak benlik saygısı ve affetme kavramının çalışıldığı başka bir çalışmada tam tersi tespit edilmiştir. Yüksek düzeyde kurulan empatinin ve yüksek benlik saygısının algılanan incinme derecesinin çok olmasının affetmeyi güçleştirebileceği sonucuna ulaşılmıştır (Alpay, 2009). Asıcı (2013)

öğretmen adaylarının affetme özellikleri ile öz-duyarlık ve benlik saygısı arasında olumlu yönde anlamlı ilişkiler olduğunu saptamıştır.

Literatürde yapılan birden fazla deneysel çalışma, kendini ve başkalarını affetmenin; iyilik hali, benlik saygısı, umut gibi olumlu psikolojik özelliklerin artmasına; depresyon, öfke, kaygı, utanç, suçluluk gibi olumsuz psikolojik özelliklerin ise azalmasına katkı sağladığını belirtmektedir (Al-Mabuk ve ark., 1995).

Affetme (özellikle fedakârca yapılan affetme) fiziksel ve zihinsel sağlığı etkileyebilir (McCullough ve Witvliet, 2001; Worthington ve ark., 2005; Lawler ve ark., 2005; Toussaint, Williams, Musick ve Everson, 2001; McCullough ve Witvliet, 2001). Lawler-Row ve Piferi (2006) affedici kişilik ile stres, öznel iyi oluş, psikolojik iyi oluş (McCullough, Bono ve Root, 2005; Al-Mabuk, Enright ve Cardis, 1995; Coyle ve Enright, 1997; Freedman ve Enright, 1996; McCullough ve Witvliet, 2001) ve depresyonun ilişkili olduğunu bulgulamıştır. Depresyon ve kaygı (Maltby, Macaskill ve Day, 2001; Sheffield'in, 2003) bulgularına göre diğerlerini affeden insanların sıkıntı, anksiyete, depresyon ve çatışmaya daha az eğilimli olduğu belirtilmiştir.

Ülkemizde Taysi (2007) sorumluluk yüklemeleri, nedensellik yüklemeleri ve ilişki uyumunun affetmeyi yordamada önemli olduğunu bulgulamıştır. Evli çiftlerde eşin bir başkası ile cinsel birlikteliğinin, empatik eğilim özelliğinin, zarara ilişkin algılanan incinme derecesinin ve sahip olunan benlik saygısı düzeyinin affetmeyi anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür (Alpay, 2009). Bunların yanında Bugay ve Demir (2010) tarafından “ruminasyon, utanç, başkalarınca belirlenen mükemmeliyetçilik ve telafi edici davranışların kendini affetmenin önemli yordayıcıları olduğu belirtilmiştir. Bugay ve Demir (2012) tarafından da “Affetme Artırılabilir mi?” adlı deneysel bir çalışma yapılmıştır. Bu araştırma 8’i kontrol, 8’i kontrol grubunda olmak üzere 16 üniversite

öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Bu öğrencilere 5 hafta süre ile haftada bir olmak üzere, Enright'ın Affetme Süreç Modeli'ne dayalı "Affetmeyi Geliştirme Grubu" uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre deney ve kontrol grubunun kendini affetme son test sonuçları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Ayrıca, bulgular Affetmeyi Geliştirme Programı'nın, öğrencilerin başkalarını ve genel affetmelerini olumlu düzeyde arttırdığı yönündedir.

Araştırmalar affetmenin; aile, arkadaş ve romantik ilişkiler gibi kişilerarası ilişkilerin kalitesini ve doyumunu yükselttiğini göstermektedir (Berry ve Worthington, 2002; Fincham ve Beach, 2002; McCullough, Fincham ve Tsang, 2003).

1.6 Ebeveynle Kurulan İlişkinin Romantik İlişkiye Yansımaları

Toplumsal bir varlık olan insanın, ilk karşılaştığı topluluk ailedir. Bireyin biyolojik, fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik ihtiyaçları açısından aile büyük önem teşkil eder. Aile fertlerinin birbirleri ile olan ilişki biçimleri çocuğun gelişim evrelerine de etki etmektedir.

Psikoloji tarihinde, insan ilişkilerini konu eden çeşitli kuramlar ortaya çıkmıştır. Bunlardan bazılarını genel çerçevesi ile el aldığımızda ile olarak; Bowlby, (1980 akt. Deniz, 2006)) Bağlanma kuramında, kendi ve diğerlerinin iç çalışma modelleri ilk başlardaki anne-baba ve çocuk ilişkileri bağlamında geliştiğini söylemektedir. Bağlanma ile ilgili iç çalışma modellerinin doğal bir sonucu bağlanma oryantasyonlarıdır. Bağlanma oryantasyonları çok yakın ilişkilerde diğerlerinin davranışlarından olan beklentilerin yanı sıra, kişinin kendi davranışları için olan bir rehber olarak işe yarayan bir beklentiler grubudur. Ek olarak, bireylerin kendileri için önemli ve özel gördükleri kişilere karşı

geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak tanımlamıştır (evlilik). Bağlanma kuramı, insanın yakın duygusal ilişkiler kurma ihtiyacını kavramsallaştırmaktadır.

Sevginin Evrimi Kuramı Çerçevesinde Sternberg (1987) şöyle aktarmıştır; sevgi üç içgüdüden kaynaklanmaktadır. Korunma, koruma ve cinsel dürtüdür. Korunma iç güdüsüne göre eşe bağımlı davranış korunma ihtiyacından kaynaklıdır. Bu da ilk çocukluk yıllarında anane figürü tarafından korunma ihtiyacının bir devamı niteliğindedir.

Waltster'in Romantik Aşk kuramına göre âşık olma olayı, duyguları adlandırma ve sosyal öğrenmeyle açıklanabilir. Toplumsal yaşantı boyunca insanlar, kültürel varlıklardan, gazete, dergi, televizyon gibi çeşitli iletişim kaynaklarından âşık olmanın nasıl bir duygu olduğunu (kalp çarpıntısı, uykusuzluk, gözlerin dolması gibi) ve kimlere âşık olunabileceğini (karşı cinsten uygun yaş ve fizikte gibi) öğrenirler. Eğer çevresinde âşık olunabilecek model tanımına uygun birisi varsa duygularının nedenlerini o kişide arayacak ve ona âşık olduğuna inanacaktır. Walster'in açıklaması, aşk ilişkisinin başlangıcına yalnızca birey açısından bakmakta ve kendini anlamaya çalışan bir insan modeli öngörmektedir (Hortaçsu, 2012).

Bebeklik döneminde benliğe ve başkalarına ilişkin gelişen zihinsel temsillerin, yaşamın diğer dönemlerinde de etkilidir. Bireylerin romantik ilişki, eş ve benlik değerlendirmelerinde de belirleyici işlevi vardır. Çocukluk dönemlerinde aileleriyle sıcak ve sevgi dolu ilişkiler geliştirmiş olan yetişkinler güvenli bağlanma biçimi ile reddedici, kaçınan ilişkiler geliştirmiş yetişkinler ise kaçınan bağlanma biçimi geliştirirler. Çocukluk dönemlerinde aileleriyle ilişkileri bazen sevgi dolu, sıcak bazen de reddedici olan yetişkinler ise kaygılı/kararsız bağlanma biçimi geliştirirler (Hazan; Shaver, 1987). Bebeklikte gelişen bağlanma temsilleri yaşam boyunca etkileşimleri biçimlendirmeye

devam edecektir ancak bulgular, sonuçlar üzerinde çevrenin etkisini de desteklemektedir (Fraley 2002). Sağlıklı bir şekilde kurulmuş baba-kız ilişkisi, gelecekte kız çocuğunun bir erkekle uyumlu bir birliktelik yaşaması için temeli oluşturur. Bir kızın babasını gözlemleyerek, erkeklere karşı nasıl yaklaşacağını, kendisine yaklaşan erkeklere nasıl karşılık vereceğini öğrenir (Heinowitz, 1998).

Sternberg (1986), romantik ilişkileri erkek ve kadın arasında gelişen bağlılık, tutku ve yakınlığın bileşiminden oluşan bir ilişki olarak tanımlamaktadır. Romantik ilişkiler; içerisinde flört etme, beraber yaşama, evlilik ve diğer uzun süreli beraberliklerin yer aldığı bir kişilerarası ilişki biçimidir (Hendrick ve Hendrick, 2006).

Geher (2000) evlilik doyumu hakkında birey kendi ilişkisinde doyum yaşıyorsa, bu durum kendi ebeveynlerinden herhangi birinin kendi evlilik yaşamından memnun olup olmadığıyla ilgili algısıyla bir benzerlik göstermektedir şeklinde yorumlamaktadır. Kişinin eşinin anne ya da babasından herhangi birinin uyumlu olma özelliği ile benzerlik taşıdığı algısı bu durumu kanıtlar niteliktedir. Bu duruma örnek olarak; kendi ebeveynlerinden birinin nevroitik olduğu algısı ile kendi eşinin de aynı kişilik özelliğine benzer olduğu algısı olan bireylerde evlilik doyumunun düşük olduğu görülür. Bu durumda bu kişilerin ebeveynlerinden herhangi biri hakkındaki olumsuz algısı ile kendi eşi arasında benzerlik kurulmakta ve bu da o evlilikten alınan doyum için belirleyici olmaktadır.

Karşı cinsten ebeveynlerin bağlanma kalitesinin kendi eşlerinkine benzer özellikler gösterdiği yönünde bulgular elde edilmiştir (Collins ve Read, 1990). İnsanların anneleriyle ne kadar güvenli hissettikleri ile romantik eşleriyle ne kadar güvenli hissettikleri arasında bir seviyeye kadar örtüşme olduğu gözükmektedir. Romantik ilişkilerinde güvenli olanların, ebeveynleriyle çocukluk ilişkilerini sevecen, ilgili ve kabul

edici hatırlamaya daha fazla eğilimli oldukları bulunmuştur (Hazan; Shaver, 1987). Ebeveyn-çocuk alanında bağlanma stillerinin ve romantik ilişkiler alanındaki bağlanma stillerinin orta derecede bağlantılı olduğu görülmektedir. (Fraley; Shaver, 2000).

Anne ile doğum sonrasında ilk temasla başlayan bağlanma serüveni insanın tüm yaşamı boyunca, yaşamının her alanında (romantik ilişkisinde, iş yaşamında ya da eğitimsel yaşamında vb.) kendisini belli edeceği düşünülmektedir. Tam da bu noktada annenin rolü, insanın kendisi ile dış dünya arasında köprü kurmasıdır. Bu bağlanmadaki ilk adım olan anne – çocuk ilişkisi zamanla diğer ilişkisel alanlarda da kendini göstermektedir. Bağlanma meselesinin temelinde yakınlık duygusu vardır. Yakınlık duygusu zamanla insanın kendisine ilişkin en derin özellikleri; acılarını, kayıplarını, mutluluklarını ya da korkularını koruyucu ve kabul edici bir kişiyle paylaşması olarak adlandırdığımızda zamanla yakınlık duyduğumuz kişiler değişir (Solmuş, 2010).

II. BÖLÜM

Yöntem

Araştırmanın yöntemi araştırmada kullanılan veri toplama araçları ve araştırmanın amacı doğrultusunda kullanılan analiz tekniklerinin neler olduğuna yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi ve Ebeveyne Duygusal Erişilebilirliği ile yetişkin bireyin, romantik ilişkisinde; ilişkiye odaklanma, çatışma çözme tepkileri, ilişkide affediciliği incelenmiştir. Bununla birlikte Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi ve Ebeveyne Duygusal Erişilebilirliğinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğinin sınındığı bu araştırma nicel verilere dayalı tarama modellerin den ilişkiisel tarama modelinde tasarlanmıştır.

Tarama modelleri genel tarama ve ilişkiisel tarama modelleri olmak üzere iki farklı türde olan araştırma modelleridir. Genel tarama modelleri araştırmanın evreni hakkında bir yargıda bulunabilmek için evrenden seçilmiş örneklem gurubu üzerinde yapılan tanımlayıcı çalışmalardır. İlişkiisel tarama modelleri ise araştırmada yer alan iki değişken arasında yer alan ilişkiyi tespit etmek amaçlı olabileceği gibi iki değişken arasında karşılaştırma yapmayı amaçlayan çalışmalar olabilir. Tüm tarama modellerinde araştırmacı her şeyi olduğu gibi gözlemler ve raporlar araştırmaya herhangi müdahalede bulunmaz tüm ilişkileri ve mevcut durumları olduğu gibi araştırmayı amaçlamaktadır. (Karasar, 2005).

Evren ve Örneklem

Araştırma evreni; 18-60 yaş arasında ve romantik ilişkisi olan yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise seçkisiz örneklem ile belirlenmiş araştırmaya katılmaya gönüllü 419 katılımcıdan oluşmaktadır.

Örnekleme yer alan katılımcı bireylere ilişkin dağılımlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Sosyodemografik Bilgilerine İlişkin Dağılımı (n=419)

	f	%
Cinsiyet		
Kız	252	60,1
Erkek	167	39,9
Yaş		
20 yaş altı	37	8,8
20-25 yaş	89	21,2
26- 30 yaş	108	25,8
31-40 yaş	93	22,2
41-50 yaş	57	13,6
51 yaş ve üstü	35	8,4
Katılımcıların şu an da devam eden algılanan romantik ilişki tanımı		
Flört	165	39,4
Söz/Nişan	48	11,5
Evli	206	49,2

Tablo 1’de görüldüğü gibi örneklem grubunun 252’si (%60,1) kadın, 167’sini de (%39,9) erkek katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcıların 37’si (%8,8) 20 yaş ve altı, 89’u (%21,2), 20-25 yaş arası, 108’i (%25,8) 26-30 yaş arası, 93’ü (%22,2) 31-40 yaş arası, 57’si (%13,6) 41-55 yaş arası ve 35’i (%8,4) 51 yaş ile 60 yaş arasındadır. Katılımcıların şu an da devam eden romantik ilişkileri için “flört” 165 (%39,4); “söz/nışan” 48 (%11,5) ve evli 206 (%49,2) şeklindedir.

Uygulama

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları'nın uygulaması için 215 kişiye yüz yüze, 164 kişiye ise online anket yolu ile ulaşılmıştır. Kişiisel Bilgi Formu ile ocuklukta Algılana Ebeveynlik Biçimi, Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik, İkili İlişkilerde atışma özme Tepkileri, İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçekleri uygulanmıştır. Araştırmacı birebir ulaştığı katılımcılara uygulamanın başında öncelikle kendisini tanıtmış daha sonra araştırmanın amacı hakkında bilgi vermiştir. Online anket yolu ile ulaşılan katılımcılara ise uygulamanın başında öncelikle sonra araştırmanın amacı hakkında bilgi verilmiştir ve kendisini tanıtmıştır. Araştırma sonuçlarının geçerlik ve güvenirliği açısından içten bir şekilde cevaplandırmalarının önemli olduğu ve bireysel bilgilerin gizli tutulacağı belirtilmiştir. Ölçeklerin nasıl cevaplandırılacağı hakkında bilgi verilmiş ve uygulama yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın istatistiksel analizinde SPSS 20 Paket programı kullanılmıştır. İki değişkenin sürekli olması ve değişkenlerin birlikte (ikili olarak) normal dağılım göstermesi durumunda Pearson korelasyon, ikili grupların ortalamaları arasındaki farkı test etmek için bağımsız örneklem grupları için kullanılan t testi, çoklu grupların ortalamaları test etmek için tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda elde edilen F değerinin anlamlı bulunduğu durumlarda farkın kaynağını saptayabilmek için LSD testi uygulanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada, sosyo-demografik değişkenleri belirlemek üzere “Kişiisel Bilgi

Formu”, “Ebeveyn Duygusal Erişilebilirliği Ölçeği (LEAP)”, “Affedicilik Ölçeği”, “Çok Boyutlu İlişki Ölçeği (yalnızca ilişkiye yüksek düzeyde odaklama altı boyutu)”, “İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği”, “Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu” kullanılmıştır.

1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların, cinsiyet, yaş ve medeni durumları hakkında toplamda 3 sorudan oluşan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

2. Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları Ölçeği- Çocuk Formu

KAET-Ç, Arrindell ve arkadaşları (1999) tarafından geliştirilen, yetişkinlerin çocukken anne-babalarının kendilerine yönelik davranış biçimlerine ilişkin algılarını değerlendiren EMBU-C'nin 23 maddelik kısa formudur (EMBU-s). KAET-Ç, ebeveyn tutumlarının anne ve baba için ayrı olarak 4'lü derecelendirme ile (1=hayır, hiçbir zaman, 4= evet, çoğu zaman) sorgulandığı bir ölçektir. Ölçekte reddedici, aşırı koruyucu tutumlar ve duygusal sıcaklık olmak üzere üç temel boyut bulunmaktadır. KAET-Ç'nin Türkçe formunun psikometrik özellikleri Dirik ve arkadaşları (2004) tarafından öğrenci örneklemeyle yapılan pilot çalışmada incelenmiş ve Türkçe formunun da güvenilir ve geçerli olduğu ile ilgili ilk veriler elde edilmiştir. Pilot çalışmada Cronbach alfa değerleri anne duygusal sıcak, anne aşırı koruyucu ve anne reddedici tutumlar için sırasıyla 0,65, 0,71, ve 0,68'dir. Algılanan baba tutumları için iç tutarlılık değerleri baba duygusal sıcak, baba aşırı koruyucu ve baba reddedici tutumlar için sırasıyla 0,73, 0,72, ve 0,50'dir. Dirik ve arkadaşlarının (2014) psikometrik özellikleri birçok kültürde desteklenen ve daha önce pilot bir çalışma ile dilimize uyarlanan bu ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğinin detaylı

olarak incelemişler ve Cronbach alfa değerleri incelenmiştir. İç tutarlılık değerleri baba duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve reddedicilik için sırasıyla 0,79, 0,73, ve 0,71'dir. Algılanan anne tutumları için iç tutarlılık katsayıları ise duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve reddedicilik için sırasıyla 0,75, 0,72, ve 0,64 olarak revize edilmiştir. Hem anne hem de baba tutumları için duygusal sıcaklık boyutunda 2, 6, 9, 12, 14, 19 ve 23 olmak üzere 7 madde, aşırı koruyuculuk alt boyutunda 3, 5, 8, 10, 11, 17,18, 20 ve 22 olmak üzere 9 madde ve reddedicilik alt boyutunda 1, 4, 7, 13, 15, 16 ve 21 olmak üzere 7 madde yer almaktadır. Ölçekte yer alan maddelerden sadece 17. madde özgün çalışmada olduğu gibi tersten kodlanarak (1=4, 2=3, 3=2, 4=1) puanlamaya dahil edilmektedir. Bu çalışmada Cronbach alfa değerleri anne duygusal sıcak, anne aşırı koruyucu ve anne reddedici tutumlar için sırasıyla 0.83, 0.76 ve 0.84'dür. Algılanan baba tutumları için iç tutarlılık değerleri baba duygusal sıcak, baba aşırı koruyucu ve baba reddedici tutumlar için sırasıyla 0.84, 0.75 ve 0.82'dir. Toplam duygusal sıcaklık, aşırı koruyuculuk ve reddedici tutumlar için sırasıyla 0.90, 0.86 ve 0.90'dır.

3. Ebeveyn Duygusal Erişilebilirliği Ölçeği (LEAP)

Ebeveyn duygusal erişilebilirliğini ölçmek amacıyla kullanılacak olan ölçeğin özgün formu Lum ve Phares tarafından 2005 yılında "Lum Emotional Availability of Parents" ismiyle geliştirilmiştir. Ölçek, katılımcıların ayrı ayrı hem anne hem de babalarını düşünerek yanıtlamaları istenen 15 maddeden oluşmakta ve 1 (hiçbir zaman) ile 6 (her zaman) arasında puanlanan Likert tipi bir yapı göstermektedir. Türkçe uyarlama (Gökçe,2013) kapsamında yapılan olan ölçeğin özgün formunun geçerlik güvenirlik çalışmaları 2005 yılında Lum ve Phares tarafından klinik ve klinik olmayan örnekleme gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma sonuçlarına göre ölçeğin anne ve baba duygusal

erişilebilirliği olarak nitelenen tek faktörlü bir yapı gösterdiği bulunmuştur. Yine bu çalışma sonuçlarına göre, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları, klinik olmayan örnekleme ölçeğin anne formu için .96, baba formu için .97; klinik örnekleme anne formu için .92, baba formu için .93 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliği ise anne formu için .92, baba formu için .85 olarak belirtilmiştir. Bu çalışma kapsamında Türkçe' ye uyarlanmış olan formun maddelerinin çevir işlemi araştırmacı ve danışmanı tarafından ayrı ayrı gerçekleştirilmiş, farklı ifade edilen maddeler bir klinik psikolog ve bir sosyal psikolog olan iki hakem tarafından değerlendirilerek ölçeğe son hâli verilmiştir. Türkçe formun psikometrik özelliklerini belirlemek amacıyla çalışmanın örnekleminde faktör yapısı değerlendirilmiş ve orijinal formda olduğu gibi anne formunun anne duygusal erişilebilirliği ve baba formunun baba duygusal erişilebilirliği olmak üzere tek faktörlü bir yapı sergilediği bulunmuştur. Ayrıca, yine bu çalışmanın örnekleminde gerçekleştirilen geçerlik güvenilirlik analizlerinde, Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı anne formu için .95, baba formu için .97 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin madde test korelasyonu değerlendirildiğinde, anne formunun değerlerinin .65 ile .83 arasında; baba formunun değerlerinin .76 ile .86 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin anne ve baba formundan alınan yüksek puanlar, ilgili formun ilişkili olduğu ebeveynin duygusal erişilebilirliğinin yüksekliğine işaret etmektedir. Türkçe adaptasyonu için; Gökçe (2013) tarafından Türkçe 'ye uyarlanmış olan formun maddelerinin çeviri işlemi araştırmacı ve danışmanı tarafından ayrı ayrı gerçekleştirilmiş, farklı ifade edilen maddeler bir klinik psikolog ve bir sosyal psikolog olan iki hakem tarafından değerlendirilerek ölçeğe son hâli verilmiştir. Türkçe formun psikometrik özelliklerini belirlemek amacıyla çalışmanın örnekleminde faktör yapısı değerlendirilmiş ve orijinal formda olduğu gibi anne formunun anne duygusal erişilebilirliği ve baba formunun baba duygusal erişilebilirliği olmak üzere tek

faktörlü bir yapı sergilediği bulunmuştur. Ölçeğin madde test korelasyonu değerlendirildiğinde, anne formunun değerlerinin. 65 ile. 83 arasında; baba formunun değerlerinin. 76 ile. 86 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin anne ve baba formundan alınan yüksek puanlar, ilgili formun ilişkili olduğu ebeveynin duygusal erişilebilirliğinin yüksekliğine işaret etmektedir. Ardından, ölçeğin yapısal bileşenlerini belirlemek amacıyla varimax rotasyonlu Temel Bileşenler Analizi yapılmıştır. 15 maddeden oluşan Ebeveyn Duygusal Erişilebilirliği Ölçeği için gerçekleştirilen Temel Bileşenler Analizi öncesinde tüm maddeler için madde test korelasyonları hesaplanmıştır. Bu analiz sonucunda, madde toplam korelasyonu. 20'nin altında bulunan hiçbir madde bulunmadığı için Temel Bileşenler Analizi 'ne 15 madde ile devam edilmiştir. Scree Plot sonuçları ölçeğin anne ve baba formunda tek faktörlü yapının uygun olduğunu göstermiştir. Faktörleri oluşturan maddeler incelendiğinde, Scree Plot sonuçlarıyla benzer şekilde, ölçeğin anne ve baba formunun tek faktörlü yapı sergilediği düşünülmüştür. Analiz sonuçlarına göre, ölçeğin anne formuna ait "Annenin Duygusal Erişilebilirliği" faktörünün açıkladığı varyans %59,94'tür. Bu bileşenin iç tutarlık katsayısı. 95'tir. Ölçeğin baba formuna ait "Babanın Duygusal Erişilebilirliği" faktörünün açıkladığı varyans yaklaşık %68,66'dır. Bu bileşenin iç tutarlık katsayısı. 97 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışma için Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı anne formu için .98 baba formu için .97 olarak belirlenmiştir.

4. Çok Boyutlu İlişki Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma Alt Boyutu

Schicke ve Arbeiter (2002) tarafından geliştirilmiştir. ÇBİÖ yakın ilişkileri çok boyutlu olarak ölçen, 60 maddelik bir ölçektir ve 5 basamaklı Likert tipi ölçek olarak puanlanmaktadır. Bir uçta yer alan 'benim için hiç uygun değil 'ifadesine 1 puan, diğer

uçta yer alan “benim için çok uygun” ifadesine 5 puan verilmektedir. Özgün ölçek, ilişkide kendine güven, ilişkiye saplantı, içsel ilişki denetimi (kontrolü), ilişki farkındalığı, ilişki kaygısı, ilişki korkusu, ilişki girişkenliği, ilişki depresyonu, ilişki izlenimi ayarlamacılığı, ilişki doyumu, ilişki güdüsü ve dışsal ilişki denetimi (kontrolü) olmak üzere on iki alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçekten 12 ayrı puan alınmakta ve puanların artması, ilgili boyutun arttığı anlamına gelmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Büyüksahin (2005) tarafından yapılmıştır. Uyarlama çalışması Ankara’daki çeşitli fakültelerde okuyan uygulama yapıldığı sırada ya da geçmişte duygusal birlikteliği olan 480 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma, ilişki doyumu, ilişki korkusu/kaygısı, ilişki izlenimi ayarlamacılığı, ilişkide kendine güven, dışsal ilişki denetimi (kontrolü), ilişki girişkenliği, içsel ilişki denetimi (kontrolü) adı verilen sekiz faktörden oluştuğu gözlenmiştir. Ayrıca ölçeğin, 20, 31, 32, 44 ve 56. maddelerinin ters puanlanması gerekmektedir. Bu çalışma kapsamında yalnızca Çok Boyutlu İlişki Ölçeğinin “ilişkiye yüksek düzeyde odaklanma” alt ölçeği kullanılmıştır. Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .94 olarak belirlenmiştir.

5. İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği

Bu ölçek, Rusbult ve Zembrodt (1982) tarafından yakın ilişkilerde yaşanabilecek sorunlara ilişkin bireyin verdiği tepkileri belirlemek amacıyla geliştirilmiştir ve etkinlik/edilgenlik ve yapıcılık/ yıkıcılık olmak üzere iki ana boyutta ele alınmaktadır. Ölçek, yıkıcı ve etkin bir tarz olan çıkış tepkisi (çatışmayı ve partnerini terk etme, ortak yaşanan bir evden ayrılma, boşanma ya da ayrılmakla tehdit etme)”, yapıcı ve etkin bir tarz olan konuşma tepkisi (odağı problem çözümü içine çekme,

problem üzerinde tartışma, bir arkadaş ya da terapistten yardım alma, çözümler önerme), yapıcı ve edilgen bir tarz olan bağıllık tepkisi (çatışmadan kaçınma fakat partnerine bağlı kalma, sıkıntının iyileşmesini umut ederek bekleme, iyileşme için dua etme) ve yıkıcı ve edilgen bir tarz olan yokmuş gibi davranma tepkisi (partneri ve çatışmayı görmezden gelme, partnerle az zaman geçirme, problem üzerinde tartışmaktan kaçınma, partnere kötü davranma, konuyla ilgisiz konularda partneri eleştirme) olmak üzere 4 alt boyutta değerlendirilmektedir. Ancak özgün ölçekte çıkış içinde yer alan 5. madde Türkçeye uyarlama (Taluy,2013) çalışmasında yokmuş gibi davranma faktörü altında yer almıştır. Ayrıca, özgün ölçeğin “bireyin partnerinde algıladığı tepkiler” kısmında yokmuş gibi davranma boyutunda içinde yer alan 12. madde Türkçeye uyarlama çalışmasında ters kodlanarak bağıllık boyutu içinde yer almıştır. Ölçek yeni formunda, çıkış (3 madde/ 1,9,13, Eşim/ilişki yaşadığım kişi gerçekten kötü bir şey söylediğinde onu terk etmekle tehdit ederim), yokmuş gibi davranma (4 madde/4,5,8,14, Eşim/ilişki yaşadığım kişi düşüncesizce bir şey yapınca bu konuyla ilgilenmekten kaçınırım), bağıllık (5 madde/ 3,7,11,12,16, İlişki yaşadığım kişi hoşuma gitmeyen bir şey yapınca onu affederim ve olayı unuturum) ve konuşma (4 madde/2,6,10,15, Eşime/ilişki yaşadığım kişi kaba davrandığında durumu çözmeye ve koşulları düzeltmeye çalışırım) olmak üzere dört alt boyut üzerinden değerlendirilmiştir. Ölçeğin cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları, çıkış alt boyutuna ait bireyin tepkisi için .68, partnerde algılanan tepki için .63; konuşma boyutuna ait bireyin tepkisi için .80, partnerde algılanan tepki için .85; bağıllık boyutuna ait bireyin tepkisi için .74, partnerde algılanan tepki için .77 ve yokmuş gibi davranma boyutuna ait bireyin tepkisi için .53, partnerde algılanan tepki için .54 bulunmuştur.

Bu çalışmada, ölçeğin cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları, çıkış alt boyutuna ait bireyin tepkisi için .57; konuşma boyutuna ait bireyin tepkisi için .78; bağıllık

boyutuna ait bireyin tepkisi için .77; yokmuş gibi davranma boyutuna ait bireyin tepkisi için .56 bulunmuştur.

6. Affedicilik Ölçeği

Araştırmada katılımcıların affedicilik düzeylerini ölçmek için Berry ve diğerleri (2005) tarafından geliştirilen; Akın, Gediksiz ve Akın (2012) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan Affedicilik Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek tek boyutludur ve 10 maddeden oluşmaktadır. Hiç katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum ve tamamen katılıyorum şeklinde 5'li derecelendirmeye sahiptir. 1., 3., 6., 7., ve 8. maddeler ters (reverse) olarak puanlanmaktadır. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 50, en düşük puan ise 10'dur. Ölçek toplam bir affedicilik puanı vermektedir. Yükselen puanlar bireyin yüksek düzeyde affetme eğilimi olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması 338 üniversite öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Yapılan analizlere göre açıklanan toplam varyans miktarı %36'dır ve faktör yükleri .29 ile .67 arasında değişmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları tek boyutlu modelin iyi uyum verdiğini göstermiştir ($\chi^2 = 106.47$, $sd = 32$, $p = 0.00000$, $RMSEA = 0.077$, $CFI = .89$, $GFI = .95$, $AGFI = .91$ ve $SRMR = .062$). Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .67'dir ve düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları .26 ile .43 arasında değişmektedir (Akın, Gediksiz ve Akın, 2012). Genel olarak bulgular, ölçeğin Türkçe versiyonunun yüksek geçerlik ve güvenirlik puanları elde ettiğini göstermektedir. Bu çalışmada Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .47 olarak belirlenmiştir.

III. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada ele alınan alt amaçların sınanması için toplanan verilerin istatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1 Katılımcıların, Ebeveynlerine Duygusal Erişilebilirlik ve Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi puanlarının: cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

3.1.1 Katılımcıların, Ebeveynlerine Duygusal Erişilebilirlik puanlarının: cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığına İlişkin Bulgular

Tablo 2. Cinsiyetin, Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik puanları ile Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T-Testi Sonuçları

Duygusal Erişilebilirlik	Gruplar	N	X	SS	SHx	t testi		
						t	Sd	p
Anne	Kadın	252	70,66	19,409	1,223	,538	417	,591
	Erkek	167	69,60	20,394	1,578			
Baba	Kadın	252	63,48	22,538	1,420	1,506	417	,133
	Erkek	167	60,10	22,545	1,745			

Cinsiyet ve Anne ve Baba Duygusal Erişilebilirliği arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($t = .538$; $p > .05$ ve $t = 1.506$; $p > .05$)

3.1.2. Katılımcıların, algılanan ebeveynlik biçimleri; cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular

Tablo 3. Cinsiyetin, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi puanları ile Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T-Testi Sonuçları

"Reddedicilik"	Gruplar	N	X	SS	SHx	t testi		
						t	Sd	p
ANNE	Kadın	252	10,87	3,873	,244	.336	417	.737
	Erkek	167	10,74	4,057	,314			
BABA	Kadın	252	10,58	4,058	,256	-.671	417	.502
	Erkek	167	10,86	4,102	,317			
TOPLAM	Kadın	252	21,45	7,175	,452	.886	417	.848
	Erkek	167	21,59	7,560	,585			
"Aşırı Koruyuculuk"	Gruplar	N	X	SS	SHx	t testi		
						t	Sd	p
ANNE	Kadın	252	20,12	4,856	,306	1.396	417	.163
	Erkek	167	19,49	4,004	,310			
BABA	Kadın	252	18,86	4,761	,300	.310	417	.756
	Erkek	167	18,72	4,349	,337			
TOPLAM	Kadın	252	38,98	9,009	,567	.908	417	.364
	Erkek	167	38,21	7,793	,603			
"Duygusal Sıcaklık"	Gruplar	N	X	SS	SHx	t testi		
						t	Sd	p
ANNE	Kadın	252	19,68	4,759	,300	.620	417	.535
	Erkek	167	19,39	4,708	,364			
BABA	Kadın	252	18,87	5,041	,318	1.851	417	.065
	Erkek	167	17,93	5,147	,398			
TOPLAM	Kadın	252	38,56	9,128	,575	1.366	417	.173
	Erkek	167	37,32	8,913	,690			

Cinsiyetin, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi puanları ile Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T-Testi Sonuçları; "Reddedicilik" için sırasıyla; $t = .336$; $t = -.671$; $t = .886$, $p > .05$ "Aşırı Koruyuculuk" için sırasıyla; $t = 1.396$; $t = .310$; $t = .908$, $p > .05$ "Duygusal Sıcaklık" için sırasıyla; $t = .620$; $t = 1.851$; $t = 1.366$, $p > .05$

3.2. Duygusal erişilebilirlik ile Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Arasında İlişki Olup Olmamasına İlişkin Bulgular

3.2.1 Anne Duygusal Erişilebilirliği ve Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimleri

Tablo 4. Anne Duygusal Erişilebilirliği ile Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	r	p
Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği			
"Reddedicilik"			
Anne	419	-,668	.000*
Baba	419	-,448	.000*
Toplam	419	-,609	.000*
"Aşırı Koruyuculuk"			
Anne	419	-,263	.000*
Baba	419	-,259	.000*
Toplam	419	-,279	.000*
"Duygusal Sıcaklık"			
Anne	419	,741	.000*
Baba	419	,470	.000*
Toplam	419	,652	.000*

*p<.001

Anne Duygusal Erişilebilirliği ile Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Reddedicilik” alt boyutunun Anne, Baba ve Toplam puanları arasında sırasıyla; orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = -.668, p < .001$); ($r = -.448, p < .001$) ve ($r = -.609, p < .001$) tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Reddedicilik” alt boyutunun Anne Formu, Baba Formu ve Toplam Form puanları arttıkça Baba Duygusal Erişilebilirliği ‘nin azaldığı bulunmuştur. Anne Duygusal Erişilebilirliği ile Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Aşırı koruyuculuk” alt boyutunun Anne Formu, Baba Formu ve Toplam Form puanları arasında sırasıyla; düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = -.263, p < .001$); ($r = -.259, p < .001$) ve ($r = -.279, p < .001$) tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle,

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Aşırı koruyuculuk” alt boyutunun Anne Formu, Baba Formu ve Toplam Form puanları arttıkça Anne Duygusal Erişilebilirliği ‘nin azaldığı bulunmuştur. Anne Duygusal Erişilebilirliği ile Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Duygusal sıcaklık” alt boyutunun Anne Formu arasında; yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r = .741, p < .001$); Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Duygusal sıcaklık” alt boyutunun Baba ve Toplam puanları arasında sırasıyla; orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = .470, p < .001$) ve ($r = .652, p < .001$) bulunmuştur. Buna göre, Anne Duygusal Erişilebilirliği Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Duygusal sıcaklık” alt boyutunun Anne Formu, Baba Formu ve Toplam Form puanlarının da arttığı bulunmuştur.

3.2.2. Baba Duygusal Erişilebilirliği ve Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi

Tablo 5. Baba Duygusal Erişilebilirliği ile Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	r	p
Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği			
"Reddedicilik"			
Anne	419	-,364	.000*
Baba	419	-,511	.000*
Toplam	419	-,480	.000*
"Aşırı Koruyuculuk"			
Anne	419	-,268	.000*
Baba	419	-,186	.000*
Toplam	419	-,243	.000*
"Duygusal Sıcaklık"			
Anne	419	,465	.000*
Baba	419	,777	.000*
Toplam	419	,681	.000*

* $p < .001$

Baba Duygusal Erişilebilirliği ile Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Reddedicilik” alt boyutunun Anne Formu, Baba Formu ve Toplam Form puanları arasında sırasıyla; orta düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = -.364, p < .001$); ($r = -.511, p < .001$) ve ($r = -.480, p < .001$) tespit edilmiştir. Diğer bir deyişle, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Reddedicilik” alt boyutunun Anne Formu, Baba Formu ve Toplam Form puanları arttıkça Baba Duygusal Erişilebilirliği azalmaktadır. Baba Duygusal Erişilebilirliği ile Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Aşırı koruyuculuk” alt boyutunun Anne Formu, Baba Formu ve Toplam Form puanları arasında sırasıyla; düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = -.268, p < .001$); ($r = -.186, p < .001$) ve ($r = -.243, p < .001$) tespit edilmiştir. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Aşırı koruyuculuk” alt boyutunun Anne, Baba ve Toplam puanları arttıkça Baba Duygusal Erişilebilirliği ‘nin azaldığı bulunmuştur. Baba Duygusal Erişilebilirliği ile Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Duygusal sıcaklık” alt boyutunun Anne Formu ve Toplam Form puanları arasında; orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r = .465, p < .001$) ve ($r = .681, p < .001$) Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Duygusal sıcaklık” alt boyutunun Baba Formu puanları arasında; yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = .777, p < .001$) tespit edilmiştir. Buna göre, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeği “Duygusal sıcaklık” alt boyutunun Anne Formu, Baba Formu ve Toplam Form puanları arttıkça Anne Duygusal Erişilebilirliği da arttığı bulunmuştur.

3.3. Duygusal erişilebilirlik ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçeği Arasında İlişki Olup Olmamasına İlişkin Bulgular

3.3.1 Anne Duygusal Erişilebilirliği ve İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçeği

Tablo 6. Anne Duygusal Erişilebilirliği ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	r	p
İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği			
"Çıkış"	419	-.070	.151
"Bağlılık"	419	-.109	.025***
"Konuşma"	419	.114	.020***
"Yokmuş Gibi Davranma"	419	-.181	.000*
İlişkiye İleri Derecede Odaklanma	419	-.009	.857
Affedicilik	419	-.132	.007**

*p<.001 **p<.01 ***p<.05

Anne Duygusal Erişilebilirliği ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği "Konuşma" arasında; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=.114$, $p<.05$) tespit edilmiştir ancak ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği "Bağlılık", ve "Yokmuş gibi davranma" tepkileri ve Affedicilik arasında sırasıyla; düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r= -.109$, $p<.05$); ($r= -.181$, $p<.001$) ve ($r= -.132$, $p<.01$) tespit edilmiştir. Buna göre, Anne Duygusal Erişilebilirliği ile arttıkça İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği "Bağlılık", ve "Yokmuş gibi davranma" tepkisi de artmaktadır. Anne Duygusal Erişilebilirliği 'nin azalması durumunda İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği "Bağlılık", ve "Yokmuş gibi davranma" tepkileri ve Affediciliğin azaldığı bulunmuştur. Ek olarak, Anne Duygusal Erişilebilirliği

ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin “Çıkış” tepkisi ve İlişkiye İleri derecede odaklanma arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($r = -.070$; $- .109$, $p > .05$)

3.3.2 Baba Duygusal Erişilebilirliği ve İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçeği

Tablo 7. Baba Duygusal Erişilebilirliği ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	r	p
İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği			
"Çıkış"	419	-.115	.019***
"Bağlılık"	419	-.081	.096
"Konuşma"	419	.096	.050***
"Yokmuş Gibi Davranma"	419	-.200	.000*
İlişkiye İleri Derecede Odaklanma			
	419	.002	.975
Affedicilik			
	419	-.130	.008**

* $p < .001$ ** $p < .01$ *** $p < .05$

Baba Duygusal Erişilebilirliği ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği “Konuşma” arasında; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = .096$, $p < .05$) tespit edilmiştir ancak ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği “Çıkış”, ve “Yokmuş gibi davranma” tepkileri arasında sırasıyla; düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = -.115$, $p < .05$) ve ($r = -.200$, $p < .01$) tespit edilmiştir. Ve son olarak Affedicilik puanları ile düşük düzeyde negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu ($r = -.130$, $p < .05$) bulunmuştur. Buna göre, Baba Duygusal Erişilebilirliği ile arttıkça İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği “Konuşma” tepkisi artarken “Çıkış”, ve “Yokmuş gibi davranma” tepkileri ile Affedicilik ölçeğinin puanları azaldığı

bulunmuştur. Ek olarak, Baba Duygusal Erişilebilirliği ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği “Bağlılık” tepkisinin ve İlişkiye İleri Derecede Odaklanma arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($r = -.081, p > .05$); ($r = .002, p > .05$)

3.4 Çocuklukta Algılanan ebeveynlik Biçimi ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği, İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçeği Arasında İlişki Olup Olmamasına İlişkin Bulgular

3.4.1. Çocuklukta Algılanan ebeveynlik Biçimi “Reddedicilik” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği, İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçeği

Tablo 8. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi "Reddedicilik" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Puanları Arasındaki Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	r	p
"Reddedicilik-Anne"			
"Çıkış"	419	.185	.000*
"Bağlılık"	419	.102	.037***
"Konuşma"	419	-.056	.257
"Yokmuş Gibi Davranma"	419	.211	.000*
İlişkiye İleri Derecede Odaklanma	419	.071	.144
Affedicilik	419	.222	.000*
"Reddedicilik-Baba"			
"Çıkış"	419	1	.000*
"Bağlılık"	419	.123	.012***
"Konuşma"	419	-.078	.112
"Yokmuş Gibi Davranma"	419	.255	.000*
İlişkiye İleri Derecede Odaklanma	419	.129	.008**
Affedicilik	419	.254	.000*
"Reddedicilik-Toplam"			
"Çıkış"	419	.214	.000*
"Bağlılık"	419	.123	.012***
"Konuşma"	419	-.073	.135
"Yokmuş Gibi Davranma"	419	.256	.000*
İlişkiye İleri Derecede Odaklanma	419	.110	.024***
Affedicilik	419	.261	.000**

* $p < .001$ ** $p < .01$ *** $p < .05$

Tablo 8’de görüldüğü gibi, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Anne Reddediciliği" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan "Çıkış", "Bağlılık" ve "Yokmuş gibi davranma" arasında sırasıyla; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r=.185, p<.001$); ($r=.102, p<.05$), ($r=.211, p<.001$) tespit edilmiştir ek olarak Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Anne Reddediciliği" ile Affedicilik Ölçeği arasında; yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=.222, p<.001$). Buna göre Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin " Anne Reddediciliği" arttıkça İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan "Çıkış", "Bağlılık", "Yokmuş gibi davranma" tepkilerinin ve Affediciliğin de arttığı bulunmuştur. Ek olarak, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Anne Reddediciliği" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri "Konuşma" tepkisi alt boyutu ($r=-.056, p>.05$); ve İlişkiye ileri derecede odaklanma ($r=.071, p>.05$); arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Baba Reddediciliği" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan "Çıkış", "Bağlılık" ve "Yokmuş gibi davranma" arasında sırasıyla; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=.123, p<.05$), ($r=.255, p<.001$); Affedicilik Ölçeği ve İlişkiye ileri derecede odaklanma arasında; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r=.254, p<.001$; $r=.129, p<.01$). Buna göre Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin " Baba Reddediciliği" arttıkça İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan "Çıkış", "Bağlılık" ve "Yokmuş gibi davranma" tepkileri ve Affedicilik ile kişinin romantik İlişkiye ileri derecede odaklanması artmaktadır. Ek olarak, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin

"Baba Reddediciliği" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin "Konuşma" tepkileri alt boyutları arasında ise anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($r = -.078, p < .05$).

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Toplam Form Reddediciliği" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan "Çıkış", "Bağlılık" ve "Yokmuş gibi davranma" arasında sırasıyla; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = .214, p < .001$); ($r = .123, p < .05$), ($r = .256, p < .001$); Affedicilik Ölçeği ve İlişkiye İleri Derecede Odaklanma arasında; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki görülmektedir ($r = .261, p < .001$; $.110, p < .05$). Buna göre Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Toplam Form Reddediciliği" arttıkça İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan "Çıkış", "Bağlılık" ve "Yokmuş gibi davranma" tepkileri ve Affedicilik ile kişinin romantik ilişkiye İleri Derecede Odaklanması artmaktadır. Ek olarak, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Toplam Form Reddediciliği" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin "Konuşma" tepkileri alt boyutları arasında ise anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($r = -.073, p > .05$).

3.4.2. Çocuklukta Algılanan ebeveynlik Biçimi “Aşırı Koruyuculuk” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği, İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Ölçeği

Tablo 9. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi "Aşırı Koruyuculuk" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	r	p
"Aşırı Koruyuculuk-Anne"			
“Çıkış”	419	.062	.208
“Bağlılık”	419	.074	.128
“Konuşma”	419	.059	.230
"Yokmuş Gibi Davranma"	419	.170	.000*
İlişkiye İleri Derecede Odaklanma	419	.102	.037***
Affedicilik	419	.151	.002**
"Aşırı Koruyuculuk-Baba"			
"Çıkış"	419	.128	.009**
“Bağlılık”	419	.086	.078
“Konuşma”	419	.034	.487
"Yokmuş Gibi Davranma"	419	.180	.000*
İlişkiye İleri Derecede Odaklanma	419	.124	.011***
Affedicilik	419	.108	.027***
"Aşırı Koruyuculuk-Toplam"			
"Çıkış"	419	.102	.038***
“Bağlılık”	419	.086	.079
“Konuşma”	419	.050	.312
"Yokmuş Gibi Davranma"	419	.187	.000*
İlişkiye İleri Derecede Odaklanma	419	.121	.013***
Affedicilik	419	.139	.004**

*p< .001 **p<.01 ***p<.05

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Anne Aşırı Koruyuculuğu" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan “Yokmuş gibi davranma” arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=.170$, $p<.001$); İlişkiye İleri Derecede Odaklanma arasında; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=.102$, $p<.05$); Affedicilik arasında da; düşük düzeyde pozitif yönde

anlamli bir iliŒki olduğu ($r=.151, p< .01$); tespit edilmiŒtir. Buna göre, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Anne AŒırı Koruyuculuğu" arttığa İkili İliŒkilerde ÇatıŒma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan YokmuŒ gibi davranma" tepkilerinin, İliŒkiye ileri derecede odaklanmanın ve Affediciliğin arttığı bulunmuŒtur. Ek olarak, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "" Anne AŒırı Koruyuculuğu" ile İkili İliŒkilerde ÇatıŒma Çözme Tepkileri Ölçeğinin "ÇıkıŒ, "Bağlılık" ve "KonuŒma" tepkilerinin arasında anlamli bir iliŒki tespit edilmemiŒtir ($r=.062, p>.05$); ($r=.074, p>.05$); ($r=.059, p>.05$).

Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Baba AŒırı Koruyuculuğu" ile İkili İliŒkilerde ÇatıŒma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan "ÇıkıŒ" ve "YokmuŒ gibi davranma tepkisi arasında sırasıyla; dŒk düzeyde pozitif yönde anlamli bir iliŒki olduğu tespit edilmiŒtir ($r=.128, p>.01$); ($r=.180, p>.001$). Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Baba AŒırı Koruyuculuğu" ile İliŒkiye İleri Derecede Odaklanma arasında; dŒk düzeyde pozitif yönde anlamli bir iliŒki olduğu ($r=.124, p<.05$); Affedicilik arasında da; dŒk düzeyde pozitif yönde anlamli bir iliŒki olduğu ($r=.108, p<.05$); tespit edilmiŒtir. Buna göre, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Baba AŒırı Koruyuculuğu" arttığa İkili İliŒkilerde ÇatıŒma Çözme Tepkileri Ölçeğinin "ÇıkıŒ", "YokmuŒ gibi davranma" tepkisinin, İliŒkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affediciliğin arttığı bulunmuŒtur. Ek olarak, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Baba AŒırı Koruyuculuğu" ile İkili İliŒkilerde ÇatıŒma Çözme Tepkileri Ölçeğinin "Bağlılık" ve "KonuŒma tepkileri arasında anlamli bir iliŒki tespit edilmemiŒtir ($r=.086, p>.05$); ($r=.034, p>.05$).

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Toplam AŒırı Koruyuculuğu" ile İkili İliŒkilerde ÇatıŒma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan

“Çıkış” ve “Yokmuş gibi davranma tepkisi arasında sırasıyla; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=.102$, $p<.05$) ;($r=.187$, $p<.001$) tespit edilmiştir. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Toplam Aşırı Koruyuculuğu" ile İlişkiye İleri Derecede Odaklanma arasında; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=.121$, $p<.05$); Affedicilik arasında da; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=.139$, $p<.01$); tespit edilmiştir. Buna göre, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Toplam Aşırı Koruyuculuğu" arttıkça İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin “Çıkış”, “Yokmuş gibi davranma” tepkisi, İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik artmaktadır. Ek olarak, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Baba Aşırı Koruyuculuğu" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin “Bağlılık” ve “Konuşma” tepkileri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($r=.086$, $p>.05$) ;($r= .050$, $p>.05$).

3.4.3 Çocuklukta Algılanan ebeveynlik Biçimi “Duygusal Sıcaklık” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği, İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik

Tablo 10. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi "Duygusal sıcaklık" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeği- İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affedicilik Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	r	p
"Duygusal sıcaklık-Anne"			
"Çıkış"	419	.120	.014***
"Bağlılık"	419	-.025	.604
"Konuşma"	419	-.217	.000*
"Yokmuş Gibi Davranma"	419	.211	.000*
İlişkiye İleri Derecede Odaklanma	419	.007	.881
Affedicilik	419	-.084	.086
"Duygusal sıcaklık-Baba"			
"Çıkış"	419	-.058	.239
"Bağlılık"	419	-.056	.249
"Konuşma"	419	-.167	.001**
"Yokmuş Gibi Davranma"	419	.116	.018***
İlişkiye İleri Derecede Odaklanma	419	-.019	.691
Affedicilik	419	-.101	.039***
"Duygusal sıcaklık-Toplam"			
"Çıkış"	419	-.095	.052
"Bağlılık"	419	-.045	.357
"Konuşma"	419	-.207	.000*
"Yokmuş Gibi Davranma"	419	.175	.000*
İlişkiye İleri Derecede Odaklanma	419	-.007	.884
Affedicilik	419	-.101	.000*

*p<.001 **p<.01 ***p<.05

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Anne Duygusal sıcaklığı" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan "Çıkış", ve "Yokmuş gibi davranma" arasında sırasıyla; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir

ilişki olduğu ($r=.120$, $p<.05$) ve ($r=.211$, $p<.001$) tespit edilmiştir. Ancak İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin “Konuşma” tepkisi ile; düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r= -.217$, $p<.001$) tespit edilmiştir. Buna göre, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Anne Duygusal sıcaklığı" arttıkça İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan “Çıkış” ve Yokmuş gibi davranma” tepkilerinin de artarken “Konuşma” tepkisi azalmaktadır. Ek olarak, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin " Anne Duygusal sıcaklığı" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin “Bağlılık” tepkisi, İlişkiye ileri derecede odaklanma ve Affedicilik arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($r= -.025$, $p>.05$) ; ($r=.007$, $p>.05$) ; ($r= -.084$, $p>.05$)

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Baba Duygusal sıcaklığı" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan “Yokmuş gibi davranma tepkisi arasında; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=.116$, $p<.05$) tespit edilmiştir. Ancak “Konuşma” tepkisi ve Affedicilik arasında sırasıyla; düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r= -.167$, $p<.01$); ($r= -.101$, $p<.05$) tespit edilmiştir. Buna göre, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Baba Duygusal sıcaklığı" arttıkça İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin “Yokmuş gibi davranma” tepkisinin de arttığı bulunmuştur ancak İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin “Konuşma” tepkisi ve Affedicilik azalmaktadır. Ek olarak, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Baba Duygusal sıcaklığı" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin “Çıkış” ve “Bağlılık” tepkisi alt boyutu, İlişkiye ileri derecede odaklanma arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($r= -.058$, $p>.05$); ($r= -.056$, $p>.05$) ve ($r= -.019$, $p>.05$).

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Toplam Duygusal sıcaklığı" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin alt boyutu olan "Yokmuş gibi davranma tepkisi arasında; düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r=.175$, $p<.001$) tespit edilmiştir. Ancak Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Toplam Duygusal sıcaklığı" ile "Konuşma" tepkisi ve Affedicilik arasında sırasıyla; düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r= -.207$, $p<.001$); ($r= -.101$, $p<.001$); tespit edilmiştir. Buna göre, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Toplam Duygusal sıcaklığı" arttıkça İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin "Yokmuş gibi davranma" tepkisi de artmaktadır. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Toplam Duygusal sıcaklığı" arttıkça İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin "Konuşma" tepkisi ve Affediciliği azalmaktadır. Ek olarak, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Ölçeğinin "Toplam Duygusal sıcaklığı" ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri Ölçeğinin "Çıkış" ve "Bağlılık" tepkisi alt boyutu, İlişkiye ileri derecede odaklanma arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($r= -.095$, $p>.05$); ($r= -.045$, $p>.05$).

IV. BÖLÜM

YORUM

Bu bölüm, araştırma sonuçlarının alt amaçlar doğrultusunda elde edilen bulgular ile yorumlanmasını içermektedir

4.1. Katılımcıların, ebeveynlerine duygusal erişilebilirlik ve çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi puanlarının: cinsiyet açısından farklılaşp farklılaşmadığına İlişkin Bulguların Yorumu

Çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi, yetişkin bireyin çocukluğundaki anne ve babasının ebeveynlik biçimine yönelik algısını ölçmeyi hedeflerken ebeveyne duygusal erişilebilirlik ise yetişkin bireyin şimdiki yaşında anne ve babasının duygusal erişilebilirliğini ölçmektedir. Bu çalışma sonucunda; Katılımcıların Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik puanları ve Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Literatürde hem kız hem de erkek çocuğun cinsel kimlik gelişiminde anne ve baba rolünün önemine vurgu yapılmaktadır ancak anneye nazaran baba ile kurulan ilişkinin daha fazla önem kazanmaktadır (Lamb,1977; Basow,1992). Çocukluk çağında baba ile yakın ve pozitif ilişkinin ergenlikte kız ve erkek çocukları fark etmeksizin eğitim düzeyleri, iş hayatları, psiko-sosyal ve yakın ilişkilerdeki uyumda pozitif etkisi olduğu bildirilmiştir (Amato 1994). Baba-kız ilişkisinde sağlıklı bir şekilde kurulmuş olan bağ, kızlarının gelecekte bir erkekle uyumlu birliktelik sağlaması için temel oluşturmaktadır. Bir kızın babasına dair izlenimleri bir dişi olarak kendisini, eş ve baba olarak erkekleri ve kadın-erkek ilişkilerini anlamlandırmasını belirler. Kızlar babalarını gözlemleyerek,

erkeklere nasıl davranmaları gerektiğini, nasıl yaklaşımları gerektiğini ve erkeklerin de kendilerine nasıl karşılık vereceklerini öğrenirler (Heinowitz, 1998).

Duygusal erişilebilirlik literatürde yeni yaygınlaşmaya başlayan bir kavram olduğu için, çocuk bakışından ebeveyne duygusal erişilebilirliği değerlendiren çalışmalar henüz bulunmamaktadır. Bu çalışmada çocuk ruh sağlığı açısından bu perspektif incelenmek istenmiştir. Perspektifin yansımada ise çocuğun ebeveynine ulaşabilmesi için ebeveynin kendini hazırlaması ve bakım ve bağlanma kriterlerini karşılayabilecek düzeyde yeterli olmaya çaba sarf etmesi bulunabilir. Bu bakış açısında; ebeveynliğin cinsiyeti yoktur.

Çok sayıda araştırma göstermiştir ki istekli babalar da bebeğin davranışlarına karşı anneler gibi duyarlı olabilmektedir. Ebeveyn olmanın cinsiyetle alakası olmadığını belirten Heinowitz (1998) sevgi ve anlayış göstermenin önemine vurgu yapmaktadır ancak ebeveyn olmayı kabullenme, bağlılık hissetmenin ilişki kurmanın temelini oluşturduğundan bahsetmektedir. Elbette çocuğun fiziksel ve psikolojik gelişiminde ebeveynlerinin cinsiyetinin öneminin olmadığını vurgu yapan araştırmacılar olduğu gibi; çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimleri açısından yalnızca fiziksel varlığın değil, ebeveynlerin duygusal anlamda erişilebilir olmasının da bebeğin kendilik ve duygusal ifadesine katkıda bulunduğu söylenmektedir (Sorce ve Emde, 1981; akt. Biringen, 2000).

Kadının anneliği benimseyebileceği “duygusal olgunluk” ve “ebeveynlik bilinci” ne sahip olması gerekir. Ek olarak anne olabilmek “anneliğe hazır olmak”, “annelik olgunluğuna sahip olmak” gerekir (Yavuzer,2016). Tam da bu noktada; Stern ve ark. (2016) ise annelik kavramını, bebeğin fiziksel olarak doğması gibi annenin de psikolojik olarak doğması gerektiği şeklinde tanımlamışlardır. Anne olmanın zihinsel çalışması tamamlandığında artık hayatlarının geri kalanı ile bu yeni kimliği (anne olmak)

bütünleştirmişlerdir (Stern ve ark, 2016; çvr: Aydoğdu). Bu bahsedilen evrelerin herhangi birinde aksaklık olması durumunda kadın, annelik kavramına dair olumlu düşünce ve davranışlar geliştirmeyecek ve çocuğuna karşı olumlu aktarımları olmayacaktır. Bu bilgi ışığında; anne olmaya hazır olmak, ebeveyn olma olgunluğuna sahip, psikolojik olarak da kadının kendi anneliğini de doğurmuş olması, yetişkin bireyin annesine çocuklukta ebeveynlik biçimi algısında reddedicilik olmayacağı için yetişkin bireyin duygusal olarak erişebileceği bir nesne olabilecektir. Tüm bunlara ek olarak; baba olmak ise kadının anne olmak için yaşadığı süreçten çok farklı gelişmektedir. Çünkü fiziksel bir değişim söz konusu olmamakla birlikte bebek ile aynı kan dolaşımını, besini ve bedeni paylaşmamaktadır. Ancak erkeğin baba olmayı istemeyi tıpkı kadının da anne olmayı istemesi gibi önemlidir.

Kadının, hamileliği esnasında beyin aktivitelerine ve hormonal durumlarına bakıldığına dair çok fazla çalışma olmasına karşın, erkeklerin baba olmalarından sonra beyin aktivitelerine ve hormonal durumlarına bakan çalışması oldukça azdır. Örneğin Storey ve ark. (2000) yaptıkları çalışmada elde edilen bulgular dikkat çekicidir. Gözlem odasına alınan çocukları, dışarıdan gözlemleyen babalar; çocuklarının sıkıntı içinde olduğunu (ağladıkları, düştükleri, tedirgin oldukları vb.) gören babaların testosteron seviyelerinde düşüş, prolaktin hormonlarında ise artış olduğu bulmuşlardır. Ek olarak babaların da korumacı davranışlarının annelerin reflektif davranışları gibi olduğu görülmüştür. Başka bir çalışmada da baba ile bebek arasında genetik yakınlık ne kadar fazla ve babanın prefrontal korteksi ne kadar büyükse babalık davranışının da arttığı raporlanmıştır (Nunes ve ark, 2001).

Araştırma sonucunda elde edilen bulgu ışığında, çocuğun cinsiyetinin, duygusal erişilebilirlik ve çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi için önemli bir değişken olmadığı söylenebilir.

4.2. Duygusal Erişilebilirlik ile Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçiminin Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesine İlişkin Bulguların Yorumu

Anne ve Baba Duygusal Erişilebilirliği ile Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi “Reddedicilik”; “Aşırı koruyuculuk” ve “Duygusal sıcaklık” Anne, Baba ve Toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Başka bir deyişle, Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi “Reddedicilik”; “Aşırı koruyuculuk” Anne Form, Baba Form ve Toplam Form puanları arttıkça Anne ve Baba Duygusal Erişilebilirliği azalmaktadır. Ancak “Duygusal sıcaklık” Anne Formu, Baba Formu ve Toplam Form puanlarının artması durumunda Anne ve Baba Duygusal Erişilebilirliğinin de arttığı bulunmuştur.

Duygusal erişilebilirlik ve çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi literatürde yeni çalışılmaya başlanmış kavramlardır.

Literatürde, çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi ölçeğine neredeyse karşılık gelen ölçek Rohner tarafından (1980) geliştirilen, ebeveyn kabul-red kuramı (EKAR) dır. Tüm dünya literatüründe ebeveyn kabul ve reddinin temel nedenlerini; çocuğun davranışsal, bilişsel ve duygusal gelişimi üzerindeki etkilerini açıklamaya ve yordamaya çalışan kanıt temelli gelişim kuramı olarak tanımlanmıştır.

Çocuklukta algılanan ebeveynlik biçiminin alt boyutu olan “reddedicilik”, “duygusal sıcaklık” kavramlarına karşılık geldiği düşünülen kavramlar, EKAR kuramında; Sıcaklık boyutudur. Olumsuz ucunda ise bu duygu ve davranışların olmadığı

veya belirgin bir şekilde esirgendiği, bunun yanı sıra, çocuğu inciten çeşitli fiziksel veya psikolojik davranış ve duyguların sergilendiği reddetme yer almaktadır (Rohner, 1986).

Çocuklukta algılanan ebeveynlik biçiminin alt boyutu olan “aşırı koruyuculuk” kavramına karşılık geldiği düşünülen EKAR kuramında; kontrol ile ebeveynin çocuğun davranışlarını ne derece sınırlandırdığı veya kısıtladığı anlaşılmaktadır. Çocuklarının davranışlarını nadiren kontrol eden anne babalar kuramda izin verici (düşük düzeyde kontrollü) olarak; çocuklarının davranışlarını an ve an kontrol eden anne babalar ise kısıtlayıcı (yüksek düzeyde kontrollü) olarak tanımlanırlar. Aşırı kontrolcü, aşırı koruyucu ebeveynler; çocuklarının davranışlarını her an takip eder ve böylece çocuğun ebeveyni olmadan belli becerileri edinmesini ve özerklik kazanmasını kısıtlanırlar.

Araştırma sonucunda elde edilen anne ve baba duygusal erişilebilirliği ile ilgili sonuçlar Winnicott’ın çocuğun, bütünleşmiş şekilde kendini algılaması ve kendilik duygusunu geliştirebilmesinde annenin bebeğe sağladığı kucaklayıcı ortamın belirleyici olduğunu akla getirmektedir (Yavuzer, 2016). Bebeğin ilk yılında en önemli kişinin anne olduğuna dair literatürde bilginin fazlalığının yanı sıra babanın çocuk için önemli olduğuna dair birçok çalışma olmasına rağmen, nasıl ve hangi mekanizma ile önemli olduğuna dair teorik modellemeler anneler ile ilgili yapılan çalışmalarla kıyaslanınca oldukça azdır (Pleck, 2007). Pleck’in 2007 yılında yaptığı çalışma sonunda varılan sonuç; annenin varlığının önemi kadar babanın da önemli olduğudur. Çocuk ile bağ kurma denilince akla anne gelmesine karşın bu durum son yıllarda değişmeye başlamıştır ve çocukluk çağında baba ile yakın ve pozitif ilişkinin ergenlikte kız ve erkek çocukları fark etmeksizin eğitim düzeyleri, iş hayatları, psikososyal ve yakın ilişkilerdeki uyumda pozitif etkisi olduğunu bildirilmiştir (Amato 1994). Bir kızın babasına dair izlenimleri bir dişi olarak kendisini, eş ve baba olarak erkekleri ve kadın-erkek ilişkilerini

anlamlandırmasını belirler. Kızlar babalarını gözlemleyerek, erkeklere nasıl davranmaları gerektiğini, nasıl yaklaşmaları gerektiğini ve erkeklerin de kendilerine nasıl karşılık vereceklerini öğrenirler (Heinowitz, 1998).

Annelerle karşılaştırıldığında, baba-kız ilişkisinin kalitesi kızın romantik ilişkilerinin kalitesi ile daha fazla ilişkilendirilmiştir (Danes, Frieman, & Kitzmann, 2006; Scharf & Mayseless, 2008).

Hayatlarından mutlu olan üniversite öğrencileri ile daha az memnun olan üniversite öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada; babalarıyla yakın ilişki noktasında uzak olan öğrencilerin, benlik saygılarının düşük olduğu tespit edilmiştir (Allgood, Beckett, & Peterson, 2012). Literatür gözden geçirildiğinde depresyon tanısı almış kişilerin; babası ile arasındaki ilişkinin öneminin, annesiyle olan ilişkisine göre daha yakından ilişkili olduğu bulunmuştur (Videon, 2005). Bu bilgilerden yola çıkarak çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi alt boyutlarından “baba reddediciliğinin” ve “baba duygusal sıcaklığının” anne reddediciliğine, anne duygusal sıcaklığına göre anlamlılığının daha yüksek bulunmuş olması da babalık kavramına önemine vurgu yapılması açısından desteklenmektedir.

Çocuklukta ebeveyn ile kurulan ilişkinin yetişkinlikteki ilişkinin de belirleyicisi olduğu düşünülebilir.

4.3. Duygusal erişilebilirlik ile ikili ilişkilerde çatışma çözme tepkileri, ilişkiye ileri derecede odaklanma ve affediciliğe İlişkin Bulguların Yorumu

Anne ve Baba Duygusal Erişilebilirliği azaldıkça Çatışma Çözme Tepkilerinden olumsuz tepkilerin (“Bağlılık” ve “Yokmuş Gibi Davranma”) arttığı ancak olumlu çatışma çözme tepkilerinden “Konuşma” tepkisinin azaldığı bulunmuştur.

Literatürde etkileşim içerisinde bulunan bireylerin birbirlerine duygularını ifade etmesi ve bireyin diğerinin ya da diğerlerinin duygularına yanıt vermesi (Emde ve Easterbrooks, 1985; akt., Biringen, 2000) olarak tanımlanan duygusal erişilebilirliğin ikili ilişkilerde iletişim ve bağ kurma süreçlerine yansıyabileceği düşünülmüştür. Ebeveyne olan duygusal erişilebilirlik, çocuk için ebeveynin duygusal olarak ‘orada olması’ anlamına geldiği gibi ilişki kurma örüntülerinde güvenlik temelini oluşturmaktadır (Emde ve Easterbrooks, 1985; akt., Biringen, 2000). İlk kurulan ilişkide öğrenilen iletişim ve bağ kurma sürecinin de ikili ilişkilere etkisi bilinmektedir (Bowlby, 1980; akt. Deniz, 2006). Bu nedenle, kavramın çatışma çözme tepkileri, ilişkiye ileri derecede odaklanma ve affedicilikle ilişkisi incelenmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen bir diğer bulgu ise, kişinin annesi ve babası duygusal erişilebilirliği azaldıkça affedicilik artmaktadır.

Rohner’a (2000) göre ebeveynlerin sıcaklığı ve şefkati, girici bir anne-baba kontrolü ile yan yana geldiğinde, bağımlılık meylinde aşırı bir yükselme meydana gelir. Bu immatür bağımlılığa yol açan ebeveynliğe Rohner boğucu sevgi demiştir. Bu duruma maruz kalan çocuk bebekleştirilmektedir ve bu şefkatli denetimle boğulur (Rohner, 2000). Ancak tam tersinin söz konusu olduğu durumlar da ise yani kişi aşırı kontrolden uzak, az kontrol, uzak bir duygusal bağ ile yan yana geldiğince ise yakınlık ihtiyacı sebebi ile ilişkiyi sürdürmek için hızlı affetme/ erken affetme ya da özveri göstermede isteklilik kavramları ilişkiyi sonlandırmamak adına birey tarafından kullanıldığı düşünülmektedir. Çünkü ikili ilişkilerde çatışma çözme tepkileri ölçeğinin alt boyutları olan “bağlılık ve yokmuş gibi davranma” (olumsuz) tepkileri, ilişkide erken (zamansız), Erken (zamansız) affetme, aşırı affetme ya da Özveri göstermede isteklilik kavramlarına atıf yapmaktadır (Akhtar, 2009; Rusbult ve ark., 2003). Özveri göstermede isteklilik kavramı ilişkiyi

sürdürmek için kullanılan bir kavramdır. Rusbult ve ark. (2003) tarafından özveri göstermede isteklilik; bireyin eşinin ve ilişkisinin iyilik halini geliştirebilmek amacıyla kendi kişisel ilgileri ve isteklerinden vazgeçme/cayma olarak tanımlanmaktadır. Özveri göstermede isteklilik ile ilişki bağlanımı aralarında olumlu ilişki olduğu tespit edilen çalışma sayısı oldukça fazladır (Rusbult ve Buunk, 1993; Agnew ve ark., 1997).

Affetmenin; aile, arkadaş ve romantik ilişkiler gibi kişilerarası ilişkilerin kalitesini arttırdığını ve bireyin psikolojik ve bedensel iyilik halinde olumlu etkiye sebep olduğunu göstermektedir (McCullough ve Witvliet, 2002). Bugay ve Demir'in (2010) araştırmalarında hatanın büyüklüğü, hatanın yol açtığı sonuçlar ve hatayı kimin yaptığına verilen önem arttıkça başkasını affetmenin azaldığı sonucuna varılmıştır. Bu araştırmada aynı zamanda hatadaki sorumluluk payının büyüklüğünün ve mağdurdan özür dilenmesinin affetmeyi yordadığı görülmektedir.

Affetme olgusu, duygusal ilişkiler bağlamında yaşanabilecek çatışmalarla nasıl başa çıkılacağı noktasında bizlere ipucu veren önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Taysi, 2010). Benzer şekilde Fincham ve Beach (2002) de affetmenin evlilikte kadın-erkek arasında yaşanabilecek psikolojik şiddeti ve de karı-koca arasındaki iletişim şeklinin anlaşılmasını sağlayan bir kavram olduğunu belirtmektedir. Affetme kavramı, ikili ilişkilerde de çatışmalarla başa çıkabilme noktasında önemli görülmektedir. Affetmeyle birlikte çiftler arasındaki olumsuz duygular ortadan kalkmakta ya da en aza inmektedir (Fincham ve Beach, 2002).

Kişinin yakın ilişkilerindeki yaşantılarında sadece anne ile kurulan duygusal bağın öneminden bahsetmek oldukça eksik kalmaktadır çünkü araştırma sonucunda elde edilen sonuçlarda da görüldüğü gibi kişinin, babasına olan duygusal erişilebilirliği de büyük önem taşımaktadır. Nitekim Baba ile yakın ilişki içinde olan çocukların benlik

saygılarının daha yüksek, okulda daha uyumlu, daha az antisosyal davranış(lar) sergiledikleri bulunmuştur (Flouri ve Buchanan, 2003).

Güven duygusundan uzak kalan, yetersiz ilgi ve ilişki içinde büyüyen çocukların, gelecek hayattaki yaşantılarında ilişki ihtiyacı sebebi ile mevcut ilişkilerinde ilişki sonlandırmamak adına olumsuz çatışma tepkileri edinilebilecekleri düşünülerek yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında yetişkin bireyin çocuklukta algıladığı ve yetişkin iken ebeveynine duygusal olarak erişebiliyor olmasının önemine dikkat çekmektedir.

İki nesil üzerinde genç yetişkin bir çocuğa yönelik bir çalışmada, anneler ve çocuklar arasındaki bağlar genellikle zamanla güçlenirken, babalarla olan bağları güçlendirilmemiştir (Bengston & Roberts, 2002). Tam da bu noktadan hareketle ebeveyn ile çocuk ve yetişkin-çocuk ilişkisinde babalık kavramının, annelik kavramı gibi detaylıca çalışmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

4.4. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkileri, İlişkiye İleri Derecede Odaklanma ve Affediciliğe İlişkin Bulguların Yorumu

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Anne Formu “Reddedicilik” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Çıkış”, “Bağlılık” ve “Yokmuş gibi davranma”; Affedicilik puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Araştırma sonucuna bağlı olarak reddedici annelik ile ilgili literatürde; Cori (2017) on temel iyi anne mesajını şöyle sıralamıştır: “Burada olduğun için mutluyum”, “Seni görüyorum”, “Benim için özelsin”, “Sana saygı duyuyorum”, “Seni seviyorum”, “Buradayım. Sana zaman ayırırım”, “Seni korurum”, “Bende huzur bulabilirsin”,

“Senden hoşlanıyorum. Benim içimi aydınlatıyorsun” ve “İhtiyaçların benim için önemli. Benden yardım isteyebilirsin” ve bu mesajların aksini çocuklarına ileten annelerin, çocuklarını reddettiğini, duygusal bağ kurmakta zorlandıklarına vurgu yapmaktadır.

Çocuğuyla sağlık ve mutlu bir ilişki kuran ve ilişki kurmaya istekli annelerin çocukları; yaşama dair olumlu bakış açısına sahip, iletişim kurabilme, arkadaş edinme ve sürdürme, başkalarının duygularına ve ihtiyaçlarına duyarlı bireyler olmayı öğrenirler. Ancak doğumu travmatik bir deneyim olarak yaşayan ya da doğum sonrası depresyona giren annelerin çocuklarını bu yaşadıkları olumsuz yaşantıdan sorumlu tutabileceği gibi reddedici/ bir tutumda sergilemeleri nedeni ile çocuklukta depresyon, uyku bozuklukları görülebildiği gibi yetişkinlikte de ilişkilerini başlatma, sürdürme gibi uyum problemleri yaşamaktadırlar (Solmuş, 2012).

EKAR kuramına göre ebeveyn tarafından reddedilme, reddedilen bireylerin öz saygılarında bozulma meydana getirmektedir. Çünkü özellikle çocuklar kendilerini, ebeveynlerinin ya da kendileri için önemli olan diğer kişilerin onları gördüklerini düşündükleri biçimde görme eğilimindedirler. Dolayısıyla ebeveynlerinin kendisini sevmediğini düşünen çocuklar, kendilerinin ebeveynleri ve diğerleri tarafından sevilmez olduğunu düşünmektedirler (Rohner ve Brothers, 1999; Rohner ve ark., 2005).

Anne-baba tutumlarının, psikolojik uyumu etkilediği; evlilik çatışması ile babanın reddetme düzeyi arasında ilişki bulunmuştur (Ashaboğlu, 2005). Algılanan ebeveyn kabulünün, kadınların psikolojik uyumu ile ilişkisinin yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur (Rohner ve Khaleque, 2005).

Araştırma sonucunda elde edilen reddedicilik alt boyutu için diğer bir sonuç ise Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Baba Formu “Reddedicilik” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme de “Çıkış”, “Bağlılık” ve “Yokmuş gibi davranma” tepkileri arttıdır.

Çocuklukta duygusal güvenliğe, rahatlığa sahip olanların yetişkinlikte bağlandıkları (yakın ilişki içinde oldukları) kişilerle ile olumlu ilişkiler kurabildikleri bulunmuştur (Önder ve Gülay, 2007). Ek olarak Önder ve Gülay'a göre kişi çocukluğunda reddedildiğinde, bağlandığı kişiden olumlu tepkiler alabilmek için daha fazla çaba göstermektedir. Burada bahsedilen “fazla çaba göstermek” kavramı ile mevcut araştırma sonucunda örtüştüğü düşülen “Bağlılık”, “Yokmuş gibi davranma” ve affedicilik tepkileridir.

Çocuklukta bağlanma konusunda, bağımlı kişiler haline gelmiş kişilerin yakın ilişkilerinde olumlu tepki alabilmek için yoğun ve alışkanlık haline gelmiş istekler içinde olup çok çaba sarf ettikleri düşünülmektedir (Khaleque ve Rohner, 2002; Rohner, 2004).

2012’de Los Angeles’da düzenlenen 13. Ulusal Babalık ve Aile Konferansı’nda “babasız yetişen bireylerin, babası ile yetişen bireylerle kıyaslandığında intihar etme olasılıklarının 5 kat daha fazla, evden kaçma risklerinin 32 kat daha fazla ya da madde kötüye kullanım risklerinin 10 kat daha fazla olduğu bildirilmiştir (Karabekiroğlu, 2015). Burada bahsedilen intihar etme ve evden kaçma davranışlarının ikili ilişkilerde çatışma çözme tepkilerinden “çıkış” tepkisine, madde kötüye kullanma davranışının ise “yokmuş gibi davranma” tepkisine benzerliği göze çarpmaktadır. Çünkü “çıkış” tepkisi de tıpkı diğer tepkiler gibi yıkıcı ve etkin “yokmuş gibi davranma” tepkisi de yıkıcı ve edilgen bir davranış gerektirmektedir. Tıpkı reddedici anneliğin artışıyla olduğu gibi baba reddediciliğinin de artması durumunda, kişinin romantik ilişkisine odaklanması arttığı gibi affediciliği de artmaktadır. Ve reddedicilik alt boyutu altında son formda elde edilen bulgular; Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Toplam Form “Reddedicilik” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme de “Çıkış”, “Bağlılık” ve “Yokmuş gibi davranma” tepkileri artmaktadır. Ek olarak Baba Reddediciliği arttıkça kişinin romantik ilişkisine

odaklanması arttığı gibi affediciliği de artmaktadır.

Literatürde çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi kavramı olarak değil de bağlanmanın güvenli/güvensiz/kaçıncı/korkulu olmasına ilişkin romantik ilişkilerle yapılan çalışmalar bulunmaktadır; güvenli bağlanmanın uyumlu ve tatmin edici yakın ilişkiler ile, güvensiz bağlanmanın da ilişkilerde duygusal çekişme, çatışma ve çatışma tepkisi olarak da geri çekilme mekanizması ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Collins, Ford, Guichard ve Allard, 2006). Kaçıncı bağlanan kişilerin kişilerarası problemler karşısında etkili problem çözme davranışlarını gösteremedikleri; geri çekilme veya problemi görmezden gelme gibi tepkiler gösterdikleri tespit edilmiştir (Shi, 2003).

Baba reddedicilik biçimi puanları yüksek olan bireylerin ilişki ihtiyacı sebebi ile mevcut romantik ilişkisinde çatışma çözmesi gereken durumlar söz konusu olduğunda tepki olarak affediciliği kullandıkları düşünülmektedir. Bu çalışmada ilişkiye ileri derecede odaklanmanın baba duygusal erişilebilirliği ile negatif yönlü ilişki bulunması ise yine literatürün sıklıkla anneye vurgu yapmasına ters düşer niteliktedir.

Rohner ve arkadaşlarına (2012) göre reddedilmenin getirdiği ruhsal hasardan dolayı sevilmediklerini algılayan çocukların anne-babaları tarafından kabul edilmiş çocuklara göre strese karşı hoşgöruları daha düşüktür. Bunun bir sonucu olarak anne-babaları tarafından kabul edilmiş çocuklara göre duygusal açıdan daha az tutarlıdır. Diğer bir ifade ile bu çocuklar günlük hayattaki küçük stresler ile mücadele edemezler. Duygusal açıdan daha az tutarlı bireylerin affetme ya da çatışma çözme tepkilerinde “çıkış” tepkisini ya da “yokmuş gibi davranma” tepkisini seçmelerinin olağan olduğu düşünülmektedir. Duygusal açıdan tutarlı olmayan bu kişiler küçük engeller, zorluklar veya sorunlarla karşılaştıklarında bu duyguları deneyimlerler. Stres karşısında serinkanlılıklarını kolayca kaybedebilirler.

Çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi alt boyutu olan “Aşırı Koruyuculuk” kavramından bahsederken çocuklara sınır koyma kavramının önemine vurgu yapmanın doğru olacağı düşünülmektedir. Şöyle ki; Çocuklar yaşadıkları dünyanın kurallarını anlamak isterler. Sınırlar, tam da bu noktada dünyayı anlamak, keşfetmek, öğrenmek bakımından büyük önem taşımaktadır. Çocuklar, ebeveynlerinin kuralları ve beklentileri konusunda net, açık mesajlar almalıdırlar ki dünyayı keşfedebilsinler. Bunu başarmaları ebeveynlerin çocuklarına yaklaşımı ile ilgilidir. Nitekim sınırlar koyarak öğretme konusunda çocukların ebeveynlerine bağımlılık geliştirecek denli yakın ilişki içinde olmaları da engellenmiş olacaktır (Mackenzie, 2014).

Çocuklukta algılanan red kadar algılanan kontrolün kaygı belirtileri üzerindeki etkisini araştıran çalışmalar mevcuttur. Örneğin Bögels ve Melick (2004)’in çalışmalarında annenin aşırı kontrolü çocuğun kaygı düzeyi ile ilişkili bulunmuş iken, babanın tek başına kontrolü ilişkili bulunmamıştır. Ülkemizde de literatürle tutarlı olarak algılanan ebeveyn tutumları arasından algılanan ebeveyn reddi ve aşırı korumacı tutumun depresyon ve kaygı ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Anlı ve Karşlı, 2010). Alanyazında ebeveyn tutumları ile duygu düzenleme güçlükleri arasındaki ilişkiyi ortaya koyan araştırmalar saptanabildiği kadarıyla nadir çalışılmıştır. Bunlardan bazıları ebeveynlerin aşırı kontrolcü ve aşırı koruyucu davranmaları ile kişilerin işlevsel olmayan duygu düzenleme stratejileri kullanımı arasındaki ilişkiyi saptamışlardır (Bell ve Calkins, 2000). Ebeveynlerin çocuklarını destekledikleri, sözel olarak yönlendirdikleri, sıcaklık ve şefkat gösterdikleri durumlarda kişilerin problem çözme ve dikkatin dağıtılması gibi daha işlevsel duygu düzenleme stratejileri kullandıkları gözlemlenmiştir (Calkins ve ark., 1998). Algılanan ebeveyn tutumları konusunda ülkemizde yapılan çalışmada algılanan

ebeveyn reddi ve aşırı koruma davranışının duygu düzenleme konusunda yaşanan güçlüklerle ilişkili olduğunu göstermektedir (Sarıtaş ve Gençöz, 2012).

Aşırı koruyucu anne ebeveynlik biçiminin çocukluk döneminde ayrılma anksiyetesi ile ilişkili olduğu (Silove ve ark., 1995); Wood, 2006) buna ek olarak yetişkin ayrılma anksiyetesi ve yetişkinlik dönemi algılanan ebeveynlik biçimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma bulunmuştur (Manicavasagar ve ark., 1999). Bu tek çalışmada, elde edilen bulgular ise, algılanan aşırı koruyucu ve kuralcı ebeveynlik biçimleri ile anksiyete bozuklukları arasında ilişki olduğu görülmüştür.

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Anne Formu “Aşırı Koruyuculuk” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Yokmuş gibi davranma”; Affedicilik ve İlişkiye ileri derecede odaklanma puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, Anne Aşırı Koruyuculuğu arttıkça kişinin romantik ilişkisinde çatışma çözme tepkileri olarak “Yokmuş gibi davranma” tepkisi artmaktadır. Buna ek olarak Annenin Aşırı Koruyuculuğu arttıkça kişinin romantik ilişkisine odaklanması arttığı gibi affediciliği de artmaktadır. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Baba Formu “Aşırı Koruyuculuk” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Çıkış” ve “Yokmuş gibi davranma”; Affedicilik ve İlişkiye ileri derecede odaklanma puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, Babanın Aşırı Koruyuculuğu arttıkça kişinin romantik ilişkisinde çatışma çözme tepkileri olarak “Çıkış” ve “Yokmuş gibi davranma” tepkisi artmaktadır. Buna ek olarak Babanın Aşırı Koruyuculuğu arttıkça kişinin romantik ilişkisine odaklanması arttığı gibi affediciliği de artmaktadır. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Toplam Form “Aşırı Koruyuculuk” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Çıkış” ve “Yokmuş gibi davranma”; Affedicilik ve İlişkiye ileri derecede odaklanma puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, Toplam Form

Aşırı Koruyuculuğu arttıkça kişinin romantik ilişkisinde çatışma çözme tepkileri olarak “Çıkış” ve “Yokmuş gibi davranma” tepkisi artmaktadır. Buna ek olarak Toplam Form Aşırı Koruyuculuğu arttıkça kişinin romantik ilişkisine odaklanması arttığı gibi affediciliği de artmaktadır.

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Anne Formu “Duygusal Sıcaklık” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Çıkış”, “Konuşma” ve “Yokmuş gibi davranma” puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, Annenin Duygusal Sıcaklığı arttıkça kişinin romantik ilişkisinde çatışma çözme tepkileri olarak “Çıkış”, “Konuşma” ve “Yokmuş gibi davranma” tepkisi de artmaktadır. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Baba Formu “Duygusal Sıcaklık” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Konuşma” tepkisi, Affedicilik puanları ve İlişkiye ileri derecede odaklanma puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, Babanın Duygusal Sıcaklığı arttıkça kişinin romantik ilişkisine odaklanması artmaktadır ancak İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Konuşma” tepkisi ve Affedicilik puanları azalmaktadır. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Toplam Form Duygusal Sıcaklığı ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Yokmuş gibi davranma” tepkisi artarken “Konuşma” tepkisi azalmaktadır. Ek olarak kişinin Toplam Form Duygusal Sıcaklığı arttıkça romantik ilişkisinde Affediciliği de azalmaktadır.

Çocukluktan gelen bağlanma örüntülerinin yetişkin bireylerin yakın ilişkilerindeki davranışlarını, ilişki kalitesini, problem çözme davranışlarını yordayabildiği düşünülmektedir (Kirkpatrick ve Davis, 1994).

Bowlby’e (1980; akt. Deniz, 2006) göre, anne-baba ve çocuk arasındaki iletişimin doğası, yaşamı boyunca çocuk tarafından kurulacak olan sosyal ilişkilerin temelini oluşturmaktadır. Aile içerisinde kazanılan iletişim, etkileşim örüntüleri kişinin yetişkin

olduğu dönemlerde kurduğu ilişkilere de yansımaktadır. Bu bilgiden yola çıkarak, kişinin çocukluk döneminde benimsediği aile içi iletişim ve etkileşim örüntüleri yetişkinliğinde romantik ilişkisinde tekrarlamaktadır.

Araştırma sonucunda elde edilen bir diğer önemli sonuç ise; Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi “Duygusal sıcaklık” Anne Formu ve Toplam Form puanları arttıkça İkili İlişkilerde Çatışma Çözme “Yokmuş gibi davranma” tepkileri de artmaktadır. “Duygusal sıcaklık” Baba Formu ve Toplam Form puanları arttıkça İkili İlişkilerde Çatışma Çözme tepkilerinden “Konuşma” tepkisi azalırken Anne Formunda ise artmaktadır. “Duygusal sıcaklık” Baba Formu ve Toplam Form puanları arttıkça affedicilik azalmaktadır. Ve son olarak “Duygusal sıcaklık” Baba Form puanları arttıkça kişni romantik ilişkisine odaklanması da artmaktadır.

Çocuklukta algılanan anne- baba tutumu/biçimi ilgili yapılan alan çalışmalar; bağlanmada yüksek kaygı ve kaçınma ile kariyer gelişimi ve kendini gerçekleştirme potansiyeli arasında negatif (Otway ve Carnelley, 2013); bireysel gelişim, çevresel hakimiyet; yaşam amaçları ile negatif ilişki bulunmuştur (Erdem ve Kabasakal, 2015). Güvenli bağlanma ile arasında ilişki tespit edilen çalışmalar; özsaygı (Bringle ve Bagby, 1992; Feeney ve Noller, 1990; Mickelson ve ark., 1997); kariyer gelişimi (Vignoli ve ark., 2005). Ek olarak şema kuramına göre; algılanan ebeveynlik biçimlerinin bilişsel şemalar ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Soygüt ve Çakır, 2009; Young ve ark., 2003). Başka bir deyişle bazı algılanan ebeveynlik biçimleri (eleştirel, reddedici, aşırı koruyucu, ihmalkâr gibi) erken dönemde çocuğun gereksinimlerini karşılayamaması ile yetişkinlik döneminde birçok psikolojik problem için risk faktörü olarak düşünölmektedir (Koroğlu, 2005; Mobini ve ark., 2005; Özer, 2011; Milevsky ve ark., 2007; Wolfradt ve ark., 2003; Yiğit ve Erden, 2015). Yetişkin ayrılma anksiyetesini bireyin tehdit olarak algılamasının

bağlanma figüründen ayrılmasına ilişkin ve bu durum ile baş etme stratejisi olarak da ayrılma anksiyetesi yaşadığı düşünülmektedir (Batum-Panayırıcı, 2012). Bu noktadan hareketle yetişkin ayrılma anksiyetesinin; depresyon, uyum bozuklukları ve anksiyete ile birlikte görülmesinin yüksek olduğu ayrıcalık elde edilen bulgular arasındadır (Pini ve ark., 2010).

Literatürde çocuklukta algılanan ebeveynlik biçiminin yetişkin bireyin yaşantısındaki yansımalarını araştırmak amacıyla birçok çalışma bulunmaktadır ancak mevcut çalışma alanda yapılan ilk çalışma olma özelliğini taşımaktadır. Araştırma sonunda elde edilen bulgular ışığında, çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi ve ebeveyne duygusal olarak erişebiliyor olmanın insanın ilişki paternlerini şekillendirdiği düşünülmektedir.

Araştırma sonuçları dikkate alınarak literatürde sıklıkla çocuklukta algılanan ebeveynlik tutumunu kavramı yerine ebeveynlik biçiminin ve yeni çalışılmaya başlanmış bir diğer kavram olan yetişkin-çocuk için ebeveyne duygusal erişebilirliğin; yetişkin bireyin yaşantısındaki ilişkilerini anlamlandırmada öncelikli hale gelebileceği düşünülmektedir.

IV. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Katılımcıların Ebeveyne Duygusal Erişilebilirlik puanları ile Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

2. Anne ve Baba Duygusal Erişilebilirliği ile Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi “Reddedicilik”; “Aşırı koruyuculuk” ve “Duygusal sıcaklık” Anne, Baba ve Toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi “Reddedicilik”; “Aşırı koruyuculuk” Anne Form, Baba Form ve Toplam Form puanları arttıkça Anne ve Baba Duygusal Erişilebilirlik azalmaktadır. Ancak “Duygusal sıcaklık” Anne Formu, Baba Formu ve Toplam Form puanlarının artması durumunda Anne ve Baba Duygusal Erişilebilirliğinin de arttığı bulunmuştur.

3. Katılımcıların, annenin ve babanın duygusal erişilebilirliği azaldıkça affedicilik artmaktadır. Yine Anne ve Baba Duygusal Erişilebilirliği azaldıkça Çatışma Çözme Tepkilerinden olumsuz tepki (“Yokmuş Gibi Davranma”) ve (“Bağlılık”) tepkisinin arttığı ancak olumlu çatışma çözme tepkilerinden “Konuşma” tepkisinin azaldığı bulunmuştur.

4. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Anne Formu “Reddedicilik” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Çıkış”, “Bağlılık” ve “Yokmuş gibi davranma”; Affedicilik puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, Anne Reddediciliği arttıkça kişinin romantik ilişkisinde çatışma çözme tepkileri olarak “Çıkış”, “Bağlılık” ve “Yokmuş gibi davranma” tepkileride artmaktadır. Buna ek olarak Reddedici Annelik arttıkça kişinin romantik ilişkisinde affediciliği de artmaktadır.

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Baba Formu “Reddedicilik” ile

İkili İlişkilerde Çatışma Çözme de “Çıkış”, “Bağlılık” ve “Yokmuş gibi davranma” tepkileri artmaktadır. Ek olarak Baba Reddediciliği arttıkça kişinin romantik ilişkisine odaklanması arttığı gibi affediciliği de artmaktadır. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Toplam Form “Reddedicilik” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme de “Çıkış”, “Bağlılık” ve “Yokmuş gibi davranma” tepkileri artmaktadır.

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Anne Formu “Aşırı Koruyuculuk” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Yokmuş gibi davranma”; Affedicilik ve İlişkiye ileri derecede odaklanma puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, Anne Aşırı Koruyuculuğu arttıkça kişinin romantik ilişkisinde çatışma çözme tepkileri olarak “Yokmuş gibi davranma” tepkisi artmaktadır. Buna ek olarak Annenin Aşırı Koruyuculuğu arttıkça kişinin romantik ilişkisine odaklanması arttığı gibi affediciliği de artmaktadır.

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Baba Formu “Aşırı Koruyuculuk” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Çıkış” ve “Yokmuş gibi davranma”; Affedicilik ve İlişkiye ileri derecede odaklanma puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, Babanın Aşırı Koruyuculuğu arttıkça kişinin romantik ilişkisinde çatışma çözme tepkileri olarak “Çıkış” ve “Yokmuş gibi davranma” tepkisi artmaktadır. Buna ek olarak Babanın Aşırı Koruyuculuğu arttıkça kişinin romantik ilişkisine odaklanması arttığı gibi affediciliği de artmaktadır.

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Toplam Form “Aşırı Koruyuculuk” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Çıkış” ve “Yokmuş gibi davranma”; Affedicilik ve İlişkiye ileri derecede odaklanma puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, Toplam Form Aşırı Koruyuculuğu arttıkça kişinin romantik ilişkisinde çatışma çözme tepkileri olarak “Çıkış” ve “Yokmuş gibi davranma”

tepkisi artmaktadır. Buna ek olarak Toplam Form Aşırı Koruyuculuğu arttıkça kişinin romantik ilişkisine odaklanması arttığı gibi affediciliği de artmaktadır.

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Anne Formu “Duygusal Sıcaklık” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Çıkış”, “Konuşma” ve “Yokmuş gibi davranma” puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, Annenin Duygusal Sıcaklığı arttıkça kişinin romantik ilişkisinde çatışma çözme tepkileri olarak “Çıkış”, “Konuşma” ve “Yokmuş gibi davranma” tepkisi de artmaktadır. Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Baba Formu “Duygusal Sıcaklık” ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Konuşma” tepkisi, Affedicilik puanları ve İlişkiye ileri derecede odaklanma puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, Babanın Duygusal Sıcaklığı arttıkça kişinin romantik ilişkisine odaklanması artmaktadır. Ancak İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Konuşma” tepkisi ve Affedicilik puanları azalmaktadır.

Çocuklukta Algılanan Ebeveynlik Biçimi Toplam Form Duygusal Sıcaklığı ile İkili İlişkilerde Çatışma Çözme Tepkilerinden “Yokmuş gibi davranma” tepkisi artarken “Konuşma” tepkisi azalmaktadır. Ek olarak kişinin Toplam Form Duygusal Sıcaklığı arttıkça romantik ilişkisinde Affediciliği de azalmaktadır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulabilir;

- Gelecekteki çalışmalarda annenin; kız /erkek çocuğu ve babanın; kız/erkek çocuğu arasında duygusal erişilebilirlik puanları arasında ve çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılması önerilir.
- Kişinin çocukluk döneminde algıladığı ebeveynlik biçiminin, yetişkin bireyin romantik ilişkisinde, kendi ebeveynlik biçiminde, psikolojik/öznel iyi oluş,

mutluluk, stres yönetimi, cinsel işlev bozuklukları, saldırganlık gibi davranışları ile farklılık gösterip göstermediğinin araştırılması önerilir. Yine aynı ya da benzer konularda yetişkin bireyin anne ve babasına duygusal erişilebilirliğinin araştırılması önerilir. Tüm bu değişkenler ile yapılan araştırmalar sonucunda yetişkin bireyin şimdiki yaşantısında geçmiş yaşantısındaki ebeveynlik biçiminin mi yoksa şu an ki anne- baba duygusal erişilebilirliğinin mi ilişkili olduğu tespit edilebilir.

- Ebeveyne duygusal erişilebilirlik kavramı; yetişkinin, yetişkin yaşındaki ebeveyne duygusal erişilebilirliğini kapsamaktadır o nedenle çok fazla değişken ile çalışması mümkündür. Yetişkin bireyin ilişkilerinde anne ve babasına duygusal erişilebilirliğinin etkisi detaylıca araştırılabilir. Ek olarak, boşanmış aile çocuklarının anne ve babalarına duygusal erişilebilirliği ile boşanmamış aile çocuklarının ebeveynlerine duygusal erişilebilirliği araştırılması literatürde böyle bir çalışma yapılmamış olması nedeniyle önerilir.

- Ebeveynlerin çocuklarını korumak ile yol gösterici olmaları noktasında farkındalık yaratmak adına çocuklukta algılanan ebeveynlik biçiminin alt boyutu olan “aşırı koruyuculuk” kavramının birçok değişken ile çalışılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ebeveynin reddediciliği kişinin benlik saygısı, öz-yeterlilik, kaygı bozuklukları ve benzeri konular ile çalışılması önerilir. Literatürde bu ya da benzer konular sıklıkla ebeveynlik tutumu ya da bağlanma ile çalışılmıştır. Çocuklukta algılanan ebeveynlik biçimi ile yetişkin bireyin, yetişkin yaşındaki kaygıları çalışılabilir.

- Duygusal sıcaklık kavramı denildiğinde literatürde annelik kavramı sıklıkla çalışılmıştır ancak babalık kavramının da çalışılması araştırmanın sonuçlarına bakıldığında büyük önem taşımaktadır.

- Tüm bu elde edilen sonuçlar gösteriyor ki; duygusal erişilebilirlik kavramı

aslında anne ve babanın reddedici, aşırı koruyucu ve duygusal sıcaklık kavramları ile yakından ilişkilidir ve çocuklukta ebeveyn ile kurulan (kurulamayan) ilişkinin, kişinin yetişkin yaşamında ebeveyni ile kurduğu (kuramadığı) ilişkinin uzantısı olduğu düşünülmektedir.

- Erken yetişkin yıllarında, kızlar bir dizi yeni ve zorlu durumlarla karşı karşıya kalırlar. Romantik ilişkiler; kaygı, yeme bozuklukları veya klinik depresyon ile ilgili zihinsel sağlık ve stresli durumlarla mücadelede fizyolojik tepkiler. Son araştırmaların bu gözden geçirmesi, babaların kızlarının hayatlarının bu yönleri üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Araştırmacıların giderek artan oranda korolarında babaların çocuk gelişiminde önemini vurgulamalarına rağmen, baba-kız ilişkilerini güçlendirmek ve baba kız ilişkilerini güçlendirmek için çok az önem verilmektedir ve kız çocuklarının yetişkin yıllarında bu ilişkilerin kalitesinin korunması veya geliştirilmesi üzerinde durulmaktadır. Araştırma sonuçları dikkate alınarak; okul öncesi kurum müfredatlarına, ilköğretim ve lise müfredatlarına ailenin katılımına yönelik faaliyetler eklemeleri önerilir ancak anne- çocuk ilişkisi denli üzerinde durulmayan baba-kız ya da baba- oğul ilişkilerini de dikkate alacak faaliyetler yapmaları önerilir. Özellikle yetişkinlik yıllarında çocuklukta algılanan baba-kız, baba-oğul ilişkileri öncelikli hale getirecektir.

KAYNAKÇA

- Adler-Baeder F., Higginbotham B., Lamke L. (2004). Putting empirical knowledge to work: Linking research and programming on marital quality. *Family Relations*, 53, 537-546.
- Agnew, C. R., Van Lange, P. A. M., Rusbult, C. E., ve Langston, C. A. (1998). Cognitive interdependence: Commitment and the mental representation of close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74 (4), 939 – 954
- Akhtar, S. (2002). Forgiveness: Origins, dynamics, psychopathology, and technical relevance. *Psychoanalytic Quarterly*, 71 (2), 175-212.
- Akın, A., Akın, U., & Gediksiz, E. (2012). The validity and reliability of the Turkish version of the Forgiveness Scale. Paper presented at the International Counseling and Education Conference 2012 (ICEC 2012), May, 3-5, İstanbul, Turkey.
- Allgood, S., Beckett, T., & Peterson, C. (2012). The role of the father in psychological well being of young adult daughters. *North American Journal of Psychology*, 33, 15–26.
- Al-Mabuk, R. H., Enright, R. D. and Cardis, P. A. (1995). Forgiving education with parentally love-deprived late adolescents. *Journal of Moral Education*, 24, 427– 444
- Alpay, A. (2009). Yakın ilişkilerde bağışlama: Bağışlamanın bağlanma, benlik saygısı, empati ve kıskançlık değişkenleri yönünden incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Amato, E., (1994), Father-child relations, mother-child relations and offspring psychological well-being in early adulthood. *J. Marriage Fam*, 56:1031-1042
- Anderson, S. A. ve Sabatelli, R. M. (1991). Family System Dynamics, Peer Relationships, and Adolescents' Psychological Adjustment. (*Family Relations*), 13-91, 40, 363-369
- Anlı, I., ve Karlı, T.A. (2010). Perceived parenting style, depression and anxiety levels in a Turkish late-adolescent population. *Procedia Social And Behaviour Science*.2 (2): 724-727
- Ashaboğlu, F.(2005). The Relationship of Interpersonal Conflict to Psychological Adjustment. Boğaziçi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Asıcı, E. (2013). Öğretmen Adaylarının affetme özelliklerinin öz-duyarlık ve benlik saygısı açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir
- Aydoğdu, İ., (2010). Romantik ilişkilerin kişilik özellikleri açısından incelenmesi. Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Bitirme Tezi.

Ayten, A., (2009), Affedicilik ve Din: Affetme Eğilimi ve Dindarlıkla İlişkisi Üzerine Ampirik Bir Çalışma. M.Ü İlahiyat Fakültesi Dergisi 37 (2) 11-128

Balkan, R., (2012), " Babalar Kısıtlayıcı mı yoksa özgürleştirici mi? Bana bir masal anlat baba", Baba İşlevi, Pike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı, Ed. Ertüzün, M. L., İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Bandura, A., (1989). Social Cognitive Theory of Organizational Management ACAD MANAGE REV July 1, 14:3 361-384

Baran, M. (2013). Kadınlara Verilen İletişim Çatışmaları Eğitiminin Evlilik Doyumu Üzerine Etkisi. Yayımlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Barnett, C., R., Marshall, L., N., Pleck, H.J. (1992a). Adult Son-Parent Relationships and Their Assocations with Sons' Psychological Disstress. Journal of Family Issues vol:13 no:4; ss:505-525

Barnett, R.C., Marshall N.L., Pleck J., H. (1992b), Journal of Family Issues, Vol.13, no.4, 505-525.

Basow, S.A., (1992). Gender: Stereotypes and toles, Pascific grove, CA: Brooks/Cole.

Becvar RJ, Becvar DS. (1982). Systems Theory and familt Therapy: A Primer. Washington D.C. University Press of America.

Bell, K. L., ve Calkins, S. D. (2000). Relationships as inputs and outputs of emotion regulation. Psychological Inquiry, 11, 160–163

Bengston, V., & Roberts, R. (2002). How families still matter: A longitudinal study of youth in two generations. New York, NY: Cambridge Press.

Berry, J. W. ve Worthington, E. L., (2001). Forgivingness, Relationship Quality, Stress While Imagining Relationship Events, and Physical and Mental Health. Journal of Counseling Psychology, 48, 447–455.

Bertalanffy, L., V., (1950). An Outline of General System Theory.

Binici, S. ve Hovardaoğlu, S. (1996). Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması, Türk Psikoloji Dergisi, 11 (38), 66-77

Birditt, K. S., Fingerman K. L., Lefkowitz E. S., Kamp Dush C.M., (2008) Parents Perceived as Peers: Filial Maturity in Adulthood. J Adult Dev (2008) 15:1–12.

Biringen, Z. (2000). Emotional availability: Conceptualization and research findings. American Journal of Orthopsychiatry, 70(1), 104-114.

Biringen, Z., ve Robinson, J. (1991). Emotional availability in mother-child interactions: a reconceptualization for research. *American Journal of Orthopsychiatry*, 61(2), 258-271.

Bono, G., McCullough, M. E. ve Root, L. M., (2007). Forgiveness, Feeling Connected to Others, and Well-Being: Two Longitudinal Studies. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 34, 182.

Bowen, M. (1981), *Therapy in the Practice of Psychotherapy*, Berenson, G. Ve White, H. (edt.). Annual Review of Family Therapy. New York: Human Sciences Press.

Bowlby, J., (2012). *Bağlanma*. Pinhan Yayıncılık. İstanbul. (çvr: Tuğrul Veli Soylu)

Bögels, S. M., ve Melick, M. (2004). The relationship between child-report, parent selfreport, and partner report of perceived parental rearing behaviors and anxiety in children and parents. *Personality and Individual Differences*. 37 (8), 1583–1596.

Bringle, R.G., Bagby, G., J., (1992). Self-esteem and perceived quality romantic and family relationships in young adults. *Journal of research in Personality*,26, 340-356.

Bugay, A. ve Demir, A. (2011). Yaşam doyumu ile affetme arasındaki ilişkide ruminasyon eğiliminin aracı rolü. XI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Selçuk, İzmir, Ekim, 3-5

Bugay, A. ve Demir, A. (2012). Affetme arttırılabilir mi? Affetmeyi geliştirme grubu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 96-106.

Bugay, A., Demir, A. (2010). A Turkish version of Heartland Forgiveness Scale. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 5 1927–1931

Burnette, J. L., Davis, D., Green, J. D., Worthington, E.L., Jr. and Bradfield, E. (2009). Insecure attachment and depressive symptoms: The mediating role of rumination, empathy and forgiveness. *Personality and Individual Differences*, 46, 276-280.

Büyükşahin, A. (2005). Çokboyutlu İlişki Ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 16(2), 97-105

Büyükşahin, A. (2006). Yakın ilişkilerde bağlanım: Yatırım modelinin bağlanma biçimleri ve bazı ilişkiyel değişkenler yönünden incelenmesi. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış doktora tezi

Büyükşahin, A. (2007). Yakın ilişkilere bağlanım: Bilişsel ve davranışsal olarak, ilişkiyi sürdürme mekanizmaları. *Türk Psikoloji Yazıları*. 10 (19) 55-75.

Büyükşahin, A., Demirtaş-Madran, A. (2008). Coping with romantic jealousy: gender, relationship inadequacy and relationship satisfaction among Turkish university students (Sözel bildiri). European Association for Research on Adolescence Conference (EARA), May, 7-10, Turin, Italy

Büyükşahin, A., Hasta, D., ve Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki İstikrarı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Türk Psikoloji Yazıları*,8(16), 25- 37.

Calkins, S. D., Smith, C. L., Gill, K. L., ve Johnson, M. C. (1998). Maternal interactive style across contexts: Relations to emotional, behavioral, and physiological regulation during toddlerhood. *Social Development*, 7, 350–369

Canary, D. J., Cunningham, E. M., ve Cody, M. J. (1988). Goal types, gender and locus of control in managing interpersonal conflict. *Communication Research*, 15, 426 –446.

Cassidy, J., Kirsh, S.J., Scolton, K.L. & Parke, R.D. (1996). Attachment and representations of peer relationships. *Developmental Psychology*, 32 (5), 892- 904.

Ceylan, A. (2016). Aile Kavramına İlişkin Metaforik Algıların Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalı

Christensen, A. & Shenk, J. (1991). Communication, Conflict And Psychological Distance In Nondistressed, Clinic And Divorcing Couples. *Journal of Consulting And Clinical Psychology*, 59, 458-463.

Clark, K.E. & Ladd, G.W. (2000). Connectedness and autonomy support in parent- child relationships: Links to children's socioemotional orientation and peer relationships. *Developmental Psychology*, 36 (4), 485-498.

Clarke-Stewart, K.A., (1978). And Daddy makes three: The father's impact on mother and young child, *child development*, 466-478.

Collins, M. L., Lord, M.B., Guichard, A.C., Allard, L., M., (2006). Working Models of Attachment and Attribution Process in Intimate Relationships. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32: 201-219.

Collins, N. L. ve Read, S. J. (1990). Adultattachment, Working Models and Relationship Quality in Dating Couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663.

Cordova, J.V., Jacobson, N.S., Gottman, J.M., Rushe, R. ve Cox, G. (1993) Negative reciprocity and communication in couples with a violent husband. *Journal of Abnormal Psychology*, 102(4), 559-564.

Cori, J., L. (2017). Var'olan Annenn Yok'luğu: verilmeyen sevginin telafisi. Okuyan us yayınları, İstanbul.

Coyle, C. T. ve Enright, R. D. (1997). Forgiving Intervention With Post-Abortion Men. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 65, 1042–1046

Cramer, D. (2001). Consensus change, conflict and relationship satisfaction in romantic relationships, *The Journal of Psychology*, 135 (3), 313-320

Crick, N, R. & Dodge, K.A. (1994). A review and reformulation of social information-processing mechanisms in children's social adjustment. *Psychological Bulletin*, 115, 74-101.

Cummings, E. M., Schermerhorn, A.C., Davies, P.T. Goeke-Morey, M. C. & Cummings, J.S. (2006). Interparental discord and child adjustment: Prospective Investigations of Emotional Security as an Explanatory Mechanism. *Child Development*, 77 (1), 132-152.

Cunningham, B. B. (1985). The Will to Forgive: A Pastoral Theological View of Forgiving. *Journal of Pastoral Care*, 39, 141-149.

Çetin, N., (2015). Üniversite 1.sınıf öğrencilerinin anne-baba ve arkadaşlarına bağlanma biçimleri ile romantik ilişkilerinde sorun çözmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans bitirme tezi.

Çırakoğlu O. C. (2006). Role of Locus Control and Critical Thinking in Handling Dissatisfaction in Romantic Relationships of University Students. Ankara, Middle East Technical University, Unpublished Doctoral Dissertation

Çırakoğlu O. C. ve Tezer, E. (2010). Kontrol Odağı ve Eleştirel düşünmenin Üniversite öğrencilerinin ilişki doyumsuzluklarına verdikleri tepkiler üzerindeki yordayıcı rolü, *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(26), 29-41.

Çimen, E. (2007). Görücü usulü ve anlaşarak evlenen bireylerin çeşitli sosyal psikolojik faktörler yönünden karşılaştırılması, Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi

Çulha, E. (2015). Hemşirelerde İş-aile Çatışmasının Evlilik Doyumu, Psikolojik Semptomlar ve Ebeveynlik Yeterlik Algısı. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Davies, P.T. & Cummings, E.M. (1994). Marital conflict and child adjustment: An emotional security hypothesis. *Psychological Bulletin*, 116 (3), 387-411.

Davis, D. E., Worthington, E. L., Hook, J. N. ve Hill, P. C. (2013). Research on Religion/Spirituality and Forgiveness: A Meta-Analytic Review. *Psychology of Religion and Spirituality*, doi:10.1037/a0033637.

DeKlyen M., Speltz M. L., Greenberg M. T., (1998) Fathering and Early Onset Conduct Problems: Positive and Negative Parenting, Father-son Attachment and The Marital Context, *Clinical and Family Psychology Review*, 1 (1),3-21.

Demirtaş, H. A. (2004). Yakın İlişkilerde Kıskançlık (Bireysel, İlişkisel ve Durumsal Değişkenler). Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi

Deniz, M.Engin. (2006). "Ergenlerde Bağlanma Stilleri ile Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki", Eurasian Journal of Educational Research, 22, 89-99.

Dirik, G., Yorulmaz, O., Karancı, A.N. (2014). Çocukluk Dönemi Ebeveyn Tutumlarının Değerlendirilmesi: Kısaltılmış Algılanan Ebeveyn Tutumları- Çocuk Formu. Türk Psikiyatri Dergisi; 25.

Easterbrooks M., A., J.,F., Bureau, Lyons-Ruth, (2012). Developmental correlates and predictors of emotional availability in mother-child interaction: A longitudinal study from infancy to middle childhood. Development and Psychopathology 24, 65-78

Enright, R. D. ve Fitzgibbons, R. P. (2000). Helping Clients Forgive: An Empirical Guide for Resolving Anger and Restoring Hope. Washington, DC: American Psychological Association.

Enright, R. D., Gassin, E. A. ve Wu, C. (1992). Forgiveness: A Developmental View. Journal of Moral Education, 21, (2), 99-114

Erdoğan, A., (2004), Çocuğun Psikososyal Gelişiminde Babanın Rolü, Yeni Symposium, 42;147-153

Erözkan, A., (2004). Romantik ilişkilerde reddedilmeye dayalı incinebilirlik bilişsel değerlendirme ve başa çıkma. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Doktora Bitirme Tezi.

Etcheverry, P. E. ve Le, B. (2005). Thinking about commitment: Accessibility of commitment and prediction of relationship persistence,183 accommodation, and willingness to sacrifice. Personal Relationships, 12, 103-123.

Evirgen, N., (2010), Aile İçi Örüntülerin Çocukların Algıları Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi

Faulkner, R.A. & Davey, M. & Davey, A. (2005). Gender-Related Predictors Of Change In Marital Satisfaction And Marital Conflict. The American Journal Of Family Therapy, 33, 61-83

Feeny, J.,A., Noller, P., (1990). Attachment style as a predictor of adult romantic relationships. Journal of personality and social psychology, 58, 281-291.

Fincham, F. D. ve Beach, S. R. H. (2002). Forgiveness in Marriage: Implications for Psychological Aggression and Constructive Communication. Personal Relationships, 9, 239-251.

Fincham, F. D., Hall, J. H. ve Beach, S. R. H. (2005). Till Lack of Forgiveness Do Us Part. Forgiveness in Marriage. In E.L. Worthington (Ed.), Handbook of Forgiveness. Chapter Thirteen (pp.207- 226). New York: Wiley.

Fitzpatrick, J., ve Sollie. D.L (1999). Unrealistic gendered and relationship specific beliefs: Contributions to investments and commitment in dating relationships. Journal of Social and Personal Relationships, 16 (6), 852-868.

Flouri E., Buchanan A., (2003), The Role of Father Involvement in Children's Later Mental Health. *Journal of Adolescence* (26) 63–78.

Fraley, R.C., (2002), “Attachment Stability From Infancy to Adulthood: Meta-Analysis and Dynamic Modeling of Developmental Mechanisms”, *Personality & Social Psychology Review*, 6(2), 123–151

Fraley, R.C., and Shaver, P.R., 2000, “Adult Romantic Attachment: Theoretical Developments, Emerging Controversies, and Unanswered Questions”, *Review of General Psychology*, 4, 132-154.

Freedman, S. R. ve Enright, R. D. (1996). Forgiving As An Intervention Goal With Incest Survivors. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64, 983– 992.

Frude, N. (1991). *Understanding Family Problems*. Chishester: John Wiley and Sons.

Furrer, O., Tjemkes, B. V., Aydınlık, A. Ü. ve Adolfs, K. (2012). Responding to Adverse Situations Within Exchange Relationships: The Cross Cultural Validity of a Circumplex Model. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 43(6) 943–966

Gaylord, N. K., Kitzmann, K. M., & Coleman, J. K. (2003). Parents' and children's perceptions of parental behavior: Associations with children's psychosocial adjustment in the classroom. *Parenting: Science and Practice*, 3(1), 23-47.

Geçtan, E., (2002). *Psikanaliz ve Sonrası*. Metis Yayınları. İstanbul.

Gefen, D., ve Ridings, C.M. (2002). Implementation team responsiveness and user evaluation of customer relationship management: A quasiexperimental design study of social exchange theory. *Journal of Management Information Systems* 19 (1), 47-69.

Geher, G., (2000). Perceived and Actual Characteristics of Parents and Partners: A Test of a Freudian Model of Mate Selection *Current Psychology: Developmental 9 Learning 9 Personality 9 Social*, State University of New York at New Paltz, Vol. 19, No. 3, 194-214.

Goldenberg, I., Goldenberg, H. (1996), *Family therapy*. Fourt Edition, Brooks/cole Pub.com

Gottman, J. M. (1993). The roles of conflict engagement, escalation, or avoidance in marital interaction: A longitudinal view of five types of couples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61, 6-15

Gottman, J.M. ve Levenson, R.W. (1992). Marital processes predictive of later dissolution: Behavior, physiology, and health. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63(2), 221-233.

Gottman, J.M., Notarius, C., Markman, H., Bank, S., Yoppi, B., ve Rubin, M.E., (1976). Behavior exchange theory and marital decision making. *Journal of Personality and Social Psychology*, 34, 14-23.

Gökçe, G., (2013), Ebeveynin Duygusal Erişilebilirliği ve Genel Psikolojik Sağlık: Duygu Düzenleme, Kişilerarası İlişki Tarzı ve Sosyal Desteğin Rolü. Yüksek Lisans Bitirme Tezi.

Greeff A. P., Tanya De Bruyne (2000) Conflict Management Style and Marital Satisfaction, *Journal of Sex & Marital Therapy*, 26:4, 321-334.

Green, M., Decourville, N., Sadava, S., (2012). Positive Affect, Negative Affect, Stress and Social Support as Mediators of the Forgiveness- Health Relationship. *The Journal of Social Psychology*, 2012, 152(3), 288–307

Grych, J.H., Wachsmuth-Schlafer, T. Klockow, L.L. (2002). Interparental aggression and young children's representations of family relationships. *Journal of Family Psychology*, 16 (3), 259-272.

Gülden, Ç., (2011). Ergenlerin romantik ilişkilerini başlatma, sürdürme ve bitirme nedenlerinin incelenmesi. Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Bitirme Tezi.

Güngörmüş- Özkardeş, O., (2010), Baba Olmak, Remzi Kitapevi. Ankara

Gürcan, T., (2015). İlişkisel belirsizlik: İlişki doyumu, romantik ilişkilerde gelecek zaman yönelimi ve çatışma çözme tepkileri arasındaki ilişkiler. Ankara Üniversitesi, Yüksek Lisans Bitirme Tezi.

Habip, B., (2012), " Psikanaliz Kuramlarında Babanın Yeri Açılış Konuşması", Baba İşlevi, Pike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı, Ed. Ertüzün, M. L., İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul

Halifeoğlu, S. (2012). "Babanın Alfa İlevi", Baba İşlevi, Pski İstanbul İstanbul Psikanaliz Kitaplığı. Ed. Ertüzün, M.,L., Bilgi Üniversitesi Yayınları

Hall, J., Fincham, F., (2005). Self- Forgiveness: The Stepchild of Forgiveness Research. *Journal of Social and Clinical Psychology*, Vol. 24, No. 5, 2005, pp. 621-637

Hallaç, S., Öz, F., (2014), Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Psychiatry*; 6(2):142-153 doi: 10.5455/cap.20130625102321

Hargrave, T. D. ve Sells, J. N. (1997). The Development of a Forgiveness Scale. *Journal of Marital and Family Therapy*, 23, 41-62

Hasta, D., ve Büyüksahin, A. (2006). A Comparison of university students with romantic Relationships and married couples for the Love styles and the reasons for maintaining the relationship. *International Association for Relationship Research Conference*, Crete, Greece.

Hatfield, E. (1988). Passionate and companiate love. In R. J. Sternberg, M. L. Barnes (Eds), *The Psychology of Love*. New Haven: Yale University Press

Hazan, C. ve Shaver, D. (1994). Deeper into attachment theory, *Psychological Inquiry*, 5(1), 68-79

Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511-524

Heinowitz, J., (1998), İmdat Baba Oldum. (Çev. Esin Sunhur), Beyaz Yayınları

Hendrick, S. S. ve Hendrick, C. (2006). Measuring respect in close relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 23(6), 881-899

Hepp-Dax, S. H. (1996). Forgiveness as an Educational Goal with Fifth Grade Inner-City Children, Yayınlanmamış doktora tezi, Fordham University, New York.

Hill, W. E. (2001). Understanding forgiveness as discovery: Implications for marital and family therapy. *Contemporary Family Therapy*, 23(4), 369-384.

Hirschman, A.O. (1970). Exit, Voice, and Loyalty: Responses to Decline in Firms, Organizations, and States. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Hope, D. (1987). The Healing Paradox of Forgiveness. *Psychotherapy*, 24 (2), 240-244.

Hortaçsu N., (2012) İnsan İlişkileri. 4. Basım. İmge Kitabevi. Ankara.

Hortaçsu, N., (2003), İnsan İlişkileri, (3.basım). İmge Kitabevi. Ankara.

Hovardaoğlu, S. (1996). Sosyal Mücadele: Evlilikle İlgili Değerlendirmelere Etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 36, 12-24

http://www.isnature.org/Events/2009/Summer/r/Bertalanffy1950-GST_Outline_SELECT.pdf
(25.07.2017son erişim tarihi)

Impett, A.,E., Gable, S., Pepla, A.,L., (2005). Giving Up and Giving In: The Costs and Benefits of Daily Sacrifice in Intimate Relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 89, No. 3, 327–344

Isley, S., O'Neil, R., Clatfelter, D., & Parke, R. D. (1999). Parent and child expressed affect and children's social acceptance and competence: Modeling direct and indirect pathways. *Developmental Psychology*, 35, 547-560

İlhan, H., (2016). Genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde bilişsel çarpıtmalarının ve kişilerarası yetkinliklerinin incelenmesi. Melikşah Üniversitesi. Yüksek Lisans Bitirme Tezi.

Jackson, D.D., Alto, P., (1965), Family Homeostasis ans the Physician, *California Medicine*, October;103, 4.

Joakim, C. (2012). Attitudes in romantic relationships among adult children of divorce, unpublished master's thesis, Sweden, Örebro University

Johnson, M. P. (1991). Commitment to personal relationships. In W. H. Jones & D. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships: A research annual* (Vol. 3, pp. 117–143). London: Jessica Kingsley.

Johnson, M. P. (1995). Patriarchal terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women. *Journal of Marriage and the Family*, 57, 283–294.

Johnson, R.C. and Medinnus, G.R., (1969) *Child and Adolescent Psychology (Behavior and Development)*, John Wiley and Sons Inc., New York

Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel Psikoloji: Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*. İstanbul: Evrim Yayınları

Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Kalkan, M. ve Yalçın, İ. (2012). *Evlilik Öncesi Dönem ve Romantik İlişkiler*. İçinde: M. Kalkan ve Z. Hamamcı(Ed.), *Evlilik Öncesi Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık

Karabekiroğlu, K., (2015). *Baba Olmak*. Say yayınları.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 14. baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karaoğuz, F., C., (2016). *Yetişkinlikte romantik ilişkiler ve depresyon arasındaki ilişki*. Beykent Üniversitesi, Klinik Psikoloji Bilim Dalı yüksek lisans bitirme tezi. İstanbul.

Karney, B. R. ve Gauer, B. (2010). Cognitive Complexity and Marital Interaction in Newlyweds. *Personal Relationships*, 17, 181–200.

Kurdek, L.A. (1995). Predicting Change In Marital Satisfaction From Husbands' and Wives' Conflict Resolution Styles. *Journal Of Marriage And Family*, 57 (1), 153-161.

Kut, S. (1994). *Aile ve Devlet Politikaları, Uluslararası Aile Yılı Özel İhtisas Komisyonu Raporları*.

Küçükarslan, M., (2011). Mersin üniversitesi öğrencilerinin romantik ilişkilere yönelik inançlarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve romantik ilişki yaşama durumu değişkenlerine göre incelenmesi. Mersin Üniversitesi, Yüksek Lisans Bitirme Tezi.

Laible, D. (2006). Maternal emotional expressiveness and attachment security: Links to representations of relationships and social behaviour. *Merrill- Palmer Quarterly*, 52 (4),645-670.

Laible, Deborah; Carlo, Gustavo; Torquati, Julia; Ontai, Lenna (2004)./ Children's perceptions of family relationships as assessed in a doll story completion task: Links to parenting, social competence, and externalizing behavior. In: *Social Development*, Vol. 13, No. 4, p. 551-569.

- Lamb, M.E., (1977). Fathers- Infants and Mother Infant Interaction in the First Year of Life, *Cghild Development*, 48,167-181.
- Lanciano, T., Curci, A., Kafetsios, K., Elia, L. ve Zammuner, V. L. (2012). Attachment and dysfunctional rumination: The mediating role of emotional intelligence abilities. *Personality and Individual Differences*, 53, 753-758.
- Lawler, K. A., Younger, J. W., Piferi, R. L., Jobe, R. L., Edmondson, K. A. ve Jones, W. H. (2005). The Unique Effects of Forgiveness on Health: An Exploration of Pathways. *Journal of Behavioral Medicine*, 28, 157–167.
- Lawler-Row, K. ve Piferi, R. L. (2006). The Forgiving Personality: Describing a life well lived? *Personality and Individual Differences*,41, 1009
- Le, B. ve Agnew, C. R. (2003). Commitment and its theorized determinants: A meta-analysis of the Investment Model. *Personal Relationships*, 10, 37-57
- Lum, J. J., ve Phares, V. (2005). Assessing the emotional availability of parents. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 27(3), 211-226.
- Macaskill, A., (2004), The treatment of Forgiveness in Counselling and Therapy. *Counselling Psychology Review*,20,26-33
- Maccoby, E. E., (1980) *Social Development Psychological Growth and the Parent-child Relationship*, Harcourt Brace Jovanovich, New York.
- Maltby, J., Macaskill, A. ve Day, L. (2001). Failure to Forgive Self and Others: A Replication and Extension of the Relationship Between Forgiveness, Personality, Social Desirability, and General Health. *Personality and Individual Differences*, 30, 881–85
- Manicavasagar, V., Silove, D., Wagner, R., ve ark., (1999). Parental representations associated with adult separation anxiety and panic disorder agoraphobia. *Aust N.Z. Pschiatry*, 422-428.
- McCullough, M. E. (2000). Forgiveness as Human Strength: Theory, Measurement, and Links to Well-Being. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 19 (1), 43-55.
- McCullough, M. E., Bono, G. ve Root, L. M. (2005). Religion and Forgiveness. In R. F. Paloutzian, C. L. Park (Eds.), *Handbook of the Psychology of Religion and Spirituality* (pp. 394–411). New York: Guilford
- McCullough, M. E., Fincham, F. D. ve Tsang, J. (2003). Forgiveness, Forbearance, and Time: The Temporal Unfolding of Transgression-Related Interpersonal Motivations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 540–557.
- McCullough, M.E. ve Witvliet, C.V.O. (2001). The Psychology of Forgiveness. In C.R. Snyder and S. Lopez (Eds.), *Handbook of Positive Psychology* (pp. 446-458). New York: Oxford

McHale, J. P., Johnson, D., & Sinclair, R. (1999). Family dynamics, preschoolers' family representations, and preschool peer relationships. *Early Education and Development*, 10, 373–401.

McWhirter, H et al. (1993). Family Counselling Interventions: Understanding Family Systems and The Referral Process, *Intervention In School and Clinic*. Vol.28,4

Meray, L. S. (1982). *Toplum Bilim*. Hil Yayın.

Messman, S.J. & Mikesell, R.L. (2000). Competition And Interpersonal Conflict In Dating Relationships. *Communication Reports*, 13 (1), 21-35

Mickelson, K.D., Kessler, R.C, Shaver, P,R (1997). Adult attachment in a nationally repretative sample. *Journal of personality& social psychology*; 73: 1092-1106.

Milevsky A., Schleshter, M, Netter, S. Ve ark., (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: Associations with self-esteem, depression and life- satisfaction. *J. Child Fam Stud*. 16:39-47.

Minuchin, S., Lee W., Simon, G. M., Hoboken, NJ, Wiley, (2006), *Mastering Family Therapy: Journeys of Growth and Transformation*.2nd ed.Soft cover, pp. 266.

Mobini S., Pearce M., Grant A. Ve ark., (2006). The relationships between cognitive distortions, Impulsivity and sensation seeking in a non-clinical population sample. *Pers Individ Dif*. 40:1153-1163.

Moss, B. F., & Schwebel, A. I. (1993). Marriage and romantic relationships: defining intimacy in romantic relationships. *Family Relations*, 42, 7-31

Murray, R. J. (2002). The Therapeutic use of forgiveness in heaing intergenerational pain. *Counseling and Values*, 46, 188-198.

Nazlı, S., (2014). *Aile Danışmanlığı*. 11. Baskı. Anı yayıncılık

Neff, L. A. ve Karney, B. R. (2007). Stress crossover in newlywed marriage: A longitudinal and dyadic perspective. *Journal of Marriage and Family*, 69(3), 594-607.

Nunes, S., Fite, J. E., Patera, K. J., French, J. A., (2001). Interactions among parental vebavior, streoid hormones and parental experince in Male marmosets, *Hormes and Behavior*, 39 (1), 70-82.

Nystul, M.S., (1993). *The Art and Science of counselling and Psychotherapy*. New York. McMillan Publishing Company.

Onal, A.A., Yalcın I., (2017). Forgiveness of others and self-forgiveness: The predictive role of cognitive distortions, empathy and rumination. *Eurasian Journal of Educational Research*, 68. 97-120.

Otway, L.,J., Carnelly, K.,B. (2013). Exploring the Associations between Adult Attachment Security and Self-actualization and self-transcendence. *Self and Identity*,12, 217-230.

Öngün, E., (2016). The effects of personality traits of university students on their romantic relationships. *Marmara Üniversitesi / Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Bitirme tezi. İstanbul*

Özer, M., (2011). Suçluluk-utanç-bağlanma-algılanan ebeveynlik (anne) tarzı ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiler, *Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kara Harp Okulu, Ankara*
Parke, R.D. (1981). *Fathers*, Cambridge, Mass, Harvard University Press.

Parman, T., (2007). Annelik Üzerine: Bir Psikanalitik Sözlük Denemesi; *Psikanaliz Yayınları, Baharlık Kitap Dizisi*,14. Syf:15-35

Patton (1985). *Is human forgiveness possible: A pastoral care perspective*. Nashville,

Pawlby, S. J., (1981) *Infant Mother Relationships*, ed. S. Duck and R. Gilmour, *Personal Relationships 2: Developing Personal Relationships*, Academic Press, New York.

Pleck J.H. (2007) why could father involvement benefit children? theoretical perspectives, *applied development science* 11 (4) 196-202

Rohner, R. P. (1986). *The warmth dimension: Foundations of parental acceptance-rejection theory*. Newbury Park, CA: Sage Publications, Inc.

Rohner, R. P. (2000). Introduction, *The Warmth Dimension, foundation of parental acceptance-rejection theory*. Storrs, CT: Rohner Research Publications, 14, 19.

Rohner, R. P. ve Brothers S. A. (1999). Perceived Parental Rejection, Psychological Maladjustment, and Borderline Personality Disorder. *Journal of Emotional Abuse*, 1 (4), 81-95

Rohner, R. P., Khaleque, A., ve Cournoyer, D. E. (2005). Parental acceptance-rejection: theory, methods, cross-cultural evidences, and implicatons. *Ethos* 33, 299-333.

Rohner, R. P., ve Khaleque, A. (2012). Testing Central Postulates of Parental Acceptance-Rejection Theory (PARTheory): A Meta-Analysis of Cross-Cultural Studies. *Journal of Family Theory ve Review* 2, 73–87.

Rohner, R. P., ve Rohner E. C. (1981). Parental acceptance-rejection and parental control: cross-cultural codes. *Ethnology*, 20, (3), 245-260

Rohner, R.,P., Khaleque, A., (2005). A Handbook for the Study of Parental Acceptance and rejection. USA: Rohner Research Publications. 38-43.

Rohner, R.,P., ve Rohner, E.,C., (1980).“ Antecedents and consequences of parental rejection: A theory of emotional abuse” *Child Abuse & Neglect* (4)

Rubin, K. H. ve Brown, I. D. (1975). A life-span look at person perception and its relationship to communicative interaction. *Journal of Gerontology*, 30(4), 461-468.

Rubin, Z. (1970). Measurement of romantic love. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16, 265-273

Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: a test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172- 186.

Rusbult, C. E. (1983). A Longitudinal test of the investment model. The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 101 – 117.

Rusbult, C. E., ve Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An Interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10 (2), 175 – 204.

Rusbult, C. E., Johnson, D. J., ve Morrow, G. D. (1986c). Impact of couple patterns of problem solving on distress and non-distress in dating relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 50, 744- 753.

Rusbult, C. E., Kumashiro, M., Coolsen, M. K., ve Kirchner, J. L. (2004). Interdependence, Closeness and Relationships. D. J. Mashek ve A. Aron (Eds.), *Handbook of closeness and intimacy*, (s. 137-161). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Rusbult, C. E., Martz, J. M., ve Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5, 357-391.

Rusbult, C. E., MOITOW, G. D. & Johnson, D' J. (1987). Self-esteem and problemsolving behaviour in close relationships, *British Journal of social Psychology*, 26, 293-303

Rusbult, C. E., ve Zembrodt, I. M. (1983). Responses to dissatisfaction in romantic involvements: A multidimensional scaling analysis. *Journal of Experimental Social Psychology*, 19, 274-293

Rusbult, C. E., Zembrodt, I. M., ve Gunn, L. K. (1982). Exit, voice, loyalty, and neglect: Responses to dissatisfaction in romantic involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43, 1230 1242.

Rusbult, C. E., Zembrodt, I. M., ve Iwaniszek, J. (1986). The impact of gender and sex-role orientation on responses to dissatisfaction in close relationships. *Sex Roles*, 15, 1-20.

Sabatelli, R. M., Bartle, S. E., (1995), Survey Approaches to the Assessment of Family Functioning: Conceptual, Operational, and Analytical Issues, *Journal of Marriage and the Family* 57 (November 1995): 1025-1039

Sacher, J. A., ve Fine, M. A. (1996). Predicting relationship status and satisfaction after six months among dating couples. *Journal of Marriage and The Family*, 58, 21- 32.

Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Romantik ilişkilerde cinsiyet farklılığına göre memnuniyeti ve bağlanmayı yordayan değişkenler(poster), XII.Ulusal Psikoloji Kongresi, ODTÜ: Ankara

Sarı, T. (2012). Evli Bireylerin Ebeveyn Algıları, Otomatik Düşünceleri, Bağlanma Stilllerinin Evlilik Doyumu ile İlişkisi. Yayımlanmamış yüksek lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sarı, T., (2008). Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişkilerle İlgili Akılcı Olmayan İnançlar, Bağlanma Boyutları ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiler. Hacettepe Üniversitesi, Doktora Bitirme Tezi.

Sarıtaş, D. ve Gençöz, T. (2012). Ergenlerin Duygu Durum Düzenleme Güçlüklerinin, Annelerin Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Çocuk Yetiştirme Davranışları ile İlişkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18, 117-126.

Scobie, E. D. ve Scobie, G. E. W. (1998). Damaging Events: The Perceived Need for Forgiveness. *Journal of the Theory of Social Behaviour*, 28, 373-400

Shaw, D. S., & Bell, R. Q. (1993). Developmental theories of parental contributors to antisocial behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 21, 493–518

Sheffield, C. J. (2003). An Investigation of Relationships Between Forgiveness, Religiosity, Religious Coping, and Psychological Well-Being. Unpublished Doctoral Dissertation. Brigham Young University, USA.

Shi, L., (2003) The Association Between Adult Attachment Styles and Conflict Resolution in Romantic Relationships. *Am J Fam Ther*; 31: 143-157

Sığırcı, A. (2010). Evli Bireylerin Bağlanma Biçimleri ve Evliliğe Dair İnançların Evlilik Doyumu ile İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Malatya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Silove, D., Manicavasagar, V., O'connell D., ve ark., (1995). Genetic factors in early separation anxiety: Implications for the genesis of adult anxiety disorders. *Cta Psychiatr Scand* 92: 17-24

Simpson, J. A. (1987). The dissolution of romantic relationships: to involved in relationship stability and emotional distress, *Journal of Personality and Social Psychology*, 53 (4), 683-692.

Smedes, L. B. (1984). *Forgive and Forget: Healing the Hurts We Don't Deserve*. New York: Harper & Row.

Solmuş, T. (2010'a). *Romantik İlişkiler, Evlilik ve Anne-Baba-Çocuk İlişkileri*, 1. Basım. Nobel Yayın Dağıtım.

Solmuş, T., (2012). *Kadınlık ve Annelik Psikolojisi*. Nobel Kitabevi.

Soygüt, G., Çakır, Z. Karaosmanoğlu, A. (2008). Contemporary fathers reconstructions masculinity: Clinical implications of gender role strain. *Prof. Psychol Res.* 361-369.

Sprecher, S. (1988). Investment model, equity, and social support determinants of relationship commitment. *Social Psychology Quarterly*, 51 (4), 318- 328

Steinberg, S. J., ve Davila, J. (2008). Romantic functioning and depressive symptoms among early adolescent girls: The moderating role of parental emotional availability. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 37(2), 350-362

Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93, 119- 135

Sternberg, R. J., (1987). Liking Versus Loving: A Comparative Evaluation of Theories, *Psychological Bulletin*, Vol: 102, No. 3, 331-345

Storey, A., E., Walsh, C.J., Quinton, R., L., Wynne- Edwards, K.E. (2000). Hormonal correlates of parental responsiveness in ne and expectant fathers, *Evolution and Human Behavior*, 21 (2), 79-95.

Taluy, N., (2013), *İkili İlişkilerde Mükemmeliyetçilik ve Çatışma Çözme Tepkiler: Yatırım Modeli Çerçevesinde Yapılan Bir Çalışma*, Doktora Tezi, Ankara

Tanık-Sivri, M. (2012), " Yeminli Bakireler: Dişilin Reddi ve Baba İşlevi", *Baba İşlevi*, Pike İstanbul Psikanaliz Kitaplığı, Ed. Ertüzün, M. L., İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul
Taysi, E., (2007), *İkili İlişkilerde Bağışlama: İlişki Kalitesi ve Yüklemelerin Rolü*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi

Terzi, S., Özbay, Y., (2016). *Romantik İlişkilerde Bağlanma Yaralanmaları Ölçeğinin Geliştirilmesi*. 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum. Cilt:5 sayı:13. 169-185

Thibaut, J. W., ve Kelley, H. H. (1959). *The Social Psychology of Groups*, New York: Wiley.

Thomas, K. W. ve Kilmann, R. H. (1975). The social desirability variable in organizational research: An alternative explanation for reported findings. *Academy of Management Journal*, 18(4), 741-752.

Thompson, L. Y., Snyder, C. R., Hoffman, L., Michael, S. T., Rasmussen, H. N. ve Billings, L. S. (2005) Dispositional forgiveness of self, others, and situations. *Journal of Personality*, 73, 313-359

Thoresen, C.E., Luskin, F. and Harris, A.H.S. (1998). Science and Forgiveness Interventions: Reflections and Recommendations. In E.L. Worthington Jr (Ed.), *Dimensions of Forgiveness: Psychological Research and Theological Perspectives* (p.163–192). Philadelphia: Templeton Foundation Press TN: Abingdon

Topkara, M., (2015). Kadın&Erkek İlişkilerin Psikolojisi, syf:21-23. Karma Kitaplar. İstanbul

Toussaint, L. L., Williams, D. R., Musick, M. A. ve Everson, S. A. (2001). Forgiveness and Health: Age Differences in a US Probability Sample. *Journal of Adult Development*, 8, 249–257

Troupe, F. (2008). *Marital Conflict: A Longitudinal Study*. Florida State University. Collage Of Human Sciences.

Tunç, E., (2015). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde yaşadıkları istismar ile ilişki doyumu, affetme ve kıskançlık düzeyleri arasındaki ilişkinin. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Yüksek Lisans Bitirme Tezi.

Turan, N. ve Erdur-Baker, Ö. (2010). The contribution of rumination and internal working models of attachment to psychological symptoms. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5, 1185-1189.

Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, Ş. (Ocak-Şubat-Mart, 2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki ilişki, *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 8 (3), S.9, s. 61-69.

Tuzcu, A., (2017). Evli bireylerde kişilik özelliklerinin evlilik uyumu ve evlilik doyumu üzerine etkisi. İstanbul Arel Üniversitesi Yüksek Lisans Bitirme Tezi.

Uğurlu, O. (2003) Evli çiftlerde cinsiyet ayrımına ilişkin tutumlar, çatışma yönetim biçimleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki. Ankara: A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

Ünal, S., (2013) Sistemik Aile Terapilerinde, Temel Kavramlar, *Türkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*; 6 (1)

Videon, T. (2005). Parent child relationships and adolescents' psychological well being. *Journal of Family Issues*, 26, 55–78.

Vignoli, E., Croity-Belz, S., Chapeland, V., Fillipis, A., Martine, G., (2005). Career exploration in adolescents: the role of anxiety, attachment and parenting style. *Jurnal of vocational behavior*, 67, 153-168.

Vitz, C. P. ve Meade, M. J. (2011). Self-forgiveness in psychology and psychotherapy: A critique. *Journal of Religion and Health*, 50, 248-263

Volkema R.J. & Bergmann T., J. (1995) Conflict Styles as Indicators of Behavioral Patterns in Interpersonal Conflicts, *The Journal of Social Psychology*, 135:1, 5-15.

Worthington, E. L. (1998). An Empathy-Humility-Commitment Model of Forgiveness Applied Within Family Dyads. *Journal of Family Therapy*, 20, 59-76.

Worthington, E. L., Witvliet, C. V. O., Lerner, A. J. ve Scherer, M. (2005). Forgiveness in Medical Practice and Research. *The Journal of Science and Healing*, 1, 169–176.

Worthington, E., JR., Scherer, M., (2002). FORGIVENESS IS AN EMOTION-FOCUSED COPING STRATEGY THAT CAN REDUCE HEALTH RISKS AND PROMOTE HEALTH RESILIENCE: THEORY, REVIEW, AND HYPOTHESES. Received 26 September 2002; Revised 9 June 2003)

Yaman, H., Akdeniz, M., (2011), Sistematik Aile Hekimliği, *Türk Aile Hek Derg* 2011;15(2):77-80.

Yavuzer, H., (1995) Anne-Baba Çocuk. 8.basım. Remzi Kitabevi. Ankara

Yavuzer, H., (1997). Çocuğunuzun İlk Altı Yılı. Remzi Kitabevi.

Yavuzer, H., (2016). Anne Olmak. Remzi Kitabevi. İstanbul.

Yıldız, A (2013). Anne Baba Tutumları ile Evlilik Doyumu Arasındaki İletişimin İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldız, M., (2016). Romantik ilişkilerde şiddetin ana baba tutumları ve benlik saygısı ile ilişkisi. Uludağ Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Bitirme Tezi.

Yiğit, İ., Erden, G., (2015). Çocukluk Çağı istismar yaşantıları ile genel psikolojik sağlık Arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*. 47-59.

Young M. H., Miller B. C., Norton, M.C., Hill, E.J., (1995), Effect of Parental Supportive Behaviors Life Satisfaction of Adolescent Offspring, *Journal of Marriage and Family*, 57 (3), 813-822.

Young, JE, Klosko JS, Weishaar, ME, (2003) Schema therapy: A practitioner's guide. New York The Guilford Press.

Zeanah, C. H., Boris, N., & Scheeringa, M. (1997). Infant development: The first three years of life. In A. Tasman, J. Kay, & J. Lieberman, (Eds.), *Psychiatry* (pp. 75-100). New York: Saunders.

Zhang, R., Ting-Toomey, S., Dorjee T. Ve Lee P.S. (2012). Culture and self- construal as predictors of relational responses to emotional infidelity: China and the United States. *Chinese Journal of Communication*, 5(2) 137-159

Zimmerman, M.A., Salem, D.A., Maton, K.I. (1995). Family structure and psychosocial correlates among urban African-American adolescent males. *Child Development*.

EKLER

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Bu çalışma; Üsküdar Üniversitesi'nde yürütülmekte olan bir Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Tezi için yapılmaktadır. Cevaplarınız gizli tutulacak olup sadece araştırma kapsamında kullanılacaktır. **Çalışma kapsamında aşağıdaki sorularda; ebeveynlerinize ve devam eden romantik ilişkinize dair bazı sorular yer almaktadır. Yanıtlarınızın gerçek duygu, düşüncelerinizi yansıtması ve hiçbir maddeyi boş bırakmamanız araştırma açısından büyük önem taşımaktadır.** Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

N.M. Gözde Ceylan
Üsküdar Üniversitesi
Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Cinsiyet: Kadın Erkek

2. Yaş:

3. Şu an da devam eden ilişkiniz için hangisi uygundur?

Flört Söz/Nişan Evli

ÇOCUKLUKTA ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMİ ÖLÇEĞİ

Aşağıda çocukluğunuz ile ilgili bazı ifadeler yer almaktadır. Anketi doldurmadan önce aşağıdaki yönergeyi lütfen dikkatle okuyunuz:

1. Anketi doldururken, anne ve babanızın size karşı olan davranışlarını nasıl algıladığınızı hatırlamaya çalışmanız gerekmektedir. Anne ve babanızın çocukken size karşı davranışlarını tam olarak hatırlamak bazen zor olsa da her birimizin çocukluğumuzda anne ve babamızın kullandıkları prensiplere ilişkin bazı anılarımız vardır.

2. Her bir soru için anne ve babanızın size karşı davranışlarına uygun seçeneği yuvarlak içine alın. Her soruyu dikkatlice okuyun ve muhtemel cevaplardan hangisinin sizin için uygun cevap olduğuna karar verin. Soruları anne ve babanız için ayrı ayrı cevaplayın.

1. Anne ve babam, nedenini söylemeden bana kızarlardı ya da ters davranırlardı.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

2. Anne ve babam beni överlerdi.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

3. Anne ve babamın yaptıklarım konusunda daha az endişeli olmasını isterdim.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

4. Anne ve babam, bana hak ettiğimden daha çok fiziksel ceza verirlerdi.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

5. Eve geldiğimde, anne ve babama ne yaptığımın hesabını vermek zorundaydım.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

6. Anne ve babam ergenliğimin uyarıcı, ilginç ve eğitici olması için çalışırlardı.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

7. Anne ve babam, beni başkalarının önünde eleştirirlerdi.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

8. Anne ve babam, bana bir şey olur korkusuyla başka çocukların yapmasına izin verilen şeyleri yapmamı yasaklardı.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

9. Anne ve babam, her şeyde en iyi olmam için beni teşvik ederlerdi.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

10. Anne ve babam davranışları ile, örneğin üzgün görünerek, onlara kötü davrandığım için kendimi suçlu hissetmeme neden olurlardı.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

11. Anne ve babamın bana bir şey olacağına ilişkin endişeleri abartılıydı.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

12. Benim için bir şeyler kötü gittiğinde, anne ve babamın beni rahatlatmaya ve yüreklendirmeye çalıştığını hissettim.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

13. Bana ailenin “yüz karası” ya da “günah keçisi” gibi davranılırdı.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

14. Anne ve babam, sözleri ve hareketleriyle beni sevdiklerini gösterirlerdi.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

15. Anne ve babamın, erkek ya da kız kardeşimi (lerimi) beni sevdiklerinden daha çok sevdiklerini hissedirdim.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

16. Anne ve babam, kendimden utanmama neden olurlardı.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

17. Anne ve babam, pek fazla umursamadan, istediğim yere gitmeme izin verirlerdi.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

18. Anne ve babamın, yaptığım her şeye karıştıklarını hissedirdim.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

19. Anne ve babamla, aramda sıcaklık ve sevecenlik olduğunu hissedirdim.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

20. Anne ve babam, yapabileceklerim ve yapamayacaklarımla ilgili kesin sınırlar koyar ve bunlara titizlikle uyarlardı.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

21. Anne ve babam, küçük kabahatlerim için bile beni cezalandırırlardı.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

22. Anne ve babam, nasıl giyinmem ve görünmem gerektiği konusunda karar vermek isterlerdi.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

23. Yaptığım bir şeyde baş arılı olduğumda, anne ve babamın benimle gurur duyduklarını hissedirdim.

	Hiçbir zaman	Arada sırada	Sık sık	Her zaman
Anne	1	2	3	4
Baba	1	2	3	4

EBEVEYNE DUYGUSAL ERİŞİLEBİLİRLİK- Anne Formu

Aşağıda ANNENİZ ile ilgili çeşitli ifadeler yer almaktadır. Anneniz hayatta değil ise hayatta olduğu zamanı düşünerek soruları cevaplandırınız. Her bir ifade annenizin size nasıl davrandığıyla ilgilidir. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak ANNENİZİN size yönelik davranışlarını 6 dereceli ölçek üzerinden değerlendiriniz. Bu ölçekte doğru-yanlış ya da verilmesi gereken bir yanıt söz konusu değildir. Bu nedenle, her bir ifadeyi lütfen kendi değerlendirmenize göre işaretleyiniz.

(Nadiren) (Sık sık) (Her zaman)
1-----2-----3-----4-----5-----6
(Hiçbir zaman) (Bazen) (Çok sık)

ANNEM;

1. Bana destek olur.	1	2	3	4	5	6
2. Üzgün olduğumda beni teselli eder. (örneğin, mutsuz olduğumda kendimi daha iyi hissetmemi sağlar)	1	2	3	4	5	6
3. Beni önemseydiğini gösterir.	1	2	3	4	5	6
4. Benimle içten bir şekilde ilgilendiğini gösterir. (örneğin, bana değer verir ve benim için endişelenir)	1	2	3	4	5	6
5. Benim için önemli olan şeyleri hatırlar.	1	2	3	4	5	6
6. Onunla ne zaman konuşmak istesem uygundur.	1	2	3	4	5	6
7. Bana ilgisini gösterecek şekilde sorular sorar.	1	2	3	4	5	6
8. Benimle, gerçekten istediği için vakit geçirir.	1	2	3	4	5	6
9. Sorunlarım, sıkıntılarım konusunda benimle konuşmaya isteklidir.	1	2	3	4	5	6
10. Sevdiğim şeylerle ilgili benimle konuşur.	1	2	3	4	5	6
11. Düşüncelerimi önemser.	1	2	3	4	5	6
12. Duygusal olarak erişilebilirdir. (Varlığımı duygusal olarak hissederim)	1	2	3	4	5	6
13. İstenen biri olduğumu hissettirir.	1	2	3	4	5	6
14. Beni takdir eder, över. (örneğin, benimle ilgili olumlu şeyler söyler)	1	2	3	4	5	6
15. Anlayışlıdır.	1	2	3	4	5	6

EBEVEYNE DUYGUSAL ERİŞİLEBİLİRLİK- Baba Formu

Aşağıda **BABANIZ** ile ilgili çeşitli ifadeler yer almaktadır. Babanız hayatta değil ise hayatta olduğu zamanı düşünerek soruları cevaplandırınız. Her bir ifade babanızın size nasıl davrandığıyla ilgilidir. Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak **BABANIZIN** size yönelik davranışlarını 6 dereceli ölçek üzerinden değerlendiriniz. Bu ölçekte doğru-yanlış ya da verilmesi gereken bir yanıt söz konusu değildir. Bu nedenle, her bir ifadeyi lütfen kendi değerlendirmenize göre işaretleyiniz.

(Nadiren) (Sık sık) (Her zaman)
1-----2-----3-----4-----5-----6
(Hiçbir zaman) (Bazen) (Çok sık)

BABAM;

1. Bana destek olur.	1	2	3	4	5	6
2. Üzgün olduğumda beni teselli eder. (örneğin, mutsuz olduğumda kendimi daha iyi hissetmemi sağlar)	1	2	3	4	5	6
3. Beni önemseydiğini gösterir.	1	2	3	4	5	6
4. Benimle içten bir şekilde ilgilendiğini gösterir. (örneğin, bana değer verir ve benim için endişelenir)	1	2	3	4	5	6
5. Benim için önemli olan şeyleri hatırlar.	1	2	3	4	5	6
6. Onunla ne zaman konuşmak istesem uygundur.	1	2	3	4	5	6
7. Bana ilgisini gösterecek şekilde sorular sorar.	1	2	3	4	5	6
8. Benimle, gerçekten istediği için vakit geçirir.	1	2	3	4	5	6
9. Sorunlarım, sıkıntılarım konusunda benimle konuşmaya isteklidir.	1	2	3	4	5	6
10. Sevdiğim şeylerle ilgili benimle konuşur.	1	2	3	4	5	6
11. Düşüncelerimi önemser.	1	2	3	4	5	6
12. Duygusal olarak erişilebilirdir. (varlığını duygusal olarak hissederim)	1	2	3	4	5	6
13. İstenen biri olduğumu hissettirir.	1	2	3	4	5	6
14. Beni takdir eder, över. (örneğin, benimle ilgili olumlu şeyler söyler)	1	2	3	4	5	6
15. Anlayışlıdır.	1	2	3	4	5	6

ÇOK BOYUTLU İLİŞKİ ÖLÇEĞİ
- İLİŞKİYE İLERİ DERECEDE ODAKLANMA ALT BOYUTU-

Aşağıda yakın (romantik) ilişkilerle ilgili çeşitli ifadeler bulunmaktadır. Sizden genel olarak, yakın ilişkilerinizde yaşadıklarınızı dikkate alarak aşağıdaki ifadeleri değerlendirmeniz istenmektedir.

	Benim için HİÇ uygun değil	Benim için ÇOK AZ uygun	Benim için BİRAZ uygun	Benim için OLDUKÇA uygun	Benim için ÇOK uygun
1. Sürekli yakın ilişkiler üzerine düşünürüm					
2. Yakın ilişkilerimle ilgili çok fazla düşünürüm					
3. Yakın bir ilişki içinde olma isteğim/güdüm çok fazla					
4. Yakın ilişkileri, başka her şeyden daha çok düşünürüm					
5. Yakın ilişkilerim konusunda düşünmeye genellikle zaman ayırırım					
6. Yakın bir ilişkiye zaman ve emek vermek konusunda çok istekliyim/güdülüyüm					
7. Yakın ilişkiler zihnimi meşgul eder					
8. Yakın bir ilişki içinde olmayı çok arzu ediyorum					
9. Sürekli olarak yakın bir ilişki içinde olmayı düşünürüm					
10. Yakın bir ilişki içinde olmak benim için çok önemlidir					
11. Zamanımın büyük bir bölümünü yakın ilişkileri düşünerek geçiririm					
12. Yakın bir ilişki içinde olup, bunu sürdürmeyi çok isterim					

İKİLİ İLİŞKİLERDE ÇATIŞMA ÇÖZME TEPKİLERİ ÖLÇEĞİ

İnsanlar ilişki yaşadıkları kişiyle (partnerleriyle) sorun yaşayabilirler. İlişkide yaşanan sorunlar karşısında verilen tepkiler aşağıda yer almaktadır. Aşağıdaki önermeleri okuyup, **SİZİN** şu andaki ilişkinizdeki sorunlara tepki veriş tarzınızı düşünerek yanıtlayınız. Lütfen bir ifadenin size ne derece uyduğunu belirtmek için aşağıda verilen ölçekteki sayılardan sizin için uygun olanını her maddenin sağındaki yanıt çizelgesine işaretleyiniz.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Hiç Yapmam		Nadiren Yaparım		Bazen Yaparım		Sıkça Yaparım		Sürekli Yaparım
İLİŞKİ SORUNLARINA TEPKİLERİM									
1. Eşim/ ilişki yaşadığım kişi gerçekten kötü birşey söylediğinde onu terk etmekle tehdit ederim	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2. Eşim/ilişki yaşadığım kişi bana kaba davrandığında durumu çözmeye ve koşulları düzeltmeye çalışırım	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3. Eşim/ilişki yaşadığım kişi hoşuma gitmeyen bir şey yapınca onu affederim ve olayı unuturum	1	2	3	4	5	6	7	8	9
4. İlişki yaşadığım kişi düşüncesizce birşey yapınca bu konuyla ilgilenmekten kaçınırım	1	2	3	4	5	6	7	8	9
5. Eşim/ilişki yaşadığım kişi bana kaba davrandığında çok kızarım ve çekip gitmek isterim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
6. Eşim/ilişki yaşadığım kişi hoşuma gitmeyen birşey yapınca bu konuyu onunla sakince tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
7. Eşim/ilişki yaşadığım kişi düşüncesizce birşey yapınca sabırla işlerin düzelmesini beklerim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
8. Eşim/ilişki yaşadığım kişi gerçekten kötü birşey söylediğinde somurturum ve konuyla yüzleşmem.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
9. İlişki yaşadığım kişi düşüncesizce birşey yapınca ben de karşılık olarak düşüncesizce birşey yaparım.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10. Eşim/ilişki yaşadığım kişi düşüncesizce birşey yapınca durumu toparlamaya ve sorunu çözmeye çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
11. Eşim/ilişki yaşadığım kişi gerçekten kötü birşey söylediğinde sabırla keyfinin düzelmesini beklerim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
12. Eşim/ilişki yaşadığım kişi bana kaba davrandığında görmezden gelirim.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
13. İlişki yaşadığım kişi düşüncesizce birşey yapınca ben de onu kendimden uzaklaştıracak şeyler yaparım.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
14. Eşim/ilişki yaşadığım kişi hoş olmayan bir şekilde davranınca onunla daha az zaman geçiririm.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
15. İlişki yaşadığım kişi gerçekten kötü birşey söylediğinde çözüm bulmak için sorunun ne olduğunu onunla konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7	8	9
16. Eşim/ilişki yaşadığım kişi bana kaba davrandığında onu suçsuz kabul ederim ve bunu unuturum.	1	2	3	4	5	6	7	8	9

Affedicilik Ölçeği

Aşağıda affedicilik kavramı ile ilgili duygu, düşünceler ve tutumlara ait sorular bulunmaktadır. Sizden bu soruları romantik ilişkinizi düşünerek cevaplandırmanız istenmektedir. Kendinize yakın cevabı aşağıdaki derecelendirme sistemine göre işaretlemeniz istenmektedir.

	1 Hiç Katılmıyorum	2 Katılmıyorum	3 Kararsızım	4 Katılıyorum	5 Tamamen Katılıyorum
1. Bana yakın olan insanlar uzun süre kin tuttuğumu düşünür.	1	2	3	4	5
2. Bana karşı yaptığı tüm hatalara rağmen arkadaşımı affedebilirim.	1	2	3	4	5
3. Birisi bana kötü bir şekilde davranırsa, ona aynı şekilde davranırım.	1	2	3	4	5
4. İnsanlar bana karşı olan hatalarından olayı suçluluk duymasalar da onları affetmeyi denerim.	1	2	3	4	5
5. Genellikle onurumu inciten davranışları affedebilir ve onları unutabilirim.	1	2	3	4	5
6. İlişkilerimin çoğu bana acı yaşatmıştır.	1	2	3	4	5
7. Birisini affettikten sonra bile, gücendiğim şeyler çoğu kez aklıma gelir.	1	2	3	4	5
8. Sevdiğim birinin bile asla affedemeyeceğim bir şeyleri vardır.	1	2	3	4	5
9. Beni inciten insanları daima affetmişimdir.	1	2	3	4	5
10. Affedici bir insanım.	1	2	3	4	5

Nadide Mutlu Gözde Ceylan
E-mail : pskgozdeceylan@gmail.com / gozde.ceylan@isikun.edu.tr

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Tarihi 11.03.1988
Doğum Yeri Adana
Medeni Durum Bekar
Uyruk TC
Sürücü Belgesi B-2006

EĞİTİM BİLGİLERİ

Ocak 2015- 2017 Üsküdar Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü,Klinik Psikoloji Yüksek Lisans

Eylül 2009- Ocak 2014 Girne Amerikan Üniversitesi,
Beşerî Bilimler Fakültesi,
Psikoloji Bölümü, Lisans
(3,87/4.00)

Eylül 2007- Haziran 2009 Açık öğretim Lisesi,
Türkçe-Matematik
(4,20/5.00)

İŞ TECRÜBESİ

Kasım 2017- Devam ediyor FMV Işık Üniversitesi- Psikolojik Danışmanlık Merkezi

Eylül 2014- Devam Ediyor Apamer Aktüel Psikolojik Araştırmalar Merkezi
Çocuk, Ergen, Aile Danışmanı (part-time)

Kasım 2014- Devam Ediyor Küçük Çınarlar Anaokulu Psikolog

Kasım 2014- Ağustos 2015 Ece Eğitim Kurumları (Ece Anaokulu) Psikolog

EĞİTİMLER

İşaret Dili Eğitimi – Büyükşehir Belediyesi Sürekli Yaşam Merkezi (2016) (120 saat)

DENVER – Gelişimsel Çocuk Nörolojisi Derneği 2016

Boşanma ve Çocuk Eğitimi- Davranış Bilimleri Enstitüsü (6 saat) , 2016

Çocuklarda Cinsel Gelişim ve Eğitimi- Davranış Bilimleri Enstitüsü (6 saat) ,2016

Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitimi – Armoni Dil ve Konuşma Bozuklukları Merkezi
(2016)

Kısa Süreli Çözüm Odaklı Danışmanlık Eğitimi -Apamer Aktüel Psikolojik Araştırmalar Merkezi (32 saat), 2015

WISC-R- Apamer Aktüel Psikolojik Araştırmalar Merkezi (18 saat), 2015

Metropolitan Okul Olgunluğu Testi- Apamer Aktüel Psikolojik Araştırmalar Merkezi, 2015

Catell 2A Zeka Testi -Apamer Aktüel Psikolojik Araştırmalar Merkezi, 2015

Amerikan P.d. Hipraktivite Ölçeği- Apamer Aktüel Psikolojik Araştırmalar Merkezi, 2015

Goodenough Harris İnsan Çizme Testi - Apamer Aktüel Psikolojik Araştırmalar Merkezi,2015

Bender Gestalt İnsan Çiz Testi - Apamer Aktüel Psikolojik Araştırmalar Merkezi,2015

Luisa Duss Psikanalitik Öykü Tamamlama Testi - Apamer Aktüel Psikolojik Araştırmalar Merkezi,2015

Porteus Labirentleri Testi- Apamer Aktüel Psikolojik Araştırmalar Merkezi,2015

Kent E.G.Y. Testi- Apamer Aktüel Psikolojik Araştırmalar Merkezi,2015

Çocuklarda Bilişsel Davranışçı Terapi Eğitimi – Kim Psikoloji, Nevin Dölek, 2014

Çocuklarda Kaygı ve Bozuklukları ile Başetme Eğitimi- Girne Amerikan Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (4 saat), 2013

Çocuklarda Öfke ve Saldırganlık ile Başetme Eğitimi- Girne Amerikan Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (4 saat), 2013

Çocuklarda ve Ergenlerde İnternet, Televizyon ve Telefon Bağımlılığı Eğitimi - Girne Amerikan Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (4 saat), 2013

İnternet, Televizyon ve Telefon Bağımlılığı ve Başetme - Girne Amerikan Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (12 saat), 2013

SPSS - Girne Amerikan Üniversitesi Sürekli Eğitim Merkezi (36 saat), 2013

GÖREV ALDIĞI AKADEMİK ORGANİZASYONLAR

Nisan 2017 2. Avrasya Pozitif Psikoloji Kongresi, İstanbul (Düzenleme Kurulunda Görevli)

Nisan 2016 1. Avrasya Pozitif Psikoloji Kongresi, İstanbul (Genel Organizasyon Destek Elemanı)

Mart 2013 PDR ve Psikoloji Ulusal Öğrenci Kongresi, Kıbrıs (Reklam ve Organizasyon Sorumlusu)

